

Turkish Journal of Tobacco Control

Sağlık için Sigara Alarmı

Cilt **6** | *Ek Sayı* **1** | *Mayıs* **2026**
Volume | *Supplement* | *May*

The Society for Health Promotion
and Tobacco Control

Sağlığı Geliştirme ve
Sigara ile M¼cadele Derneği

Turkish Journal of
Tobacco Control

ULUSLARARASI KATILIMLI ULUSAL T¼T¼N KONTROL¼ KONGRESİ

T¼t¼ns¼z ve Nikotinsiz Gelecek İçin 30 Yıl: Kanıt, Politika ve Eylem

3-7 Haziran 2026, Elazığ

www.turkishtobaccocontrol.org

The Society for Health Promotion
and Tobacco Control

Turkish Journal of
Tobacco Control

NATIONAL TOBACCO CONTROL CONGRESS

WITH INTERNATIONAL PARTICIPATION

30 Years for a Nicotine- and Tobacco-free Future:
Evidence, Policy, and Action

June 3-7, 2026, Elazığ

www.turkishtobaccocontrol.org

Turkish Journal of Tobacco Control

Sağlık için Sigara Alarmı

Cilt **6** | *Ek Sayı* **1** | *Mayıs* **2026**
Volume | *Supplement* | *May*

The Society for Health Promotion
and Tobacco Control

ISSN (Print): 3108-589X
ISSN (Online): 3108-3943
www.tjtc.org

Sağlık için Sigara Alarmı

Resmi kısaltma: Turk J Tob Control

ISSN (Baskı): 3108-589X

ISSN (Online): 3108-3943

İmtiyaz Sahibi

Sağlığı Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği adına
Prof. Dr. Yasemin Açık (Başkan)

Yayın Türü

Uluslararası hakemli dergi

Yayın Sıklığı ve Dili

Yılda üç sayı (Nisan, Ağustos, Aralık), Türkçe ve İngilizce

Baş Editör

Prof. Dr. Yasemin Açık

Fırat Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Elazığ, Türkiye (Emekli)
editorial@tjtc.org - <https://orcid.org/0000-0001-7567-6134>

Yayıncı

Sağlığı Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği

Yayıncı Adresi

Rüstem Paşa Mah., Kazım Karabekir Caddesi, No:60, Elazığ, Türkiye
E-posta: info@sigarailেমucadele.org
Web: www.sigaraileমucadele.org

Yayıncılık Hizmetleri

Akdema Bilişim ve Yayıncılık

Adres: Kızılay Mah. Gazi Mustafa Kemal Bulvarı No: 23/8 06420 Çankaya, Ankara, Türkiye
Sertifika No: 52576

E-posta: bilgi@akdema.com - Tel: +90 533 166 80 80

Web: www.akdema.com

Baskı

Çağhan Ofset Matbaacılık Ltd. Şti.

Adres: İvedik Organize Sanayi Bölgesi 1341. Cadde 1518. Sokak Mat-Sit İş Merkezi F Giriş No: 2/15
Yenimahalle, Ankara, Türkiye

Sertifika No: 49755

E-posta: info@caghanajans.com

Web: www.caghanajans.com

Sağlık için Sigara Alarmı açık erişimli bir dergidir. Tüm makaleler, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıf verildiği sürece herhangi bir ortam veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) şartları altında yayımlanır.

Tüm yayın politikalarına ve yazar rehberine www.tjtc.org adresinden ulaşabilirsiniz.

Turkish Journal of Tobacco Control

Official abbreviation: Turk J Tob Control

ISSN (Print): 3108-589X

ISSN (Online): 3108-3943

Owner

On behalf of The Society for Health Promotion and Tobacco Control
Prof. Dr. Yasemin Aık (President)

Publication Type

International peer-reviewed journal

Publication Frequency and Language

Triannual (April, August, December), Turkish and English

Editor-in-Chief

Prof. Dr. Yasemin Aık
Department of Public Health, Faculty of Medicine, Fırat University, Elazığ, Türkiye (Retired)
editorial@tjtc.org - <https://orcid.org/0000-0001-7567-6134>

Publisher

The Society for Health Promotion and Tobacco Control

Publisher Address

Rstem Paa Mah., Kazım Karabekir Caddesi, No:60, Elazığ, Türkiye
Email: info@sigarailemucadele.org
Web: www.sigarailemucadele.org

Publishing Services

Akdema Informatics and Publishing
Address: Kızılay Mah. Gazi Mustafa Kemal Bulvarı No: 23/8 06420 ankaya, Ankara, Türkiye
Certificate number: 52576
Email: bilgi@akdema.com - Tel: +90 533 166 80 80
Web: www.akdema.com

Print

ağhan Ofset Matbaacılık Ltd. Şti.
Adres: İvedik Organize Sanayi Blgesi 1341. Cadde 1518. Sokak Mat-Sit İŞ Merkezi F GiriŐi No: 2/15
Yenimahalle, Ankara, Türkiye
Sertifika No: 49755
Email: info@caghanajans.com
Web: www.caghanajans.com

Turkish Journal of Tobacco Control is an open access journal. All articles are published under the terms of the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited. Authors retain copyright of their published article.

You can reach all publication policies and author guidelines from www.tjtc.org.

Kongre Onur Kurulu

Kemal Memişoğlu, Sağlık Bakanı

Numan Hatipoğlu, Elazığ Valisi

Kemalettin Aydın, Sağlık Bilimleri Üniversitesi Rektörü

Fahrettin Göktaş, Fırat Üniversitesi Rektörü

Mehmet Dinç, Yeşilay Genel Başkanı

Kongre Başkanları

Yasemin Açıık, Sağlığı Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği

Toker Ergüder, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Kongre Bilimsel Komite Başkanı

Nazmi Bilir, Sağlığı Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği

Düzenleme Kurulu

Tijen Acar

Cengiz Aytekin

Rabia Bilici

İrem Bulut

Hakan Çetin

Turgut Koçoğlu

Feyza Nazik

Neslihan Öncü

Edibe Pirinççi

Seda Sevinç

Burcu Kayhan Tetik

Kevser Tuncer

Sosyal Program ve Kurs Kurulları

Sosyal Program Kurulu

Siahmet Atlı

Cebrail Azar

Sercan Kürklü

Nureddin Özdener

Kurs Kurulu

Tijen Acar

Serap Akçalı Duru

Şule Akçay

Yakup Arslan

Hatice Aygar

Rabia Bilici

Metin Hasde

Volkan Kara

Kamile Marakoğlu

Nurhan Meydan Acımış

Nureddin Özdener

Basın İlişkileri Sorumluları

Zeki Akbıyık

Ahmet Balcı

Necla Yılmaz

Bilimsel Kurul

Prof. Dr. Tijen Acar, Düzce Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Düzce, Türkiye

Prof. Dr. Yasemin Açıık, Fırat Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Elazığ, Türkiye (Emekli)

Doç. Dr. Serap Akçalı Duru, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Etlik Şehir Hastanesi, Göğüs Hastalıkları Kliniği, Ankara, Türkiye

Prof. Dr. Müşerref Şule Akçay, Başkent Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

Dr. Ayşe İpek Aladağ Kurşun, Trakya Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Edirne, Türkiye

Doç. Dr. Merih Altıntaş, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Kartal Dr. Lütfi Kırdar Şehir Hastanesi, Psikiyatri Kliniği, İstanbul, Türkiye

Doç. Dr. Ayşegül Altıntop Geçkil, Sosyal Güvenlik Kurumu, Genel Sağlık Sigortası (GSS) Genel Müdürlüğü, Ankara, Türkiye

Prof. Dr. Zehra Arıkan, Lokman Hekim Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

Doç. Dr. Yakup Arslan, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Tıp Fakültesi, Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Erdoğan Asar, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Tıp Fakültesi, Tıbbi Bilişim Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Siahmet Atlı, Fırat Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, Elazığ, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Hatice Aygar, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi CebraİL Azar, Elazığ Fethi Sekin Şehir Hastanesi, Elazığ, Türkiye

Prof. Dr. Mehmet Balcılar, New Haven Üniversitesi, Ekonomi ve İş Analitiği Bölümü, West Haven, CT, ABD

Prof. Dr. Okay Başak, Adnan Menderes Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Aydın, Türkiye (Emekli)

Prof. Dr. Rabia Bilici, Bağımlılık Psikiyatrisi Vakfı, Psikiyatri ve Bağımlılık Bölümü, İstanbul, Türkiye

Prof. Dr. Nafiz Bozdemir, Çukurova Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Adana, Türkiye (Emekli)

Prof. Dr. Aliye Bulut, Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Gaziantep, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi İrem Bulut, Fırat Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Elazığ, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Yunus Emre Bulut, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

Prof. Dr. Sema Canbakan, Kafkas Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, Kars, Türkiye

Prof. Dr. Derya Çamur, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

Doç. Dr. Aslı Çarkoğlu, Kadir Has Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye

Prof. Dr. Peyami Çelikcan, İstinye Üniversitesi, İletişim Fakültesi, İstanbul, Türkiye

Prof. Dr. Mustafa Çetiner, Acıbadem Üniversitesi, Tıp Fakültesi, İç Hastalıkları Anabilim Dalı, Hematoloji Bilim Dalı, İstanbul, Türkiye

Prof. Dr. Erdoğan Çetinkaya, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Yedikule Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi Kliniği, İstanbul, Türkiye

Prof. Dr. Nazan Çobanoğlu, Ankara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Çocuk Göğüs Hastalıkları Bilim Dalı, Ankara, Türkiye

Prof. Dr. İsmet Çok, Gazi Üniversitesi, Eczacılık Fakültesi, Toksikoloji Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

- Prof. Dr. Süleyman Erhan Deveci**, Fırat Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Elazığ, Türkiye (Emekli)
- Prof. Dr. Hakan Coşkunol**, Ege Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye (Emekli)
- Dr. Gökhan Dinç**, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye
- Prof. Dr. Raika Durusoy**, Ege Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye
- Prof. Dr. Cevdet Erdöl**, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Kardiyoloji Anabilim Dalı, Trabzon, Türkiye
- Uzm. Dr. Kevser Erdoğan**, Antalya Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Halk Sağlığı Laboratuvarı, Antalya, Türkiye
- Prof. Dr. Gül Ergör**, Dokuz Eylül Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye (Emekli)
- Prof. Dr. Berrin İmge Ergüder**, Ankara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Biyokimya Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye
- Prof. Dr. Toker Ergüder**, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye
- Uzm. Dr. Çiğdem Erhan**, Seyhan Devlet Hastanesi, Adana, Türkiye
- Prof. Dr. Melikşah Ertem**, Dicle Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Diyarbakır, Türkiye (Emekli)
- Prof. Dr. Sultan Eser**, Balıkesir Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Balıkesir, Türkiye
- Prof. Dr. Sebahat Gücük**, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Bolu, Türkiye
- Doç. Dr. Eray Metin Güler**, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Tıp Fakültesi, Tıbbi Biyokimya Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye
- Prof. Dr. Nuran Güler**, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, İş Sağlığı ve Güvenliği Bölümü, Sivas, Türkiye
- Prof. Dr. Türkan Günay**, Dokuz Eylül Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye
- Prof. Dr. Gülsen Güneş**, TOBB ETÜ, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye
- Prof. Dr. Barış Güngör**, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Dr. Siyami Ersek Göğüs Kalp ve Damar Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Kardiyoloji Kliniği, İstanbul, Türkiye
- Prof. Dr. Metin Hasde**, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi Ayfer Hatipoğlu**, Fırat Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Elazığ, Türkiye
- Prof. Dr. Mutlu Hayran**, Hacettepe Üniversitesi, Kanser Enstitüsü, Önleyici Onkoloji Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye
- Prof. Dr. Mustafa Necmi İlhan**, Gazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye
- Prof. Dr. Tacettin İnandı**, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Hatay, Türkiye
- Doç. Dr. Çağrı Kalaca**, Marmara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye (Emekli)
- Doç. Dr. H. Volkan Kara**, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Göğüs Cerrahisi Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye
- Prof. Dr. Mehmet Karadağ**, Bursa Uludağ Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, Bursa, Türkiye
- Prof. Dr. Özge Karadağ**, Bahçeşehir Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye
- Prof. Dr. Ayşegül Karalezli**, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye
- Doç. Dr. E. Füsün Karaşahin**, Erzurum İl Sağlık Müdürlüğü, Halk Sağlığı Hizmetleri, Erzurum, Türkiye
- Prof. Dr. Celal Karlıkaya**, Trakya Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, Edirne, Türkiye

Prof. Dr. Akın Kaya, Ankara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye
Prof. Dr. Burcu Kayhan Tetik, İnönü Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Malatya, Türkiye
Uzm. Dr. Gamze Ketrez, Sağlık Bakanlığı, Sağlıkın Geliştirilmesi Genel Müdürlüğü, İzleme ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı, Ankara, Türkiye
Prof. Dr. Gamze Kırkıl, Fırat Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, Elazığ, Türkiye
Doç. Dr. Tuğba Kocahan, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Tıp Fakültesi, Spor Hekimliği Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye
Dr. Göksel Koç Morgil, Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Ankara, Türkiye
Uzm. Dr. Fatma Sena Konyalıoğlu, Sağlık Bakanlığı, Sağlıkın Geliştirilmesi Genel Müdürlüğü, İzleme ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı, Ankara, Türkiye
Doç. Dr. Osman Kurt, İnönü Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Malatya, Türkiye
Prof. Dr. Simten Malhan, Başkent Üniversitesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, Ankara, Türkiye
Prof. Dr. Kamile Marakoğlu, Selçuk Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Konya, Türkiye
Prof. Dr. Nurhan Meydan Acımiş, Pamukkale Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Denizli, Türkiye
Doç. Dr. Feyza Nazik, Bingöl Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Bingöl, Türkiye
Prof. Dr. Ayşe Ferdane Oğuzöncül, Arel Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye
Prof. Dr. Mehmet Zülküf Önal, Ankara Medicana Hastanesi, Ankara, Türkiye
Uzm. Dr. Osman Örsel, Ankara Atatürk Sanatoryum Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Göğüs Hastalıkları Kliniği, Ankara, Türkiye
Prof. Dr. L. Hilal Özcebe, Hacettepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye
Prof. Dr. Sevgi Özcan, Çukurova Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Adana, Türkiye
Uzm. Dr. Nureddin Özdeğer, Adana İl Sağlık Müdürlüğü, Adana, Türkiye
Doç. Dr. Ahmet Özdiñç, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye
Doç. Dr. Kübra Özgök Kangal, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Tıp Fakültesi, Sualtı Hekimliği ve Hiperbarik Tıp Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye
Prof. Dr. Seçil Özkan, Gazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye
Prof. Dr. Tefvik Özlü, Medicalpark Karadeniz Hastanesi, Göğüs Hastalıkları Bölümü, Trabzon, Türkiye
Prof. Dr. Funda Öztuna, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Farabi Hastanesi, Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, Trabzon, Türkiye
Prof. Dr. Ahmet Özet, Gazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıbbi Onkoloji Bilim Dalı, Ankara, Türkiye
Uzm. Dr. Betül Zehra Pirdal, Sağlık Bakanlığı, Sağlıkın Geliştirilmesi Genel Müdürlüğü, İzleme ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı, Ankara, Türkiye
Prof. Dr. Edibe Pirinçci, Fırat Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Elazığ, Türkiye
Prof. Dr. Leyla Sağlam, Atatürk Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, Erzurum, Türkiye
Uzm. Dr. Zeynep Betül Sağlam, Sancaktepe İlçe Sağlık Müdürlüğü, İstanbul, Türkiye
Doç. Dr. Hıdır Sarı, Dicle Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Diyarbakır, Türkiye
Prof. Dr. Recep Erol Sezer, Yeditepe Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Cumhuriyet Üniversitesi, Halk Sağlığı ve Aile Hekimliği Anabilim Dalları, Türkiye (Emekli)
Prof. Dr. Deniz Sezgin, Ankara Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, Ankara, Türkiye
Prof. Dr. Kadirhan Sunguroğlu, Yüksek İhtisas Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıbbi Biyokimya Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Çağrı Emin Şahin, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

- Doç. Dr. Hülya Şirin**, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye
- Doç. Dr. Demet Taş**, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları ve Ergen Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye
- Prof. Dr. Cantürk Taşçı**, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Tıp Fakültesi, Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye
- Doç. Dr. Makbule Tokur Kesgin**, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Bolu, Türkiye
- Doç. Dr. Perihan Torun**, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye (Emekli)
- Dr. Öğr. Üyesi Kevser Tuncer**, Fırat Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Elazığ, Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi Abdullah Uçar**, Sakarya Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Sakarya, Türkiye
- Doç. Dr. Başak Ünübol**, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Bağımlılıkla Mücadele Uygulama ve Araştırma Merkezi, Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi (AMATEM), İstanbul, Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi Medine Gözde Üstündağ**, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Trabzon, Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi Belgin Varol**, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Hemşirelik Fakültesi, Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye
- Doç. Dr. Neşe Yakşı**, Aksaray Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Aksaray, Türkiye
- Doç. Dr. Çağla Yiğitbaş**, Giresun Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Giresun, Türkiye
- Dr. Yunus Yüce**, Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Ankara, Türkiye
- Doç. Dr. Arzu Yüksel**, Aksaray Üniversitesi (ASÜ) Bağımlılıkla Mücadele Uygulama ve Araştırma Merkezi, Aksaray, Türkiye

Bildiri Özetleri / Abstracts

Profesyonel dalcılarda sigara kullanımının kardiyak efor testi parametrelerine etkisi Görkem Kangal, Ahmet Arslan, Münire Kübra Özgök Kangal.....	1
Kırklareli ili 2024-2025 yılları dumansız hava sahası denetim sonuçlarının karşılaştırılması Halit Emin Alıcılar, Aylin Can, Çiğdem Cerit, Hülya Aksoylu.....	3
Sigara bırakma polikliniğini işyerine taşımak: Sanayi çalışanlarında entegre modelin kısa ve orta dönem sonuçları Nezihe Tuğba Tunçkaya Çelik	4
Vatandaş denetiminde dumansız hava sahası: Bir ilçede ihbar odaklı tütün müdahalelerinin değerlendirilmesi Sevde Sancar, Deniz Erdal, Ömer Serdil Demir	6
Yaşam hakkının bir gereği olarak dumansız hava hakkı ve devletin pozitif ve negatif yükümlülükleri Özgür Özdemir	8
Ankara Sincan ilçesi 2024-2025 yılları dumansız hava sahası denetim sistemi verilerinin değerlendirilmesi Fatma Nur Çelik, Mehmet Celal Almaz	10
Sigara bırakma polikliniğine başvuran bireylerin demografik özelliklerinin tedavi başarısı ve bağımlılık düzeyi ile ilişkisi Tuba Duygu Yılmaz, Pınar Altun Yıldırım	12
İşitme engelli çalışanlarda sigara kullanımı ve sağlık okuryazarlığı: İş yeri temelli yenilikçi bir müdahale Şeyma Nur Elif Erdoğan, Mehmet Celal Almaz	14
İlçe sağlık müdürlüğü çalışanlarında aktif sigara kullanımı ile ilişkili faktörler: Bir uzmanlık tezi verilerinin ikincil analizi Ömer Serdil Demir, Meryem Merve Ören Çelik	16
Tütün kontrolünde “Başarabilirsin” kampanyasının etkisi: Sağlık Bakanlığı’nın ulusal bir medya kampanyasının karşılaştırmalı değerlendirmesi Ayşegül Esin, Çağrı Emin Şahin, Zeynep Devran Muharremoğlu, Şeyma Halaç, Ozan Koç, Muhammed Atak.....	18
Sigara içenlerde metabolik sendrom ile sistemik immün-inflamasyon indeksi arasındaki ilişki Zühal Albayrak, Tijen Acar	20
Fırat Üniversitesi lisans öğrencilerinin tütün kontrolü ile ilgili görüşleri: Niteliksel ve niceliksel bir çalışma Kevser Tuncer	22

“Ev yapımı zehir”: Kontrolsüz e-likit üretiminin halk sağlığı tehdidi olarak analizi Çiğdem Erhan, Ayşe Turan	23
Tütün endüstrisinin “Azaltılmış Risk” söylemi ve sosyal medya üzerinden yeni nesil nikotin ürünlerinin pazarlanması: Nitel bir değerlendirme Ayşe Turan, Çiğdem Erhan	25
Bir üniversite hastanesi çalışanlarında sigara içme durumu ve üçüncü el sigara dumanı farkındalığı: Kesitsel bir çalışma Gülşah Öztürk, Tijen Acar.....	27
Sigara bırakma polikliniğinde yapay zekâ destekli klinik karar desteği: İki vaka üzerinden kavramsal uygulanabilirlik değerlendirmesi Meryem Merve Ören Çelik, Burcu Özkan, Mustafa Oğuz Altuğ, Ayşe Akay, Gülsüm Nurhan İnce.....	29
Tütün kullanımının farmakoterapiye etkileri: Klinik karar destek sistemi ile entegre yenilikçi bir yaklaşım Burcu Özarslan, Hülya Şirin.....	31
Tıp fakültesi öğrencilerinin tütün kullanım alışkanlıklarının ve tütünsüz kampüs hedefine yönelik önerilerinin değerlendirilmesi Özge Tonbuloğlu Altın, Kadir Serdar Yılmaz, Seçil Özkan	33
Ankara ilinde aile sağlığı merkezlerine başvuranlarda tütün ve nikotin ürünleri kullanım durumu, nikotin bağımlılığı ve sigara içme davranışının yaşam kalitesi ile ilişkisi Esra Gültekin Koç, Kadir Serdar Yılmaz, Ezgi Aysu Şahin Mavi, Cansu Özbaş, Seçil Özkan	35
Bir sigara bırakma polikliniğine başvuran bireylerin klinik ve davranışsal profili ile kısa dönem bırakma sonuçları Meryem Merve Ören Çelik, Burcu Özkan, Mustafa Oğuz Altuğ, Gülsüm Nurhan İnce, Ayşe Emel Önal, Selma Karabey.....	37
Üniversite öğrencilerinin elektronik sigara kullanım durumu ve elektronik sigara kullanımına etki eden faktörlerin değerlendirilmesi Merve Bek, Rüveyda Gürkan Yüksel, Sema Nur Eryılmaz Alkan, Gülsüm Öztürk Emiral, Egemen Ünal, Mehmet Enes Gökler	39
Adölesanlarda elektronik sigara kullanımı ve algılanan zararlar üzerine kesitsel bir çalışma Sefer Aycan, Ezgi Aysu Şahin Mavi, Aslı Saltabaş Şahin, Esra Gültekin Koç, Ayşe Gül Güven, Zehra Aycan.....	41
Üniversite öğrencilerinde elektronik sigara kullanımı ve e-sigaraya ilişkin bilgi ve görüşler: Betimsel bir çalışma Hülya Doğan Tiryaki, Nefise Şeker.....	43
Türkiye’de hanehalkı bütçesinde tütün ve alkol harcamalarının seyri (TÜİK 2002-2024) Gülsüm Nurhan İnce, Burcu Özkan, Mustafa Oğuz Altuğ, Meryem Merve Ören Çelik	45

Türkiye’de günlük tütün kullanımının yaş ve cinsiyete göre değişimi: 2010-2022 Türkiye sağlık araştırması sonuçlarının değerlendirilmesi	
Burcu Özkan, Mustafa Oğuz Altuğ, Meryem Merve Ören Çelik, Gülsüm Nurhan İnce	47
Sağlığın geliştirilmesi bağlamında tütün kontrolü: Etik bir çerçeve	
Ahmet Özdiç	49
Tuberculosis awareness and preparedness among undergraduate health professional students in Baghdad: A KAP study highlighting tobacco smoke exposure and curriculum gaps	
Thamer Al-Hilfi	51
Tıp fakültesi öğrencilerinin tütün ürünleri ve elektronik sigara kullanım alışkanlıkları: Bağımlılık türleri ve depresyon ile ilişkisinin değerlendirilmesi	
Ahmet Arslan, Ercan Koral, İrem Duman, İbrahim Sefa Güneş, Hatice Aygar, Hülya Şirin	52
Tütün kontrolü ve sigara bırakma alanında hemşirelik araştırmalarının haritalandırılması: Bibliyometrik bir analiz (2000-2026)	
Belgin Varol, Ercan Özpolat	53
Elektronik sigara ve ısıtılmış tütün ürünü kullanan bireylerde idrarda 1-Hidroksipiren (1-OHP) düzeylerinin LC-MS/MS yöntemi ile belirlenmesi	
Aslı Sena Ay, Göksel Koç Morgil, İsmet Çok, Toker Ergüder	55
Sigara kullanan şizofreni hastalarında Monosit/HDL oranı ve klinik değişkenlerle ilişkisi	
Erkan Filiz, Gülay Taşcı	57
Türkiye’de yeni uygulama: Aile sağlığı merkezinde sigara bırakma polikliniğinin ilk sonuçları	
Ramazan Altun, Tijen Acar	59
Suçta sürüklenen çocuklarda tütün bağımlılığı: Klinik psikoloji perspektifinden epidemiyoloji, mekanizmalar ve müdahale	
Ayfer Hatipoğlu	61
Anksiyete bozukluğu tanımlı hastalarda sigara kullanımı, anksiyete düzeyi ve sigara bırakma motivasyonu arasındaki ilişki	
Tuğçe Aksoy, Gülay Taşcı	63
Psikiyatri polikliniğine başvuran hastalarda nikotin bağımlılığı ile anksiyete ve depresyon düzeyleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi	
Melih Taha Aytepe, Şüheda Kaya	65
Bir alışkanlıktan fazlası: Psikoz hastalarında tütün kullanımı ve antipsikotik doz gereksinimi	
Handenur Gökçe, Şüheda Kaya	67
Dönem 6 tıp fakültesi öğrencilerinin elektronik sigara (e-sigara) kullanım durumlarının değerlendirilmesi	
İrem Bulut, Edibe Pirinççi, Abror Rajabbaev Abdukholik Ugli, Abduraxmanov Qarshixon Xolxo’jayevich	69

Profesyonel dalıcılarda sigara kullanımının kardiyak efor testi parametrelerine etkisi

Görkem Kangal¹, Ahmet Arslan², Münire Kübra Özgök Kangal³

¹Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Aile Hekimliği Kliniği, Ankara, Türkiye

²Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Kardiyoloji Kliniği, Ankara, Türkiye

³Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Sualtı Hekimliği ve Hiperbarik Tıp Kliniği, Ankara, Türkiye

Öz

Giriş: Tütün kullanımı, dünya genelinde morbidite ve mortalitenin önde gelen önlenemez nedenlerinden biridir.^{1,2} Kardiyovasküler hastalıkların gelişiminde temel bir risk faktörü olan sigaranın, egzersiz kapasitesi ve fiziksel performans üzerinde de olumsuz etkileri olduğu geniş ölçüde gösterilmiştir.³ Bununla birlikte, sportif aktivitelerin sağlıklı davranışları azaltabileceği düşünülmese de, profesyonel sporcular arasında sigara kullanımının hâlâ belirli bir yaygınlığa sahip olduğu bilinmektedir.^{1,4}

Dalış sporu ise diğer sportif aktivitelerden farklı olarak belirgin hemodinamik değişiklikler, solunumsal adaptasyonlar ve otonom sinir sistemi yanıtları ile karakterizedir. Ayrıca dalışla ilişkili mortalite nedenleri incelendiğinde, kardiyovasküler hastalıkların önde gelen nedenler arasında yer aldığı bildirilmektedir.⁵ Bu durum, kardiyovasküler risk faktörlerinin dalıcı popülasyonda ayrı bir önem taşıdığını düşündürmektedir.

Her ne kadar sporcularda sigara kullanımının genel etkileri kısıtlı sayıda çalışmada incelenmiş olsa da, profesyonel dalıcılarda sigara kullanımının kardiyak performans üzerindeki etkilerini değerlendiren bir çalışmaya literatürde rastlanmamaktadır. Bu bağlamda, dalışın özgün fizyolojik özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, sigara kullanımının kardiyovasküler yanıtlar üzerindeki etkisinin araştırılması önemli bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada, profesyonel tüplü dalıcılarda sigara kullanımının kardiyak efor testi parametreleri üzerindeki etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Bu retrospektif, kesitsel analitik tasarımı çalışmaya 1 Ocak 2017 – 1 Ağustos 2025 tarihleri arasında SBÜ Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesi Sualtı Hekimliği ve Hiperbarik Tıp Kliniğine dalışa uygunluk değerlendirmesi için başvuran profesyonel dalıcılar dahil edilmiştir. Katılımcılar aktif sigara içen ve sigara içmeyen olmak üzere iki gruba ayrılmış, kardiyak efor testi parametreleri karşılaştırılmıştır. Ek olarak, sigara kullanımının bağımsız etkisini değerlendirmek amacıyla yaş, cinsiyet ve vücut kitle indeksi (VKİ) için düzeltilmiş çoklu doğrusal regresyon modelleri oluşturulmuştur.

Bulgular: Toplam 61 profesyonel dalıcı çalışmaya dahil edilmiştir. Katılımcıların ortanca yaşı 22 (18–51) yıl olup %93,4'ü erkektir. VKİ ortancası ise 23,7 kg/m² olarak hesaplanmıştır. Katılımcıların hiçbirinde bilinen kronik hastalık veya düzenli ilaç kullanımı saptanmamıştır. Sadece 25 dalıcı (%41) aktif sigara içicisi olarak bildirilmiştir. İstatistiksel analizlerde sigara içen ve içmeyen gruplar arasında yaş, cinsiyet ve VKİ açısından

✉ Ahmet Arslan • ahmetarslan2099@gmail.com

Geliş tarihi / Received: 06.04.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlık Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

anlamli fark saptanmamıştır ($p > 0,05$). Tüm dalıcılarda efor testi sonuçları normal sınırlarda raporlanmıştır. Sigara tüketimine göre efor testi parametreleri karşılaştırıldığında, yalnızca pre-test kalp hızı sigara içenlerde anlamli olarak daha yüksek bulunmuştur ($p = 0,050$). Düzeltilmiş regresyon analizinde sigara kullanımının pre-test kalp hızı üzerinde bağımsız ve anlamli bir etkisi olduğu gösterilmiş; sigara içenlerde istirahat kalp hızının içmeyenlere kıyasla yaklaşık 9 bpm daha yüksek olduğu saptanmıştır ($\beta = 9,164$, 95% CI: 0,61–17,72, $p = 0,036$). Egzersiz kapasitesi, maksimal kalp hızı ve toparlanma kalp hızı (HRR) açısından gruplar arasında anlamli fark izlenmemiştir ($p > 0,05$).

Sonuç: Bu çalışma, profesyonel dalıcılarda sigara kullanımının esas olarak istirahat kalp hızını artırdığını; ancak egzersiz kapasitesi ve maksimal egzersiz yanıtı üzerinde belirgin bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Bulgular, sigaranın genç ve sağlıklı bireylerde erken dönem kardiyovasküler etkilerinin özellikle otonom denge ve istirahat kalp hızı üzerinden izlenebileceğini düşündürmektedir. Dalış gibi kardiyovasküler stresin yüksek olduğu spor dallarında sigara kullanımının takibi ve olası sağlık riskleri hakkında farkındalığın artırılması, özellikle dalıcılarda en sık mortalite nedenlerinden olan kardiyovasküler hastalıkların erken saptanmasına katkı sağlayabilir.

Anahtar kelimeler: tütün, sigara, dalıcı, kardiyak performans

Kaynakça

1. O'Sullivan B, Scully P, Curtin RJ, Plant BJ. A study to assess smoking habits and smoking exposure in sportspeople. *QJM* 2021; 114(5): 306-310. [\[Crossref\]](#)
2. World Health Organization. Tobacco [Internet]. Geneva: WHO; [cited 2026 May 16]. Available from: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/tobacco>
3. Koyunlu A, Pancar Z, Karaca B, Russo L. Feasibility and preliminary effects of aquatic exercise on pulmonary function and dynamic balance in young adult smokers: a pilot randomized controlled trial. *Life (Basel)* 2026; 16(3): 379. [\[Crossref\]](#)
4. Zenic N, Rezig M, Zovko IC, Vlahovic H, Sattler T. Does participation in sports influence the prevalence of and initiation into multiple substance misuse in adolescence? A two-year prospective analysis. *Children (Basel)* 2020; 7(9): 109. [\[Crossref\]](#)
5. Blogg SL, Harris C, Chimiak J, et al. Diving fatalities. In: Blogg SL, Tillmans F, editors. DAN Annual Diving Report 2021 Edition: a report on 2019 diving fatalities, injuries, and incidents [Internet]. Durham (NC): Divers Alert Network; 2025 [cited 2026 May 16]. Available from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK616847/>

Kırklareli ili 2024-2025 yılları dumansız hava sahası denetim sonuçlarının karşılaştırılması

Halit Emin Alıcılar¹, Aylin Can¹, Çiğdem Cerit¹, Hülya Aksoylu¹

¹Kırklareli İl Sağlık Müdürlüğü, Kırklareli, Türkiye

Öz

Giriş-Amaç: İl Sağlık Müdürlükleri ekipleri işletmelerde yıl boyunca 4207 sayılı Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun hükümleri kapsamında kapalı alanda tütün ürünleri kullanımı ve yasal uyarılara yönelik rutin denetimler yapılmaktadır. Denetimler serbest denetimler, ihbara dayalı ve çarpaz denetimler şeklinde yürütülmektedir. Bu çalışmada Kırklareli ilinde 2024 ve 2025 yıllarında işletmelerde yürütülen Dumansız Hava Sahası denetimlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Araştırma kesitsel tipte olup Kırklareli ilinde 2024-2025 yıllarında 4207 sayılı kanun hükümleri kapsamında denetim ekiplerince yürütülen Dumansız Hava Sahası denetimleri dahil edilmiştir. İl Sağlık Müdürlüğü Dumansız Hava Sahası Denetim Sistemi (DHSDS) verileri kullanılmış olup etik kurul onayı gerekmemektedir. Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır. Tanımlayıcı veriler frekans ve yüzde olarak sunulmuş olup karşılaştırmalarda Ki-kare testleri kullanılmıştır.

Bulgular: Kırklareli ilinde ilgili dönemde 2024 yılında 25121, 2025 yılında 266579 olmak üzere toplamda 51700 denetim yapılmış, 339 ihlal saptanmıştır. İhbarlarda ihlal saptama oranı 2024'te %0,5 iken 2025'te %0,8'e yükselmiş olup anlamlı bir artış saptanmıştır ($p<0,001$). Serbest denetimlerde ihlal oranları %0,5 iken ihbara dayalı denetimlerde ihlal oranı %24,0 olarak saptanmış olup ($p<0,001$) yıllara göre kıyaslama yapıldığında anlamlı fark görülmemiştir. Kırklareli İl Sağlık Müdürlüğü denetim ekipleri çevre illere yaptığı çarpaz denetimlerde %20,4 ihlal saptanmış olup Kırklareli iline denetime gelen çevre ekipler %9,2 ihlal belirlemiştir ($p<0,001$). Çarpaz denetimlerde saptanan ihlal oranları rutin denetimlere kıyasla anlamlı biçimde daha yüksektir ($p<0,001$).

Sonuç ve Öneriler: Çalışmada Kırklareli ilinde 2024 yılına göre 2025 yılında Dumansız Hava Sahası denetimlerinde belirgin bir iyileşme saptanmıştır. Kırklareli ekiplerinin çevre illere kıyasla daha başarılı ihlal saptadığı gözlenmiştir. Buna karşın rutin denetimlerde çarpaz denetimlere kıyasla ihlal oranlarının oldukça düşük kalması iller arası çarpaz denetimlerin başarısı açısından dikkat çekicidir. İl içinde rutin denetimlerde ise ihlallerin ağırlıklı olarak ihbara dayalı denetimlerde saptanması, sistemin sağlıklı işlemesi için vatandaşların ihbarlarının önemine dikkat çekmektedir. Halka yönelik ihbar sistemlerinin farkındalığını artırmak amacıyla faaliyetler yapılması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: tütün kontrolü, dumansız hava sahası, denetim

✉ Aylin Can • dr_alex85@windowslive.com

Geliş tarihi / Received: 06.04.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlık Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

Sigara bırakma polikliniğini işyerine taşımak: Sanayi çalışanlarında entegre modelin kısa ve orta dönem sonuçları

Nezihe Tuğba Tunçkaya Çelik¹

¹Sincan İlçe Sağlık Müdürlüğü, Ankara, Türkiye

öz

Giriş: Tütün kullanımı, önlenabilir hastalık ve ölümlerin başlıca nedenlerinden biri olmaya devam etmektedir.¹ Sigara; kardiyovasküler hastalıklar, kronik solunum sistemi hastalıkları, maligniteler ve çok sayıda diğer kronik durum açısından önemli bir risk etkenidir.² Bunun yanında çalışan sağlığı açısından iş gücü kaybı, işe devamsızlık, verimlilikte azalma ve sağlık hizmeti gereksiniminde artış gibi sonuçlar doğurmaktadır.³ Ancak sigara bırakma hizmetleri çoğu zaman poliklinik sınırları içinde kalmakta, özellikle vardiyalı ve yoğun çalışan gruplarda bırakma isteğinin profesyonel destekle buluşmasını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle tütün kontrolünde önemli adımlardan biri, başvuruyu yalnızca çalışandan bekleyen klasik yaklaşımın ötesine geçerek hizmeti çalışanın bulunduğu ortama taşıyabilmektir. Bu çalışmada, işyeri sağlık servisi ile sigara bırakma polikliniğinin iş birliği içinde yürütülen entegre sigara bırakma modelinin kısa ve orta dönem sonuçlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Bu çalışma, Beko Bulaşık Makinesi İşletmesi'nde 2024 yılında başlatılan ve 2025 yılı sonuna kadar sürdürülen entegre sigara bırakma uygulamasının tanımlayıcı değerlendirmesidir. İşletmede toplam çalışan sayısı ve sigara kullanım durumu değerlendirilmiş, aktif sigara kullanan çalışanlarla bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sırasında nefesten karbonmonoksit ölçümü yapılmış, sigaranın sağlık etkileri anlatılmış ve sigara bırakma sürecine ilişkin danışmanlık verilmiştir. Sigarayı bırakmak istediğini beyan eden çalışanlara yüz yüze eğitim sunulmuştur. Uygulamanın ayırt edici yönü, sigara bırakma hekimlerinin çalışanlara yalnızca poliklinik ortamında değil, işyerinde yüz yüze ve gerektiğinde çevrim içi yollarla da ulaşmasıdır. Bu doğrultuda müdahale, yerinde temas ile çevrim içi izlemi birleştiren hibrit bir model olarak yürütülmüştür. Değerlendirmede toplam çalışan sayısı, sigara kullanan ve kullanmayan çalışan sayısı, bırakma isteği bildiren çalışan sayısı, düzenli poliklinik izlemini sürdüren çalışan sayısı ve 3 ile 6 aylık izlemler sonunda ulaşılan bırakma sayısı esas alınmıştır.

Bulgular: İşletmede toplam 2050 çalışan bulunmakta olup bunların 1054'ü (%51,4) aktif sigara kullanıcısı, 996'sı (%48,6) sigara kullanmayan çalışanlardan oluşmaktadır. Müdahale sonrasında 107 çalışanın sigarayı bırakmak istediği belirlenmiştir. Bu sayı toplam çalışanların %5,2'sine, sigara kullanan çalışanların %10,2'sine karşılık gelmektedir. Düzenli poliklinik izlemini sürdüren çalışan sayısı 57 olup, bu sayı toplam çalışanların %2,8'ini, sigara kullanan çalışanların %5,4'ünü ve bırakma isteği bildiren grubun %53,3'ünü oluşturmaktadır. Üç ve

✉ Nezihe Tuğba Tunçkaya Çelik ▪ tgbtncnya@gmail.com

Geliş tarihi / Received: 29.03.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlığı Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

altı aylık izlemler sonunda 43 çalışanın sigarayı bıraktığı saptanmıştır. Bu sayı toplam çalışanların %2,1'ine, sigara kullanan çalışanların %4,1'ine ve bırakma isteği bildiren çalışanların %40,2'sine karşılık gelmektedir. Tanımlayıcı gözlemler, bırakma başarısının 40 yaş üstü ve mavi yaka çalışanlarda daha belirgin olduğunu göstermiştir.

Sonuç: Bu çalışmanın bulguları, sigara bırakma hizmetinin işyeri sağlık hizmetleriyle entegre biçimde sunulmasının, sanayi çalışanlarında tütün kontrolü açısından güçlü ve uygulanabilir bir yaklaşım olduğunu göstermektedir. Sigara bırakma desteğinin işyerine taşınması; çalışanlara erişimi artıran, profesyonel desteğe bağlanmayı kolaylaştıran ve izlem sürekliliğini güçlendiren bir model olarak öne çıkmaktadır. Elde edilen sonuçlar, bu yaklaşımın yalnızca farkındalık oluşturmakla kalmadığını; bırakma niyeti geliştiren çalışanların yarıdan fazlasını düzenli izlem sürecinde tutabildiğini ve bu grubun %40,2'sinde 3 ve 6 aylık izlem sonunda sigara bırakma başarısı sağlayabildiğini göstermektedir. Mevcut veriler, polikliniğin işyerine taşındığı bu entegre modelin, sanayi çalışanlarında etkili ve yaygınlaştırılabilir bir işyeri sağlığı müdahalesi olabileceğini düşündürmektedir.⁴

Anahtar kelimeler: sigara bırakma, işyeri sağlığı, tütün kontrolü, çalışan sağlığı, hibrit destek modeli, sigara bırakma polikliniği, sanayi çalışanları

Kaynakça

1. World Health Organization. Tobacco [Internet]. Geneva: WHO; 2025 Jun 25 [cited 2026 May 14]. Available from: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/tobacco>
2. World Health Organization. Tobacco [Internet]. Geneva: WHO; [cited 2026 May 14]. Available from: <https://www.who.int/health-topics/tobacco>
3. National Institute for Occupational Safety and Health. Tobacco in the Workplace [Internet]. Atlanta (GA): Centers for Disease Control and Prevention; 2015 Apr 2 [cited 2026 May 14]. Available from: <https://www.cdc.gov/niosh/bulletin/2015/tobacco-work.html>
4. Cahill K, Lancaster T. Workplace interventions for smoking cessation. Cochrane Database Syst Rev. 2014;(2):CD003440. [Crossref]

Vatandaş denetiminde dumansız hava sahası: Bir ilçede ihbar odaklı tütün müdahalelerinin değerlendirilmesi

Sevde Sancar¹, Deniz Erdal¹, Ömer Serdil Demir¹

¹İstanbul Sultangazi İlçe Sağlık Müdürlüğü, İstanbul, Türkiye

Öz

Giriş ve Amaç: Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre tütün kullanımı, her yıl 8 milyondan fazla ölüme yol açan, önlenabilir hastalıklar listesinde ilk sırada yer alan küresel bir halk sağlığı sorunudur.¹ Türkiye’de 4207 sayılı Kanun ile kapalı alanlarda tütün tüketimi yasaklanmıştır.² Bu süreçte vatandaşlar, ihbarlar aracılığıyla “Dumansız Hava Sahası”nın korunmasında kritik bir toplumsal denetim rolü üstlenmektedir.^{3,4} Bu çalışmanın amacı, 1 Mart 2025 - 28 Şubat 2026 tarihleri arasında Sultangazi İlçe Sağlık Müdürlüğü’ne gelen tütün ihbarlarının dağılımını, mekan türlerini ve saha müdahalelerinin etkinliğini betimsel olarak incelemektir.

Yöntem: Tanımlayıcı tipteki bu araştırmanın verileri, Sultangazi İlçe Sağlık Müdürlüğü “Dumansız Hava Sahası Denetim Sistemi” kayıtlarından elde edilmiştir. Belirtilen bir yıllık dönemdeki 155 vatandaş ihbarı analiz edilmiştir. İstatistiksel analizlerde sayı, yüzde (%) ve ikili değişkenlerin karşılaştırılmasında Ki-Kare testi kullanılmıştır.

Bulgular: İncelenen 155 ihbarın %95,5’i dış kaynaklı bildirimlerden oluşmaktadır. İhbarlar mevsimsel olarak kış aylarında (%40,0) yoğunlaşırken, en yüksek bildirim Şubat (%18,7), en düşük ise Temmuz (%3,2) ayında gerçekleşmiştir. İhbarların %40,0’ı yasaklı alanda tütün kullanımıyla ilgiliyken, %29,7’sinde adres veya işletme bilgisinin yetersiz olduğu saptanmıştır.

Operasyonel açıdan denetimlerin %64,5’i ihbarı takip eden ilk 2 saat içinde gerçekleştirilmiştir. Toplam ihbarların %18,1’inde ihlal tespit edilmiştir. Yapılan analizler, müdahale hızı ile ihlal tespiti arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir; ilk 2 saatte yapılan müdahalelerde ihlal tespit oranı %25,0 iken, 2 saatten sonra bu oran %5,5’e gerilemektedir (p=0,002). Ayrıca, kış aylarındaki denetimlerde ihlal saptanma oranı (%32,3) diğer mevsimlere göre anlamlı derecede yüksektir (p=0,003). Denetim ekiplerinde kadın personelin yer alması durumunda ihlal tespit oranı (%24,7), erkek personelin bulunduğu denetimlere (%8,2) göre daha yüksek bulunmuştur (p=0,01).

Tartışma ve Sonuç: Bulgular, toplumun tütünle mücadelede “temiz hava hakkı”na sahip çıktığını göstermektedir.^{2,4} İhbar ve ihlallerin kış aylarında zirve yapması, tütün kullanımının soğuk hava nedeniyle kapalı alanlara kaymasıyla açıklanabilir. Bu durum, denetim stratejilerinin kış döneminde yoğunlaştırılması gerektiğini düşündürmektedir.

✉ Sevde Sancar ▪ sevde.s@istanbul.edu.tr

Geliş tarihi / Received: 13.04.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlığı Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

Çalışmanın en çarpıcı çıktısı, “anlık müdahale” ilkesinin başarısıdır. 2 saatlik gecikme sonrası tespit oranındaki sert düşüş, dumanın dağılması veya kişilerin mekandan ayrılmasıyla ilişkilidir.³ Ayrıca adres bilgisindeki yetersizlikler, vatandaşların “Yeşil Dedektör” gibi konum bazlı uygulamalar konusunda bilinçlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Kadın personelin denetimlerdeki başarı oranı (%24,7), denetim ekiplerindeki cinsiyet çeşitliliğinin etkinliği artırabileceğine işaret etmektedir. Türkiye genelinde ve sağlık çalışanları özelinde yapılan araştırmalar, kadınlardaki tütün kullanım oranının erkeklere göre daha düşük olduğunu göstermektedir.^{5,6} Kaynaklarda, denetim ekiplerindeki görevlilerin “yapılan denetime inanmalarının” sistemin işleyişi açısından kritik olduğu vurgulanmaktadır.^{7,8}

Sonuç olarak; ihbar odaklı denetimlerde başarı için ilk 2 saatlik müdahale kapasitesi korunmalı ve veri kalitesi iyileştirilmelidir. Mevcut denetimlerin anlık gözlemle sınırlı kalması bir kısıtlılık oluşturmaktadır. Bu nedenle, geciken denetimlerde dahi geriye dönük maruziyeti kanıtlayabilecek; ortam hava numuneleri veya yüzeylerdeki sarf malzemeleri üzerinden tütün dumanı artıklarını (third-hand smoke) saptayabilen biyokimyasal/teknolojik analiz yöntemlerinin denetim sistemine entegre edilmesi önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: tütün kontrolü, dumansız hava sahası, sağlık denetimi, ihbar yönetimi

Kaynakça

1. World Health Organization. (2025, 4 Temmuz). Tobacco. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/tobacco>
2. Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun, 4207 sayılı Kanun (1996). Resmî Gazete (Sayı: 22829). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4207&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
3. Benli, A. R. (2023). Tütün ürünleri ve sigara Denetimlerine yönelik farklı bir bakış. Bağımlılık Dergisi, 24(3), 402-405.
4. Akdağ, R. (2025). Mükemmel Bir Uygulama Örneği: Türkiye Tütün Kontrol Programı. Turkish Journal of Tobacco Control, 5(1), xv-xviii.
5. Cunedioğlu, E. (2025, Mayıs). Türkiye’de tütün kontrolünün mevcut durumu ve geleceği (Politika Notu No. N202534). Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV).
6. Bilir, N., Çakır, B., Dağlı, E., Ergüder, T., & Önder, Z. (2010). Türkiye’de tütün kontrolü politikaları. World Health Organization Report. Available from: URL: http://www.euro.who.int/document/E_93038.
7. Demir, L. S., Tunçez, İ. H., Durduran, Y., Uyar, M., & Şahin, T. K. (2017). Konya-Meram’da Dumansız Hava Sahası Denetimi Yapan Ekiplerin Karşılaştıkları Sorunlar. Kafkas Journal of Medical Sciences, 7(3), 225-230. [\[Crossref\]](#)
8. Lukwata H, Musoke D, Wafula ST, Ssempebwa JC (2023) Capacity of enforcers and level of enforcement of the Tobacco Control Act 2015 in Kampala, Uganda. PLOS Glob Public Health 3(9): e0002390. [\[Crossref\]](#)

Yaşam hakkının bir gereği olarak dumansız hava hakkı ve devletin pozitif ve negatif yükümlülükleri

Özgür Özdemir¹

¹İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

öz

Tütün kullanımı, küresel ölçekte önlenebilir hastalık ve erken ölüm nedenleri arasında üst sıralarda yer alan ve devletlerin insan hakları hukukundan doğan yükümlülüklerini doğrudan ilgilendiren yapısal bir kamu sağlığı sorunu olarak değerlendirilmektedir.¹ Bu bağlamda tütün kontrolü politikaları, salt idari düzenlemelerin ötesinde, yaşam hakkının korunmasına ilişkin anayasal ve uluslararası yükümlülüklerin parçası olarak ele alınmalıdır.

Bildiride, Türk hukuk sistemi içerisinde tütün kontrolüne ilişkin normatif çerçeveyi, özellikle dumansız hava hakkının yaşam hakkının koruyucu boyutunun ayrılmaz unsuru olduğu kabulünden hareketle analiz etmektedir. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkıyla 56. maddesinde düzenlenen sağlık hakkını temel almaktadır. Ayrıca AİHM'in 2. maddesi kapsamında yaşam hakkının pozitif ve negatif yükümlülükleriyle AİHM içtihadı çalışmanın uluslararası hukuk boyutunu oluşturmaktadır.

Metodolojik olarak bildiride, normatif hukuk analizi ve doktrinel değerlendirme yöntemine dayanmaktadır. Bu çerçevede devletin yaşam hakkına ilişkin yükümlülükleri iki temel eksenle ele alınmaktadır: negatif yükümlülük ve pozitif yükümlülük. Negatif yükümlülük, devletin bireylerin yaşamına ve beden bütünlüğüne doğrudan müdahalede bulunmaktan kaçınmasını ifade ederken; pozitif yükümlülük, bireyleri üçüncü kişilerin eylemlerinden ve öngörülebilir çevresel sağlık risklerinden koruyacak etkin hukuki ve idari tedbirlerin alınmasını zorunlu kılmaktadır.²

Tütün kontrolü bağlamında negatif yükümlülük, devletin tütün kullanımını teşvik eden veya kolaylaştıran düzenlemelerden kaçınmasını ve bireyin sağlıklı yaşam alanına doğrudan müdahale oluşturan uygulamalardan uzak durmasını gerektirir. Bununla birlikte asıl belirleyici olan, devletin pozitif yükümlülüğüdür. Bu yükümlülük, tütün dumanına maruziyetin bilimsel olarak kanıtlanmış zararlı etkileri dikkate alındığında, bireylerin yaşam hakkını korumaya yönelik düzenleyici ve denetleyici mekanizmaların kurulmasını zorunlu kılar. Ancak pozitif yükümlülük yalnızca norm koymanın ötesinde normların etkin şekilde uygulanması, denetlenmesi ve ihlallerin caydırıcı yaptırımlarla karşılık bulması da devletin sorumluluğu altındadır.

Bildirinin temel kavramsal katkısı, "dumansız hava hakkı"nın yaşam hakkının ayrılmaz parçası olarak ele alınmasıdır. AİHM içtihadında da yaşam hakkı, yalnızca doğrudan yaşamın kasten sona erdirilmesine karşı koruma sağlamamakta, aynı zamanda devletin bireyleri öngörülebilir ve ciddi sağlık risklerine karşı koruma

✉ Özgür Özdemir • ozgurozdemir27@outlook.com

Geliş tarihi / Received: 13.04.2025 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlığı Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

yükümlülüğünü de içermektedir. Özellikle pasif sigara dumanına maruziyet, bilimsel olarak kanıtlanmış öldürücü etkileri nedeniyle devletin pozitif yükümlülüğünü harekete geçiren öngörülebilir risk alanı olarak değerlendirilmektedir.

Bu bağlamda dumansız hava sahası politikaları, kamu sağlığı düzenlemesinin yanı sıra aynı zamanda yaşam hakkının etkin korunmasına yönelik insan hakları mekanizmasıdır. Devlet, bireyleri yalnızca kendi davranışlarından değil, üçüncü kişilerin tütün kullanımından kaynaklanan zararlardan da korumakla yükümlüdür.³ Bu yükümlülük özellikle çocuklar, hamileler ve kronik hastalığı bulunan bireyler gibi savunmasız gruplar bakımından daha da güçlenmektedir.⁴

Devletin pozitif yükümlülüğünün bir diğer boyutu usuli yükümlülüktür. Bu yükümlülük, hak ihlallerinin önlenmesi ve gerçekleşmesi durumunda etkili soruşturma ve denetim mekanizmalarının işletilmesini gerektirir. Tütün kontrolü bağlamında bu, denetim mekanizmalarının düzenli çalışması, ihlallerin etkin şekilde tespit edilmesi, şikâyet süreçlerinin işlerliği ve yaptırımların tutarlı uygulanmasını ifade eder. Uygulamada karşılaşılan denetim zafiyetleri, kurumlar arası koordinasyon eksiklikleri ve yaptırımların caydırıcılığının yetersizliği, devletin pozitif yükümlülüğünün etkinlik kriterini zayıflatmaktadır.

Sonuç olarak, Türk hukuk sisteminde tütün kontrolüne ilişkin düzenlemelerin yalnızca idari kamu sağlığı politikası değil, yaşam hakkının korunmasına yönelik anayasal ve uluslararası yükümlülüklerin doğrudan bir uzantısıdır. Dumansız hava hakkı, yaşam hakkının koruyucu boyutunun ayrılmaz bir parçasıdır. Devletin hem norm koyucu hem de uygulayıcı olarak etkin koruma yükümlülüğünü güçlendirmesi, tütün kontrolü politikalarının insan hakları temelli yaklaşımla yeniden yapılandırılması açısından zorunlu bir gerekliliktir.

Anahtar kelimeler: tütün kontrolü, yaşam hakkı, dumansız hava hakkı, devletin pozitif yükümlülüğü, devletin negatif yükümlülüğü, insan hakları hukuku, 4207 Sayılı Kanun, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

Kaynakça

1. Institute for Health Metrics and Evaluation. Global Burden of Disease 2023 [Internet]. 2025. Available at: <https://vizhub.healthdata.org/gbd-compare/> (Accessed on 2026 May 18).
2. Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi. Serpil Kerimoğlu Başvurusu. Başvuru No: 2012/752. 17 Eyl 2013. para. 51.
3. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi. Güngörey/Türkiye. Başvuru No: 33975/21. 26 Ağu 2025.
4. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi. Florea/Romanya. Başvuru No: 37186/03. 14 Eyl 2010. para. 50.

Ankara Sincan ilçesi 2024-2025 yılları dumansız hava sahası denetim sistemi verilerinin değerlendirilmesi

Fatma Nur Çelik¹, Mehmet Celal Almaz¹

¹Sincan İlçe Sağlık Müdürlüğü, Ankara, Türkiye

Öz

Giriş: Ülkemizde ikamete mahsus meskenler dışında tüm kapalı alanlarda tütün ürünü kullanımı yasaklanmış olmasına rağmen, bu alanlarda dumansız hava sahası ihlalleri devam etmektedir.¹⁻³ Bu çalışmada ikamete mahsus meskenler dışında tüm kapalı alanlarda süregelen dumansız hava sahası ihlallerinin nedenlerinin araştırılması amaçlanmaktadır.

Yöntem: Kesitsel tipteki bu araştırmanın evrenini 2024–2025 yıllarında Ankara Sincan İlçesinde gerçekleştirilen dumansız hava sahası denetimleri oluşturmaktadır. Örneklem seçim yöntemi kullanılmadan evrenin tamamına ulaşılmıştır. Verilere Sincan İlçe Sağlık Müdürlüğü (İSM) Dumansız Hava Sahası Denetim Sistemi üzerinden erişilmiştir.

Bağımlı değişken denetim sonucudur (ihlal var, ihlal yok).

Bağımsız değişkenler:

- Denetim yılı (2024, 2025)
- Denetim türü (ihbar, planlı, serbest, takip)
- Denetim ekibi (Emniyet Müdürlüğü, Sincan İSM, il içi çapraz, il dışı çapraz)
- İhbara varma süresi
- İhbar yeri (kamu, özel)

Veriler SPSS 21.0 programı ile analiz edilmiştir. Frekans, yüzde ve ki-kare testi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık $p < 0.05$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

Bulgular: Dumansız Hava Sahası Denetimleri kapsamında Ankara Sincan İlçesinde 2024'te 16.239, 2025'te ise 18.329 olmak üzere toplam 34.568 denetim gerçekleştirilmiş olup, 263'ünde (%0,8) ihlal tespit edilmiştir. 2025'te %1, 2024'te ise %0,5 sıklığında ihlal tespit edilmiş olup, aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Denetimlerin büyük çoğunluğu (%97,0, n=33.559) serbest denetim olup, geri kalanlar sırasıyla takip (%2,2, n=769), ihbar (%0,7, n=228) ve planlı (%0,1, n=12) denetimdir. İhbar (%26,3) ve planlı (%8,3) denetimlerde ihlal tespit etme sıklığı serbest (%0,6) ve takip (%0,1) denetimlere göre anlamlı olarak daha fazladır. Denetimler en çok Sincan İSM (%98,7, n=34.087), geri kalanlar sırasıyla il dışı çapraz (%0,8, n=278), il içi çapraz (%0,4, n=132)

✉ Fatma Nur Çelik ▪ fatmanurkaracorlu@hotmail.com

Geliş tarihi / Received: 13.04.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlık Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

ve Emniyet (%0,1, n=22) ekiplerince gerçekleştirilmiştir. İhlal tespit etme sıklığı Emniyet ekiplerinde (%95,5) diğer tüm ekiplere göre; il içi çapraz ekiplerde (%8,3), Sincan İSM (%0,7) ve il dışı çapraz (%0) ekiplerine göre anlamlı olarak daha fazladır.

Serbest denetimlerde ihlal tespit etme sıklığı Emniyet ekiplerinde %95,5, il içi çapraz ekiplerinde %5 ve Sincan İSM ekiplerinde %0,5'tir.

Dumansız hava sahası ihlaline ilişkin toplam 294 tane ihbarın 228'ine denetim yapılmıştır. İhbarların %68'ine (n=155) 2 saat ve altı sürede, %32'sine (n=73) 2 saat üzeri sürede erişilmiş olup, 2 saat ve altı sürede erişilen ihbarlarda ihlal tespit edilme sıklığı (%31,0), 2 saat ve üzeri sürede erişilen ihbarlara göre (%16,4) anlamlı olarak daha fazladır.

228 ihbarın 31'i (%13,6) kamu alanı, 197'si (%86,4) özel alan için yapılmıştır. Kamu alanı için yapılan ihbarların en çoğu %54,8'i sağlık kurumları, ardından %6,5'i eğitim kurumları, %12,9'u toplu taşıma ve %25,8'i diğer kamu alanları içindir.

Sonuç: İhlal tespit etme sıklığı 2025 yılında, ihbar denetimlerde, emniyet ile il içi çapraz ekiplerince yapılan ve ihbara 2 saat ve altı sürede erişilen denetimlerde daha fazladır. İl içi çapraz denetimlerde ihlal tespit etme sıklığı Sincan İSM'ye göre fazla olsa da, il dışı çapraz denetim ekiplerince hiç ihlal tespit edilemediği için, çapraz denetimler sadece il içinde gerçekleştirilebilir. Serbest denetimlerde ihlal tespit edilme sıklığı Emniyet ekiplerinde, Sincan İSM ekiplerine göre daha fazla olduğu için; rutinde serbest denetimlerin Emniyet tarafından, ihbar ve diğer denetimlerin Sincan İSM tarafından yürütülmesi uygulamasına geçilebilir. Kamu kurumları ihbarlarının büyük çoğunluğunun sağlık kurumları için yapılmış olması oldukça dikkat çekici olup, kamu kurum ve kuruluşlarının giriş kapısından 10 metre mesafe içinde sigara içilmeme yasağı özellikle uygulanabilmelidir.⁴

Anahtar kelimeler: dumansız hava sahası, pasif içicilik, çapraz denetim, kamu

Kaynakça

1. Dünya Sağlık Örgütü. Küresel Yetişkin Tütün Araştırması, Türkiye, 2016. <https://extranet.who.int/ncdsmicrodata/index.php/catalog/872/related-materials> Erişim Tarihi: 09.03.2026
2. T. C. Sağlık Bakanlığı. Küresel Gençlik Tütün Araştırması, Türkiye, 2017. https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/tutun-ve-madde-bagimlilik-ile-mucadele-db/dokumanlar/KGTA-2017_pdf.pdf Erişim Tarihi: 09.03.2026
3. T. C. Sağlık Bakanlığı. Tütünle Mücadele Faaliyet Raporu, 2018. https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/tutun-ve-madde-bagimlilik-ile-mucadele-db/dokumanlar/Raporlar/Tutun_Faaliyet_Raporu_2018_20.08.2019.pdf Erişim Tarihi: 09.03.2026
4. Tütün Kontrolü Uygulamaları Genelgesi (2015/6). https://dosyasb.saglik.gov.tr/Eklenti/48360/0/tutun-kontrolu-genelgesipdf.pdf?_tag1=FE1A05B19A1D0F655602F26219F2151AC8BAE58

Sigara bırakma polikliniğine başvuran bireylerin demografik özelliklerinin tedavi başarısı ve bağımlılık düzeyi ile ilişkisi

Tuba Duygu Yılmaz¹, Pınar Altun Yıldırım¹

¹Mersin Yenişehir İlçe Sağlık Müdürlüğü, Mersin, Türkiye

öz

Giriş: Tütün kullanımı, önlenebilir hastalık ve ölümlerin küresel ölçekteki başlıca nedenlerinden biri olmayı sürdürmektedir. Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre tütüne bağlı hastalıklar her yıl 7 milyonun üzerinde ölüme yol açmaktadır.¹ Türkiye’de sigara içme prevalansı yetişkin nüfusun yaklaşık %28’ ini etkilemekte olup ülke, Avrupa’nın en yüksek tütün kullanım oranları arasında yer almaktadır.² Sigara bırakma başarısının yalnızca farmakolojik faktörlere değil, bireyin demografik ve sosyokültürel özelliklerine de bağlı olduğunu gösteren makalelerin varlığı bilinmekle birlikte bu ilişkinin klinik populasyonlarda sistematik biçimde incelenmesi sınırlı kalmaktadır. Bu çalışma, sigara bırakma polikliniğine başvuran bireylerin demografik özelliklerinin nikotin bağımlılık düzeyi ve sigara bırakma başarısı üzerindeki etkisini değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Yöntem: Bu çalışmanın örneklemini, sigara bırakma polikliniğine başvuran 68 bireyden oluşmaktadır (Kadın: %45.6, Erkek: %54.4. Yaş M = 45.32, SS = 9.77). Nikotin bağımlılık düzeyi Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi (FNBT) ile, maruziyetin biyokimyasal kanıtı nefes karbonmonoksit ölçümü ile değerlendirilmiştir. Sigara bırakma gerekçeleri, başlama nedenleri, bırakma sürecinde karşılaşılan güçlükler ve sigara içme isteğini artıran durumlar da demografik bilgi formu aracılığıyla sorgulanmıştır. Gruplar arası karşılaştırmalarda ki-kare testi, Mann-Whitney U testi ve Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. Bununla birlikte etki büyüklükleri Cramer’s V ve r değerleri ile raporlanmıştır. Bırakma başarısını etkileyen faktörler ikili lojistik regresyon analizi ile incelenmiştir.

Bulgular: Katılımcıların %63.2’si takip sürecinde sigarayı bırakmıştır. FNBT sonuçlarına göre katılımcıların %16.2’sinin çok düşük (0–2), %26.5’inin düşük (3–4), %22.1’inin orta (5), %20.6’sının yüksek (6–7) ve %14.7’sinin çok yüksek (8–10) düzeyde nikotin bağımlılığına sahip olduğu görülmektedir. Aynı zamanda katılımcıların %70.6’sı CO ölçümünde kırmızı bölgede yer almıştır. Cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi ve meslek kategorisi ile bırakma başarısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (tüm p > 0.05). Buna karşın, FNBT skoru (U = 157.5, p < 0.001, r = 0.569) ve günlük sigara miktarı (U = 206.0, p = 0.005, r = 0.436) açısından bırakanlar ile bırakmayanlar arasında anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Eğitim düzeyi ile bağımlılık ilişkisi incelendiğinde, lise ve altı eğitim grubunun FNBT puanlarının üniversite mezunlarına kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir (U = 487.0, p = 0.013, r = -0.449). Sigara miktarındaki değişim ile bırakma başarısı arasında

✉ Tuba Duygu Yılmaz ▪ tubady@yahoo.com

Geliş tarihi / Received: 12.04.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlık Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

da anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($\chi^2(2) = 7.11, p = 0.029, V = 0.344$). Lojistik regresyon analizi, modelin bırakma başarısını anlamlı düzeyde açıkladığını göstermiştir ($\chi^2(6) = 20.91, p = 0.002$; Nagelkerke $R^2 = 0.292$). Analiz sonuçlarına göre FNBT skoru (OR = 0.522, %95 GA [0.273, 0.998], $p = 0.042$) ve günlük sigara miktarı (OR = 0.371, %95 GA [0.142, 0.972], $p = 0.045$) bırakma başarısını anlamlı ve negatif yönde etkilemektedir. Bu bulgular, bağımlılık düzeyi ve günlük tüketim arttıkça sigarayı bırakma olasılığının azaldığını göstermektedir.

Sonuç: Bulgular, demografik değişkenlerin tek başına bırakma başarısını açıklamada sınırlı kaldığını, buna karşın nikotin bağımlılık düzeyi ve günlük sigara tüketiminin temel belirleyiciler olduğunu göstermektedir. Daha düşük eğitim düzeyine sahip bireylerde bağımlılık düzeyinin yüksek olması, bu gruplara yönelik hedeflenmiş ve yoğunlaştırılmış müdahalelerin gerekliliğine işaret etmektedir. Ayrıca bırakma sürecinde yoğun sigara isteği ve sinirlilik gibi güçlüklerin öne çıkması, davranışsal destek bileşenlerinin tedavi programlarına entegrasyonunun önemini göstermektedir. Bu bulgular doğrultusunda, sigara bırakma müdahalelerinin bireysel bağımlılık profili ve tüketim düzeyi temelinde kişiselleştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: tütün, sigara bırakma, demografik özellikler

Kaynakça

1. World Health Organization. World No Tobacco Day 2020: Tobacco fact sheet [Internet]. 2020. Available at: <https://www.who.int/docs/default-source/campaigns-and-initiatives/world-no-tobacco-day-2020/wntd-tobacco-fact-sheet.pdf>
2. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). Türkiye Sağlık Araştırması 2022. Ankara: TÜİK; 2023.

İşitme engelli çalışanlarda sigara kullanımı ve sağlık okuryazarlığı: İş yeri temelli yenilikçi bir müdahale

Şeyma Nur Elif Erdoğan¹, Mehmet Celal Almaz¹

¹Ankara Sincan İlçe Sağlık Müdürlüğü, Ankara, Türkiye

öz

Giriş: İşitme engelli bireyler, sağlık bilgi süreçlerinin sözel iletişime dayanması nedeniyle koruyucu sağlık hizmetlerine erişimde ciddi bariyerlerle karşılaşmakta ve sağlık eşitsizliklerinden daha fazla etkilenmektedir.¹ Dezavantajlı gruplarda tütün kullanımı daha yüksek oranlarda görülmesine rağmen, bu bireylere yönelik tütün kontrolü uygulamaları literatürde oldukça sınırlıdır.^{2,3} Literatür taramalarında, Türkiye’de ve dünyada işitme engellilere özgü, işaret dili destekli ve biyolojik ölçüm içeren iş yeri temelli sigara bırakma müdahalesi bildiğimiz kadarıyla yoktur.^{3,4} Bu çalışma, bu önemli boşluğu doldurmayı ve işitme engelli çalışanlarda sağlık okuryazarlığı ile sigara kullanımı arasındaki ilişkiyi değerlendirmek ayrıca işaret dili desteğiyle uygulanan sigara bırakma eğitimi, diyafragmatik solunum egzersizleri ve ekshale karbonmonoksit (CO) ölçümünün etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Araştırma, bir sanayi işletmesinde çalışan 27 işitme engelli bireyin katılımıyla gerçekleştirilen müdahale içerikli tanımlayıcı bir çalışmadır. Veri toplama sürecinde Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi ve Türkiye Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği-32 (TSOY-32) kullanılmıştır. Müdahale kapsamında; işaret dili desteğiyle yapılandırılmış sigara bırakma eğitimi verilmiş, diyafragmatik solunum egzersizleri uygulamalı olarak gösterilmiş ve ekshale karbonmonoksit (CO) ölçümleri yapılarak bireysel farkındalık oluşturulması hedeflenmiştir.

Bulgular: Katılımcıların %33’ünün aktif sigara kullanıcısı olduğu saptanmıştır. TSOY-32 sonuçları, katılımcıların %70’inin “yetersiz”, %18’inin ise “sorunlu-sınırlı” sağlık okuryazarlığı düzeyine sahip olduğunu ortaya koymuştur. Düşük sağlık okuryazarlığı ile sigara kullanımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p < 0,05$). Sigara içenlerin ortalama ekshale CO düzeyi 22,5 ppm olarak ölçülmüş; müdahale kapsamındaki bir dakikalık nefes egzersizi sonrasında CO düzeylerinde %10’luk bir düşüş kaydedilmiştir. Eğitim ve ölçümler sonrasında katılımcıların %66’sı sigarayı bırakmayı düşündüğünü ifade etmiştir.

Sonuç: Bu çalışma, işitme engelli çalışanların sağlık okuryazarlığı düzeyinin kritik derecede düşük olduğunu ve bu grubun tütün kontrolü müdahalelerinde ihmal edildiğini göstermektedir. İşaret dili desteği, solunum egzersizleri ve CO ölçümünü birleştiren bu model, Türkiye’de ve dünyada öncü bir örnek teşkil ederek işitme engelli bireylerde sigara bırakma motivasyonunu artırmada yüksek etkinlik sağlamıştır. İş yeri temelli, erişilebilir ve çok bileşenli bu tür uygulamaların yaygınlaştırılması, sağlıkta fırsat eşitliğinin sağlanması açısından elzemdir.

Anahtar kelimeler: tütün kontrolü, işitme engelli bireyler, sağlık okuryazarlığı, sigara bırakma, CO ölçümü

✉ Mehmet Celal Almaz • mehmetcelalalmaz@gmail.com

Geliş tarihi / Received: 10.04.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlığı Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

Kaynakça

1. World Health Organization. Global report on health equity for persons with disabilities. Geneva: World Health Organization; 2022.
2. World Health Organization. WHO report on the global tobacco epidemic 2023: protect people from tobacco smoke. Geneva: World Health Organization; 2023.
3. McKee MM, Winters PC, Sen A, Zazove P, Fiscella K. Low education as a risk factor for undiagnosed angina among deaf adults. Am J Prev Med. 2021;60(2):e95-e103.
4. Barnett S, McKee M, Smith SR, Pearson TA. Deaf sign language users, health inequities, and public health: opportunity for social justice. Prev Chronic Dis. 2021;18:E32.

İlçe sağlık müdürlüğü çalışanlarında aktif sigara kullanımı ile ilişkili faktörler: Bir uzmanlık tezi verilerinin ikincil analizi

Ömer Serdil Demir¹, Meryem Merve Ören Çelik²

¹Sultangazi İlçe Sağlık Müdürlüğü, İstanbul, Türkiye

²İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, İstanbul, Türkiye

Öz

Giriş ve Amaç: Sağlık çalışanları, sağlık hizmeti sunmalarının yanı sıra toplum açısından rol model niteliği taşıyan bir gruptur. Bu nedenle sağlık çalışanlarında sigara kullanımı ve bununla ilişkili faktörlerin belirlenmesi, çalışan sağlığı ve kurumsal tütün kontrolü açısından önemlidir. Bu çalışma, “İstanbul’da İlçe Sağlık Müdürlüklerinde çalışanlara yönelik Bulaşıcı Hastalıklarla ilgili bir eğitim müdahalesi” başlıklı uzmanlık tezi kapsamında toplanan verilerin ikincil analizine dayanmaktadır. Bu analizde, ilçe sağlık müdürlüğü çalışanlarında aktif sigara kullanımı ile ilişkili faktörlerin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Bu çalışma tıpta uzmanlık tezi kapsamında toplanan kesitsel verilerin ikincil analizi ile gerçekleştirilmiştir. Ana araştırmanın evrenini İstanbul’daki 10 ilçe sağlık müdürlüğünde (Fatih, Bakırköy, Şişli, Esenler, Kadıköy, Beykoz, Sultangazi, Üsküdar, Sultanbeyli ve Beşiktaş) görev yapan hekim dışı toplam 757 çalışan oluşturmuştur. Çalışmaya, veri toplama sürecinde ilgili ilçe sağlık müdürlüklerinde aktif olarak çalışan, hekim ve diş hekimi dışındaki ve katılmayı kabul eden personel dahil edilmiştir. Randomizasyon uygulanmamıştır. İkincil analizde, analize uygun verisi bulunan 225 personelin kayıtları değerlendirilmiştir. Sigara kullanımı aktif içici, bırakmış ve hiç içmemiş olarak sınıflandırılmış; karşılaştırmalı analizlerde aktif sigara kullananlar ile aktif içmeyenler karşılaştırılmıştır. Bağımsız değişkenler olarak cinsiyet, medeni durum, çocuk sahibi olma, sağlık alanıyla ilişkili fakülteden mezuniyet durumu, gelir algısı, alkol kullanımı, doktor tanılı hastalık varlığı, yaş, meslekte çalışma süresi ve seçilmiş koruyucu sağlık göstergeleri incelenmiştir.

Bulgular: Katılımcıların yaş ortalaması 39,1±8,5 yıl, meslekte çalışma süresi ortalaması 13,1±9,7 yıl idi. Katılımcıların %34,7’si aktif sigara kullanıcısı, %12,0’ı sigarayı bırakmış, %53,3’ü ise hiç sigara içmemişti. Erkeklerde aktif sigara kullanma oranı kadınlara göre daha yüksekti (%66,0’a karşı %26,4; p<0,001). Sağlık alanıyla ilişkili fakülteden mezun olmayanlarda aktif sigara kullanımı, mezun olanlara göre daha sık saptandı (%41,6’ya karşı %29,0; p=0,049). Alkol kullananlarda aktif sigara kullanımı, hiç alkol kullanmayanlara ve alkolü bırakmış olanlara göre daha yüksekti (%56,7’ye karşı sırasıyla %31,3 ve %31,3; p=0,025). Medeni durum, çocuk sahibi olma, gelir algısı, doktor tanılı hastalık varlığı, yaş, meslekte çalışma süresi, toplu taşımada maske kullanımı, son 10 yılda tetanoz aşısı yaptırma, grip aşısı olma ve COVID-19 aşılama durumu ile aktif sigara kullanımı arasında anlamlı ilişki saptanmadı (tüm p>0,05).

✉ Meryem Merve Ören Çelik ▪ meryem.oren@istanbul.edu.tr

Geliş tarihi / Received: 10.04.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlığı Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

Sonuç: İlçe sağlık müdürlüğü çalışanlarında aktif sigara kullanımı erkek cinsiyet, sağlık alanı dışı eğitim altyapısı ve alkol kullanımı ile ilişkili bulundu. Bulgular, sağlık çalışanlarında aktif sigara kullanımının, bu çalışmada değerlendirilen seçilmiş koruyucu sağlık göstergelerinden ziyade, sosyodemografik özellikler ve eşlik eden risk davranışları ile ilişkili olduğunu düşündürmektedir. Çalışan sağlığı ve kurumsal tütün kontrolü uygulamalarında, yüksek riskli alt gruplara yönelik hedeflenmiş müdahaleler yararlı olabilir.

Anahtar kelimeler: sigara içme, sağlık personeli, tütün kullanımı, risk faktörleri, sağlık davranışı, ilçe sağlık müdürlüğü

Tütün kontrolünde “Başarabilirsin” kampanyasının etkisi: Sağlık Bakanlığı’nın ulusal bir medya kampanyasının karşılaştırmalı değerlendirmesi

Ayşegül Esin¹, Çağrı Emin Şahin^{1,2,3}, Zeynep Devran Muharremoğlu¹, Şeyma Halaç¹, Ozan Koç¹, Muhammed Atak^{1,4}

¹T.C. Sağlık Bakanlığı, Sağlıkın Geliştirilmesi Genel Müdürlüğü, Ankara, Türkiye

²Epidemiyoloji Doktora Programı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Medipol Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

³Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

⁴İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

Öz

Giriş: Tütün kullanımı dünya genelinde her yıl 8 milyondan fazla ölüme neden olan en önemli önlenebilir risk faktörlerinden biridir, küresel ölçekte 1,3 milyardan fazla insan tütün ürünü kullanmaktadır.¹ Türkiye’de 15 yaş ve üzeri nüfusta her gün tütün mamulü kullananların oranı 2022 yılında %28,3 olarak belirlenmiş; bu oran erkeklerde %41,3, kadınlarda ise %15,5 düzeyinde tespit edilmiştir.² Tütün kontrolü politikalarında kitle iletişim kampanyaları; farkındalık oluşturma, sosyal normları dönüştürme ve sigara bırakma davranışını teşvik etme açısından kritik müdahalelerdir. Yüksek maruziyet düzeyine sahip medya kampanyalarının sigara bırakma niyetini artırabildiğini ve bırakma hizmetlerine başvuruları yükseltebildiğini göstermektedir.^{3,4}

Yöntem: Bu çalışmanın amacı Türkiye’de yürütülen ulusal bir tütün kontrolü iletişim kampanyasının medya performansını değerlendirmek ve çok kanallı iletişim stratejisinin potansiyel davranış değişikliği etkilerini analiz etmektir. Çalışma gözlemsel ve karşılaştırmalı medya performans analizi olarak tasarlanmıştır. Kampanyanın dijital medya çıktıları Facebook, Twitter/X ve Instagram platformlarından elde edilen analitik veriler kullanılarak analiz edilmiştir. 2024 yılı Eylül–Aralık dönemi ile 2025 yılı aynı dönem verileri karşılaştırılmıştır.

Sosyal medya performansı etkileşim ve gösterim göstergeleri üzerinden değerlendirilmiştir. Ayrıca 2025 yılı kampanya döneminde yürütülen radyo spotu ve televizyon kamu spotu yayınları analiz kapsamına dahil edilerek kampanyanın çok kanallı erişim kapasitesi değerlendirilmiştir. Kampanyanın davranış modeli çerçevesinde yorumlanmıştır.⁵

Bulgular: 2024 yılı Eylül–Aralık döneminde sosyal medya platformlarında elde edilen etkileşim Facebook’ta 3.369, Twitter’da 721 ve Instagram’da 4.279 olarak belirlenmiştir. Aynı dönemde gösterimler sırasıyla 4.320, 7.750 ve 10.586 olarak hesaplanmıştır.

✉ Çağrı Emin Şahin • drceminsahin@gmail.com

Geliş tarihi / Received: 08.04.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlık Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

2025 yılında dijital görünürlikte belirgin bir artış gözlenmiştir. Twitter etkileşimi 4.604'e ve Instagram etkileşimi 6.637'ye yükselmiştir. Facebook etkileşimi ise 2.366'ya düşmüştür. Gösterim sayıları Twitter'da 88.708 ve Instagram'da 89.930 seviyesine yükselmiştir.

2025 yılı kampanya döneminde sosyal medya üzerinden elde edilen toplam gösterim sayısı 183.141'e ulaşmıştır. Kampanya aynı dönemde 11.911 radyo spotu ve 10.613 televizyon kamu spotu yayını ile desteklenmiştir.

Toplam etkileşim oranı yaklaşık %7,4 olarak hesaplanmış olup bu oran kamu iletişim kampanyalarında yaygın olarak bildirilen %2-5 etkileşim aralığının üzerinde bir performansa işaret etmektedir.

Tartışma: Bu çalışmanın bulguları, çok kanallı medya stratejilerinin tütün kontrolü iletişiminde geniş ölçekli maruziyet oluşturma kapasitesine sahip olduğunu göstermektedir. Özellikle sosyal medya ile televizyon ve radyo gibi geleneksel medya araçlarının birlikte kullanılması kampanya görünürliğini belirgin biçimde artırmıştır. Medya kampanyalarının etkililiği sıklıkla "maruziyet dozu" kavramı ile ilişkilendirilmekte ve yüksek maruziyet yoğunluğunun sigara bırakma davranışı üzerinde olumlu etkiler yaratabileceği belirtilmektedir.³

Medya maruziyetinin davranış değişikliğine dönüşmesi otomatik değildir. Cochrane derlemeleri medya kampanyalarının farkındalık ve bırakma niyeti üzerinde güçlü etkiler oluşturabildiğini, ancak kalıcı davranış değişikliğinin çoğu zaman bırakma hizmetleri ve politika destek mekanizmaları ile birlikte ortaya çıktığını göstermektedir.⁴ Televizyon tabanlı tütün kontrolü kampanyalarının sigara bırakma hattı başvurularını ve çevrim içi bilgi aramalarını artırdığı da gösterilmiştir.⁶

Çok kanallı medya kampanyaları tütün kontrolü politikalarında güçlü bir farkındalık ve motivasyon üretmektedir. Ancak gerçek halk sağlığı etkisinin ortaya konulabilmesi için medya performans göstergelerinin sigara bırakma hizmetleri verileri ile yorumlanması gerekmektedir. Bu tür değerlendirme modelleri, tütün kontrolü iletişim stratejilerinin sağlık sistemi üzerindeki gerçek etkisini ortaya koymak açısından kritik öneme sahiptir.

Anahtar kelimeler: tütün kontrolü, kitle iletişim kampanyaları, sigara bırakma, davranış değişikliği, medya kampanyası

Kaynakça

1. World Health Organization (WHO). WHO report on the global tobacco epidemic 2023. Geneva: WHO; 2023.
2. Türkiye İstatistik Kurumu. Türkiye Sağlık Araştırması, 2022. Ankara: TÜİK; 2023. Erişim adresi: <https://veriportali.tuik.gov.tr/tr/press/49747>
3. Wakefield MA, Loken B, Hornik RC. Use of mass media campaigns to change health behaviour. Lancet 2010; 376(9748): 1261-1271.
4. Bala MM, Strzeszynski L, Topor-Madry R. Mass media interventions for smoking cessation in adults. Cochrane Database Syst Rev 2017; 11: CD004704.
5. Michie S, van Stralen MM, West R. The behaviour change wheel: a new method for characterising and designing behaviour change interventions. Implement Sci 2011; 6: 42.
6. Sims M, Salway R, Langley T, Lewis S, McNeill A, Szatkowski L, et al. Effectiveness of tobacco control television advertising in changing tobacco use in England. Addiction 2014; 109(6): 986-994.

Sigara içenlerde metabolik sendrom ile sistemik immün-inflamasyon indeksi arasındaki ilişki

Zühal Albayrak¹, Tijen Acar²

¹Ankara Keçiören Şehit Yasin Süer Aile Sağlığı Merkezi, Ankara, Türkiye

²Düzce Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Düzce, Türkiye

Öz

Giriş: Sigara içenlerin sayısı ve sigarayla ilişkili hastalıklara bağlı ölümler artmaktadır.¹ Sigara kaynaklı inflamasyon, metabolik bozukluklara zemin hazırlamaktadır.^{2,3} Bu çalışmanın amacı, sigara içenlerde metabolik sendrom ile sistemik immün-inflamasyon indeksi (SII) ilişkisini belirleyerek metabolik sendrom ve kronik hastalıkları önlemeye katkı sağlamaktır.

Gereç ve Yöntem: Bu retrospektif, tanımlayıcı çalışma, Ankara’da bir Aile Sağlığı Merkezi’nde yürütüldü. Bir aile hekimliği birimine kayıtlı, 01.01.2024–01.01.2026 arasında laboratuvar sonuçları (hemogram, trigliserid, HDL, açlık kan şekeri) ve klinik ölçümleri (bel çevresi, kan basıncı) bulunan, 18 yaş ve üzeri, her gün düzenli sigara içen 280 kişinin verileri incelendi. Diyabet, hipertansiyon ve hiperlipidemi dışında kronik hastalığı olanlar ile verileri eksik olanlar çalışmaya alınmadı. Metabolik sendrom, Uluslararası Diyabet Federasyonu (IDF) kriterlerine göre değerlendirildi ve SII değerleri hesaplandı.^{4,5} Katılımcılar, metabolik sendrom varlığı ve tanı kriteri sayısına göre gruplandırılarak karşılaştırıldı. Verilerin analizi IBM SPSS 27.0 ile yapıldı; Ki-kare, Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis ve Spearman korelasyon testleri ile ROC analizi uygulandı. $P<0,05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

Bulgular: Katılımcıların yaş ortalaması $42,01\pm 12,59$ yıl olup 158’i (%56,43) erkek, 122’si (%43,57) kadındı. Katılımcıların 90’ında (%32,1) metabolik sendrom tespit edildi. Katılımcıların 39’unda (%13,93) hipertansiyon, 26’sında (%9,29) diyabetes mellitus, 12’sinde (%4,29) hiperlipidemi saptandı. Metabolik sendromun cinsiyete göre farklılık göstermediği bulundu. Metabolik sendromu olanlarda olmayanlara göre yaş, kan basıncı, bel çevresi, açlık kan şekeri, trigliserid, trombosit, nötrofil, lenfosit ve SII daha yüksek, HDL ise daha düşük bulundu ($p<0,05$).

Metabolik sendromu olanlarda kriter sayısı arttıkça yaş, sistolik ve diyastolik kan basıncı, bel çevresi, açlık kan şekeri, trigliserid, trombosit, nötrofil ve SII değerlerinin arttığı ($p<0,05$), HDL’nin ise her iki cinsiyette de azaldığı saptandı ($p<0,001$). Metabolik sendrom kriter sayısı; yaş, kan basıncı, bel çevresi, açlık kan şekeri, trigliserid, trombosit, nötrofil, lenfosit ve SII ile pozitif, HDL ile negatif korelasyon göstermiştir ($p<0,05$).

Ortalama SII değeri $491,25\pm 227,56$ idi. SII için yapılan ROC analizinde AUC değeri 0,590 (SS: 0,036; %95 GA: 0,520–0,660; $p=0,015$) bulundu, 428 kesim noktasında duyarlılık %63,3, özgüllük %49,2, negatif prediktif değer %73,8 idi. Metabolik sendrom bileşenleri incelendiğinde, bel çevresi yüksekliğine %83,3 HDL düşüklüğü veya

✉ Zühal Albayrak • albayrak250@gmail.com

Geliş tarihi / Received: 16.04.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlığı Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

ilaç kullanımı, %76,7 trigliserid yüksekliği veya ilaç kullanımı, %60,0 açlık kan şekeri yüksekliği veya ilaç kullanımının eşlik ettiği görüldü.

Sonuç: Bu çalışmada, metabolik sendromu olanlarda olmayanlara göre yaş, kan basıncı, bel çevresi, açlık kan şekeri, trigliserid, trombosit, nötrofil, lenfosit ve SII düzeylerinin daha yüksek, HDL düzeyinin ise daha düşük olduğu saptanmıştır. Sigaranın kronik sistemik inflamasyonu tetikleyerek metabolik sendrom bileşenlerini olumsuz etkilediği ve kardiyometabolik risk yükünü artırdığı bu bulgularla desteklenmektedir. Kolay hesaplanabilir ve düşük maliyetli SII, sigara içen bireylerde metabolik sendroma eşlik eden inflamasyonun değerlendirilmesinde pratik ve güvenilir bir biyobelirteç olarak kullanılabilir. Bu çalışma, sigara içenlerde metabolik sendromla ilgili yapılacak araştırmalara yol gösterebilir. Tütün kontrolü politikaları, metabolik sendrom ve ilişkili kronik hastalıkların önlenmesinde kritik bir rol üstlenebilir.

Anahtar kelimeler: sigara, metabolik sendrom, inflamasyon, biyobelirteçler

Kaynakça

1. World Health Organization. WHO report on the global tobacco epidemic: warning about the dangers of tobacco [Internet]. 2025. Available at: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/381685/9789240112063-eng.pdf> (Accessed on 2026 May 14).
2. Behl TA, Stamford BA, Moffatt RJ. The effects of smoking on the diagnostic characteristics of metabolic syndrome: a review. *Am J Lifestyle Med* 2022; 17(3): 397-412. [\[Crossref\]](#)
3. Derella CC, Tingen MS, Blanks A, et al. Smoking cessation reduces systemic inflammation and circulating endothelin-1. *Sci Rep* 2021; 11: 24122. [\[Crossref\]](#)
4. International Diabetes Federation (IDF). The IDF consensus worldwide definition of the metabolic syndrome [Internet]. 2006. Available at: <https://international-diabetes-federation.s3.eu-west-1.amazonaws.com/media/uploads/2023/05/attachments-30.pdf> (Accessed on 2026 May 14).
5. Zeng P, Jiang C, Liu A, Yang, X, Lin, F, Cheng L. Association of systemic immunity-inflammation index with metabolic syndrome in US adult: a cross-sectional study. *BMC Geriatr* 2024; 24: 61. [\[Crossref\]](#)

Fırat Üniversitesi lisans öğrencilerinin tütün kontrolü ile ilgili görüşleri: Niteliksel ve niceliksel bir çalışma

Kevser Tuncer¹

¹Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi, Elazığ, Türkiye

öz

Giriş ve Amaç: Tütün bağımlılığı çağımızın salgını olup üniversite öğrencilerinde başlama oranı yüksektir. Bu çalışmada tütün bağımlılığında hedef olan gençlerimizin tütün kontrolü ile ilgili görüşlerinin araştırılması amaçlanmıştır.

Materyal-Metod: Fırat Üniversitesi Lisans öğrencilerinden gönüllü 158 kişi kesitsel türdeki bu çalışmaya dahil edilmiştir. Veriler Google forms aracılığıyla anket formu doldurtularak toplanmıştır. Anket formu kişisel bilgi formu ve görüşlerin sorgulandığı kısımlardan oluşmuş olup görüşler açık uçlu sorularla sorgulanmış çalışmaya niteliksel boyut kazandırmıştır. Veriler istatistik paket programları aracılığıyla değerlendirilmiştir.

Bulgular ve Sonuç: Katılımcıların yaş ortalaması 21,37±2,167 idi ve % 56,3'ü kadındı. %46,8'i yurtda yaşıyordu. %48,7'si en az bir kez tütün ürünü kullanmıştı. %58,9'u tütün kullanımında etkili faktörün arkadaş çevresi olduğunu düşünüyordu. Katılımcılara açık uçlu sorulan gençler arasında tütün bağımlılığı ile ilgili en çok yanlış bilinen ve hafife alınan konu nedir sorusuna;” bi kereden bi şey olmaz” ve “istenildiğinde bırakılabileceği” cevapları yaygın biçimde verilmişti. Tütün kontrolünde gençler açısından etkili olabilecek yöntem nedir sorusuna ise yaygın olarak “sosyal medyanın özendirici olmaması ve sosyal etkinliklerin olması” şeklinde cevap verildi. Tütün kullanımına başlamanın en çok üniversite döneminde olması nedeniyle tütün kontrolünde gençlerin önerileri dikkate alınarak politikalar oluşturulmalıdır. Sosyal medyanın gücünü tütün karşıtı olarak kullanıp üniversitelerde gençlere yönelik alternatif aktiviteler oluşturulmalıdır.

Anahtar kelimeler: tütün kontrolü, üniversite, gençler

✉ Kevser Tuncer • ktuncer@firat.edu.tr

Geliş tarihi / Received: 17.04.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlığı Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

“Ev yapımı zehir”: Kontrolsüz e-likit üretiminin halk sağlığı tehdidi olarak analizi

Çiğdem Erhan¹*, Ayşe Turan¹

¹Seyhan Devlet Hastanesi, Adana, Türkiye

öz

Giriş ve Amaç: Elektronik sigara (e-sigara) kullanımı, ticari ürünlerin yanı sıra kullanıcıların kendi likitlerini (DIY-Do It Yourself) hazırladığı, kontrol dışı bir alan da yaratmıştır.¹ Maliyetleri düşürme, kişisel zevke uygun aroma ve nikotin seviyeleri belirleme gibi motivasyonlarla yaygınlaşan bu pratik, standart dışı üretim yöntemleri nedeniyle ciddi halk sağlığı riskleri barındırmaktadır.^{1,2} Bu bildirin amacı, belgelenmiş kanıtlar ışığında ev yapımı e-likitlerin içerik belirsizliği, yasal sınırları aşan nikotin konsantrasyonları ve potansiyel toksik maruziyet risklerini ortaya koyarak bu durumu acil bir halk sağlığı tehdidi olarak tanımlamaktır.

Yöntem: Bu çalışma, e-likit içeriği, nikotin konsantrasyonu ve kullanıcı davranışları üzerine yapılmış mevcut literatürü derleyerek, özellikle ev yapımı likitlerin (DIY) taşıdığı risklere odaklanmıştır. Ticari ürünlerdeki etiket tutarsızlıkları, zararlı kimyasal varlığı ve nikotin seviyelerindeki sapmalar üzerine yapılan analizler, DIY likitlerde bu sorunların katlanarak artabileceği hipotezini desteklemek için kullanılmıştır.

Bulgular: Mevcut çalışmalar, evde likit hazırlayan kullanıcıların temel motivasyonları arasında ekonomik tasarruf ve daha yüksek nikotin konsantrasyonlarına ulaşma arzusunun bulunduğunu göstermektedir. Avrupa’da yapılan bir analizde, DIY e-likit numunelerinin bazılarında, yasal üst sınır olan 20 mg/mL’nin üzerinde nikotin tespit edilmiştir.¹ Daha da endişe verici olarak, Güney Kore’de incelenen “saf nikotin” etiketli bir ticari üründe 150 mg/mL gibi ölümcül olabilecek bir konsantrasyon ölçülmüştür;³ bu durum, evde likit hazırlarken bu tür konsantre ürünlerin yanlışlıkla kullanımının yaratacağı akut zehirlenme riskini gözler önüne sermektedir. Ayrıca, kullanıcıların nikotin ihtiyaçlarını dengelemek için “self-titrasyon” yoluyla daha fazla puf yapma eğilimi, içeriği belirsiz bu likitlerle birleştiğinde, formaldehid ve asetaldehid gibi karbonil bileşiklere ve diğer potansiyel zararlı kimyasallara kontrolsüz maruziyete yol açmaktadır.⁴

Tartışma ve Sonuç: Evde e-likit hazırlama pratiği, “kişisel özgürlük” veya “hobi” olarak görülse de, bulgularımız bu durumun aslında bir “ev yapımı zehir” üretme potansiyeli taşıdığını göstermektedir. Denetimsiz kimyasalların kullanımı, miligram düzeyindeki hataların bile toksik veya ölümcül sonuçlar doğurabileceği konsantre nikotinle çalışılması ve oluşan aerosolün bilinmeyen kimyasal yapısı, bu pratiği hem kullanıcı hem de çevresi için bir saatli bombaya dönüştürmektedir.

Sonuç olarak, DIY e-likit üretimi, regülasyon boşluklarından beslenen ve öngörülemez sağlık krizlerine (benzeri EVALI salgını gibi) zemin hazırlayan kritik bir halk sağlığı sorunudur. Düzenleyici kurumların acil

✉ Çiğdem Erhan • drcigdemerhan@gmail.com

Geliş tarihi / Received: 17.04.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlığı Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

olarak bu alana yönelik bilgilendirme ve denetim mekanizmaları geliştirmesi, konsantre nikotin satışına katı sınırlamalar getirmesi ve kamuoyunun bu görünmez tehlikeye karşı bilinçlendirilmesi hayati önem taşımaktadır.

Anahtar kelimeler: e-sigara, DIY, e-likit

Kaynakça

1. Cox S, Leigh NJ, Vanderbush TS, Choo E, Goniewicz ML, Dawkins L. An exploration into “do-it-yourself” (DIY) e-liquid mixing: users’ motivations, practices and product laboratory analysis. *Addict Behav Rep* 2019; 9: 100151. **[Crossref]**
2. Williams C.C. A lifestyle choice? Evaluating the motives of do-it-yourself (DIY) consumers. *International Journal of Retail & Distribution Management* 2004; 32(5): 270-278.
3. Kim S, Goniewicz ML, Yu S, Kim B, Gupta R. Variations in label information and nicotine levels in electronic cigarette refill liquids in South Korea: regulation challenges. *Forensic Toxicol* 2015; 33(1): 15-22.
4. Jensen RP, Luo W, Pankow JF, Strongin RM, Peyton DH. Hidden formaldehyde in e-cigarette aerosols. *N Engl J Med* 2015; 372(4): 392-394.

Tütün endüstrisinin “Azaltılmış Risk” söylemi ve sosyal medya üzerinden yeni nesil nikotin ürünlerinin pazarlanması: Nitel bir değerlendirme

Ayşe Turan¹, Çiğdem Erhan¹

¹Seyhan Devlet Hastanesi, Adana, Türkiye

Öz

Giriş ve Amaç: Tütün endüstrisi, tarihsel süreç boyunca değişen bilimsel kanıtlar ve düzenleyici politikalar karşısında stratejilerini sürekli yeniden şekillendirmiştir.¹ 1950’lerde sigara ile akciğer kanseri arasındaki ilişkinin ortaya konulması, endüstri için varoluşsal bir tehdit oluşturmuş; bu durum, ürünlerin risklerinin gizlenmesi ve alternatif ürünlerin geliştirilmesi yönünde yeni stratejilerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.²

Bu çalışmanın amacı, tütün endüstrisinin “azaltılmış risk” ve “daha güvenli ürün” söylemlerinin tarihsel sürekliliğini incelemek ve günümüzde sosyal medya üzerinden yeni nesil nikotin ürünlerinin pazarlanma stratejilerini değerlendirmektir.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışma, tütün endüstrisine ait iç dokümanlar, literatür verileri ve güncel pazarlama stratejilerine ilişkin raporların incelendiği nitel bir derleme çalışmasıdır.

Değerlendirme dört temel ekseninde yapılmış olup, endüstrinin tarihsel söylem ve stratejileri, yeni nesil ürünlerin (e-sigara, nikotin keseleri vb.) pazarlanma biçimleri ve sosyal medya, dijital platformların rolü ve mevcut düzenleyici çerçeveye ile bu çerçevenin sınırlılıkları olarak ele alınmıştır.

Bulgular:

Tarihsel Süreklilik: “Daha Güvenli Ürün” Söylemi: Endüstri, 1970’lerden itibaren “light”, “low-tar” ve “dumansız” ürünleri daha güvenli alternatifler olarak pazarlamıştır.³ İç endüstri belgeleri, bu ürünlerin temel amacının sigara bırakmayı teşvik etmek değil, kullanıcıyı sistem içinde tutmak olduğunu göstermektedir.

Yeni Nesil Ürünler ve Nikotin Bağımlılığı: E-sigara ve nikotin keseleri gibi ürünler, “zarar azaltımı” söylemiyle sunulmakta; ancak: yüksek nikotin içerikleri, bağımlılık potansiyelleri ve gençler üzerindeki etkileri önemli halk sağlığı riskleri oluşturmaktadır.

Nikotin, kısa vadede nörofizyolojik etkiler (kalp hızı artışı, kan basıncı yükselmesi), uzun vadede ise kardiyovasküler ve nörogelişimsel etkiler ile ilişkilidir. Özellikle ergenlerde beyin gelişimi üzerine olumsuz etkileri belirgindir.^{1,4}

✉ Ayşe Turan • ayseturan4438@gmail.com

Geliş tarihi / Received: 17.04.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlığı Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

Sosyal Medya ve Pazarlama Stratejileri: Tütün endüstrisi, sosyal medyayı yoğun ve çok katmanlı bir pazarlama aracı olarak kullanmaktadır: Influencer iş birlikleri (mikrodan mega influencer'a kadar geniş ağ), ücretli reklamlar ve hedefli pazarlama, spor, müzik ve kültürel etkinlik sponsorlukları ve moda ve yaşam tarzı ile ilişkilendirme olarak yapılmaktadır. Bu stratejiler, ürünleri “cool”, “modern” ve “trend” bir yaşam tarzının parçası olarak konumlandırmaktadır.⁵⁻⁶ Özellikle gençler ve sigara içmeyen bireyler, bu pazarlama stratejilerinin ana hedef kitlesi olarak öne çıkmaktadır.

Düzenleyici Boşluklar ve Platform Sorumluluğu: Mevcut sosyal medya politikaları, tütün ve nikotin ürünlerinin doğrudan reklamını yasaklasa da: dolaylı pazarlama, influencer içerikleri ve marka yerleştirme gibi yöntemlerle bu yasaklar kolaylıkla aşılabilmektedir.⁷

Tartışma ve Sonuç: Bulgular, tütün endüstrisinin geçmişte kullandığı stratejilerin günümüzde farklı araçlarla devam ettiğini göstermektedir. “Azaltılmış risk” söylemi, bilimsel belirsizlikleri gölgeleyerek ürünleri daha kabul edilebilir hale getirmekte; sosyal medya ise bu söylemin küresel ölçekte yayılmasını kolaylaştırmaktadır. Bu durum, WHO FCTC kapsamında tanımlanan tütün endüstrisi müdahalesinin güncel bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

Dikkat çekici olarak, yeni ürünlerin pazarlanmasında; bağımlılık potansiyelinin geri planda bırakılması, bireysel tercih vurgusunun öne çıkarılması ve risk algısının normalize edilmesi öne çıkan stratejilerdir.³ Tütün endüstrisi, değişen koşullara uyum sağlayarak “daha güvenli ürün” söylemini sürdürmekte ve sosyal medya aracılığıyla yeni nesil ürünlerin kullanımını yaygınlaştırmaktadır.⁴ Bu durum, özellikle gençler açısından önemli bir halk sağlığı tehdidi oluşturmaktadır.⁵⁻⁷ Tütün ve nikotin ürünlerinin dijital pazarlamasına yönelik daha güçlü düzenlemeler yapılmalıdır. Sosyal medya platformlarına aktif denetim sorumluluğu verilmelidir. Influencer temelli pazarlama yasak kapsamına alınmalıdır. Gençleri korumaya yönelik hedefli politikalar geliştirilmelidir.

Anahtar kelimeler: tütün endüstrisi, nikotin, e-sigara, sosyal medya, zarar azaltımı

Kaynakça

1. WHO report on the global tobacco epidemic, 2023: protect people from tobacco smoke. Geneva: WHO; 2023.
2. Brandt AM. The Cigarette Century: The Rise, Fall, and Deadly Persistence of the Product That Defined America. New York: Basic Books; 2007.
3. Pollay RW, Dewhirst T. The dark side of marketing seemingly “Light” cigarettes: successful images and failed fact. Tob Control 2002; 11(Suppl 1): I18-I31.
4. U.S. Department of Health and Human Services. E-cigarette Use Among Youth and Young Adults: A Report of the Surgeon General. Atlanta: USDHHS; 2016.
5. Pokhrel P, Little MA, Fagan P, Muranaka N, Herzog TA. Electronic cigarette use outcome expectancies among college students. Addictive Behaviors 2014; 39: 1062-1065. [\[Crossref\]](#)
6. Pokhrel P, Herzog TA, Muranaka N, Fagan P. Young adult e-cigarette users' reasons for liking and not liking e-cigarettes: A qualitative study. Psychology & Health 2015; 30: 1450-1469. [\[Crossref\]](#)
7. Vasey J, Metayer C, Kennedy CJ, et al. #SponsoredByJuul: examining the relationship between social media influencers and e-cigarette marketing. Nicotine Tob Res 2022; 24(11): 1785-1792.

Bir üniversite hastanesi çalışanlarında sigara içme durumu ve üçüncü el sigara dumanı farkındalığı: Kesitsel bir çalışma

Gülşah Öztürk¹, Tijen Acar²

¹Kafkas Üniversitesi Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Kars, Türkiye

²Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Düzce, Türkiye

ÖZ

Amaç: Sigara kullanımı, dünyada ve ülkemizde önlenebilir ölümlerin başlıca nedenlerinden biri olmaya devam etmektedir.¹ Aktif ve pasif içiciliğin sağlık üzerindeki olumsuz etkileri kapsamlı bir şekilde belgelenmiş olmasına karşın, üçüncü el sigara dumanı (ÜESD) kavramı görece yeni olup toplumda ve sağlık çalışanları arasında yeterince bilinmemektedir.² ÜESD, tütün ürünleri içildikten sonra yüzeylerde ve havada kalan toksik kalıntıların ortamdaki diğer bileşenlerle tepkimeye girerek yeniden kirleticiler oluşturmasıdır ve aktif içiciliğe kıyasla daha toksik olabileceği öne sürülmektedir.³ Bu çalışma, bir üniversite hastanesinde görev yapan çalışanların sigara içme durumunu, nikotin bağımlılık düzeylerini ve ÜESD farkındalıklarını değerlendirmeyi; sigara içme davranışı ile ÜESD farkındalığı arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamıştır.

Gereç ve Yöntem: Kesitsel tipteki bu çalışma, Kafkas Üniversitesi Tıp Fakültesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi (SUAM) Hastanesi'nde 10 Temmuz – 15 Eylül 2024 tarihleri arasında yürütüldü. Araştırmaya gönüllü olarak katılan 277 hastane çalışanına sosyodemografik özellikler, sigara kullanma alışkanlıkları, ÜESD Hakkında Farkındalık Ölçeği (ÜESDHFÖ) ve Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi'ni (FNBT) içeren yapılandırılmış bir anket formu uygulandı. Veriler IBM SPSS 20 programı ile analiz edildi. Gruplar arası karşılaştırmalarda Mann-Whitney U testi, Kruskal-Wallis varyans analizi ve Ki-kare testi; korelasyon analizlerinde Spearman korelasyon katsayısı kullanıldı. İstatistiksel anlamlılık sınırı $p < 0,05$ olarak kabul edildi.

Bulgular: Çalışmada katılımcıların %49,1'i kadın, %50,9'u erkek olup yaş ortalaması $33,53 \pm 7,83$ yıl idi. Sigara içme prevalansı %43,3 (erkeklerde %58,1, kadınlarda %27,9) olarak bulundu. Sigara içenlerin FNBT puan ortalaması $4,15 \pm 2,97$ olup %35'i düşük, %50'si orta ve %15'i yüksek düzey nikotin bağımlılığına sahipti. Katılımcıların önemli bir kısmının (%67,5) kendini bağımlı olarak değerlendirdiği ve büyük çoğunluğunun (%83,3) sağlıkları konusunda endişe duyduğu görülmüştür. Buna karşın, katılımcıların %35'inin sigarayı bırakmayı düşünmediği saptanmıştır. Katılımcıların %74,7'si ÜESD kavramını daha önce hiç duymamıştı. Kavramı bilen katılımcıların ÜESD sağlık etkileri, çevrede kalıcılık ve toplam farkındalık puanları anlamlı düzeyde daha yüksek bulundu ($p < 0,001$). Kadınların ÜESD çevrede kalıcılık alt boyut puanı erkeklere göre anlamlı derecede yüksekti ($p < 0,05$). Sigara içen, içmeyen ve bırakmış gruplar arasında ÜESD farkındalık düzeyleri açısından anlamlı fark saptanmadı ($p > 0,05$). Sigara içenler arasında sağlığı bozma endişesi taşıyanların ÜESD çevrede kalıcılık puanları daha

✉ Gülşah Öztürk • glshorsal@icloud.com

Geliş tarihi / Received: 14.04.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlığı Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

yüksek bulunurken ($p<0,05$), FNBT puanları ile ÜESD farkındalık ölçeği puanları arasında anlamlı korelasyon saptanmadı ($p>0,05$).

Sonuç: Bu çalışma, hastane çalışanlarında sigara kullanım prevalansının ulusal ve uluslararası ortalamaların üzerinde olduğunu, ÜESD farkındalığının ise belirgin biçimde yetersiz kaldığını ortaya koymuştur. Eğitim düzeyi yüksek bir grupta dahi ÜESD kavramının bilinmemesi, mevcut hizmet içi eğitim programlarının bu konudaki yetersizliğine işaret etmekte; sigara kullanımının kurumsal düzeyde acil bir sağlık sorunu olarak ele alınması gerektiğini göstermektedir. Sağlık çalışanlarının yüksek stres altında çalışması gözetilerek, stres yönetimini de kapsayan bütüncül tütün kontrol programlarının geliştirilmesi önem taşımaktadır. Sağlık Bakanlığı'nın Sigarasız Hastane politikalarının güçlendirilmesi; ücretsiz sigara bırakma tedavileri, sigara bırakma eğitimleri ve psikolojik danışmanlık gibi destek mekanizmalarının etkin biçimde uygulanması gerekmektedir. Sağlık çalışanlarının yalnızca tütün kontrolünün uygulayıcısı değil, korunması gereken bir risk grubu ve toplum için rol model bireyler olarak ele alınması önerilmektedir. Ayrıca ÜESD kavramının ulusal tütün kontrol politikalarına, kampanyalarına ve kurumsal eğitim müfredatlarına sistematik biçimde dahil edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Anahtar kelimeler: sigara kullanımı, üçüncü el sigara dumanı, sağlık çalışanları, nikotin bağımlılığı, tütün kontrolü, farkındalık, aile hekimliği

Kaynakça

1. World Health Organization (WHO). Tobacco [Internet]. Geneva: WHO; 2025. Available at: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/tobacco> (Accessed on 2025 Jan 6).
2. Acuff L, Fristoe K, Hamblen J, Smith M, Chen J. Third-hand smoke: old smoke, new concerns. J Community Health 2016; 41(3): 680-687. [\[Crossref\]](#)
3. Matt GE, Quintana PJ, Zakarian JM, et al. When smokers move out and non-smokers move in: residential thirdhand smoke pollution and exposure. Tob Control 2011; 20(1): e1. [\[Crossref\]](#)

Sigara bırakma polikliniğinde yapay zekâ destekli klinik karar desteği: İki vaka üzerinden kavramsal uygulanabilirlik değerlendirmesi

Meryem Merve Ören Çelik¹, Burcu Özkan¹, Mustafa Oğuz Altuğ¹, Ayşe Akay²,
Gülsüm Nurhan İnce¹

¹İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

²Paradigma, İstanbul, Türkiye

Öz

Giriş Amaç: Sigara bırakma polikliniklerinde hasta değerlendirmesi; nikotin bağımlılığı, bırakma motivasyonu, önceki bırakma deneyimleri, davranışsal tetikleyiciler ve sosyal çevre gibi çok boyutlu unsurların birlikte ele alınmasını gerektirir. Bu çalışma, sigara bırakma polikliniğinde kullanılmak üzere geliştirilen yapay zekâ destekli klinik karar destek sisteminin (KKDS), hasta anlatısından elde edilen klinik ve davranışsal örüntüleri ne ölçüde tanıyabildiğini ve bu örüntüleri hekime öneri sunan yapılandırılmış çıktılara dönüştürüp dönüştüremediğini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Sistem, klinik görüşme sırasında hekime öneriler sunan kolaylaştırıcı bir araç olarak kurgulanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışma, sigara bırakma polikliniğinde kullanılmak üzere geliştirilen yapay zekâ destekli KKDS'nin erken aşama kavramsal uygulanabilirliğini değerlendiren niteliksel-yorumlayıcı bir erken aşama kavramsal doğrulama (proof-of-concept (PoC)) çalışmasıdır. Çalışmada, aynı standart anamnez çerçevesi kullanılarak oluşturulmuş iki simüle sigara bırakma polikliniği görüşme metni materyal olarak kullanıldı. Belirli sigara bırakma rehberleri temel alınarak ilk aşamada eğitilen KKDS'ye her iki vaka ayrı ayrı yüklenerek hasta profili, tetikleyiciler, bırakma güçlükleri, motivasyon örüntüleri ve öneri başlıklarını içeren çıktılar elde edildi. Aynı görüşmeler araştırmacı tarafından vaka-içi niteliksel tematik analiz yaklaşımıyla bağımsız olarak değerlendirildi; her vaka için ana tema ve alt temalar oluşturuldu. Son aşamada tematik analiz bulguları ile KKDS çıktıları; örüntülerin tanımlanma düzeyi, önerilerin vaka bağlamına duyarlılığı, klinik uygulanabilirlik ve sistem tarafından sınırlı yansıtılan alanlar açısından karşılaştırıldı. Uyum tanımlayıcı olarak tam uyum, kısmi uyum ve sınırlı/kaçırılan alan şeklinde sınıflandırıldı. Bu aşama, gerçek klinik kullanım değerlendirmesinden önceki PoC düzeyinde bir ön inceleme niteliğindedir.

Bulgular: Her iki vakada da tematik analiz bulguları ile KKDS çıktılarının büyük ölçüde örtüştüğü gözlemlendi. Sistem, sigara kullanımını sürdüren başlıca davranışsal ve bağlamsal örüntüleri tanımlamada başarılı bulundu; özellikle stres, sosyal ortam, ritüel niteliği taşıyan kullanım anları, önceki bırakma girişimleri, relaps öyküsü ve bırakma sürecinde zorlanılan alanlar sistem tarafından tutarlı biçimde yansıtıldı. Bunun yanında KKDS'nin yalnızca mevcut örüntüleri sınıflandırmakla kalmayıp, bunları davranışsal baş etme stratejileri, psikososyal

✉ Meryem Merve Ören Çelik ▪ meryem.oren@istanbul.edu.tr

Geliş tarihi / Received: 13.04.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlığı Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

destek gereksinimi, yapılandırılmış takip planı ve uygun farmakolojik seçenekler gibi klinik olarak anlamlı öneri başlıklarına dönüştürebilmesi dikkat çekiciydi. Önerilerin; kahve, alkol, yemek sonrası kullanım, iş yeri molaları ve sosyal çevre gibi vaka bağlamında öne çıkan tetikleyicilere göre şekillenmesi, sistemin PoC aşamasında dahi bağlama duyarlı ve klinik karar sürecini destekleyici çıktılar üretebildiğini düşündürdü. Bununla birlikte, hasta anlatısındaki bazı öznel ve bağlamsal ayrıntılar tematik analizde daha ayrıntılı biçimde ortaya konmuştur.

Sonuç: Bu PoC çalışması, belirli rehberlerle ilk aşamada eğitilmiş bir KKDS'nin, sigara bırakma görüşmelerinden elde edilen temel klinik ve davranışsal örüntüleri tanıyabildiğini ve bunları hekime yönelik destekleyici önerilere dönüştürebildiğini göstermektedir. Bulgular, sistemin sigara bırakma polikliniğinde klinik karar sürecini kolaylaştırabilecek bir araç olma potansiyeline işaret etmektedir. Ancak mevcut aşama, tamamlanmış bir klinik uygulamadan çok erken düzeyde kavramsal uygulanabilirlik gösterimidir. Sonraki geliştirme aşamalarında rehber kapsamının genişletilmesi, gerçek yaşam verilerinin eklenmesi ve gerçek hasta-hekim görüşmeleriyle doğrulanması, sistemin klinik geçerliliği ve kişiselleştirme kapasitesi açısından kritik olacaktır.

Anahtar kelimeler: klinik karar destek sistemi, yapay zekâ, tematik analiz, kavramsal doğrulama

Tütün kullanımının farmakoterapiye etkileri: Klinik karar destek sistemi ile entegre yenilikçi bir yaklaşım

Burcu Özarslan¹, Hülya Şirin²

¹T.C. Sağlık Bakanlığı, Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü, Ankara, Türkiye

²Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

Öz

Giriş: Tütün kullanımı, küresel ölçekte önlenabilir morbidite ve mortalitenin başlıca nedenlerinden biri olup, ilaç-ilaç etkileşimlerine benzer şekilde “ilaç-tütün etkileşimleri” üzerinden tedavi yönetimini komplike hale getiren kritik bir faktördür.^{1,2} Tütün dumanında bulunan polisiklik aromatik hidrokarbonlar, başta sitokrom P450 enzim sistemi (özellikle CYP1A2) olmak üzere ilaç metabolizmasında rol oynayan enzimleri indükleyerek birçok ilacın farmakokinetik profilini değiştirmektedir.^{3,4} Bu durum, sigara içen bireylerde ilaç etkinliğinin azalmasına, sigaranın bırakılmasıyla birlikte ise özellikle dar terapötik aralığa sahip ilaçların düzeyinde artış ve toksisite riskine yol açmaktadır.^{5,6} Ancak klinik uygulamada, hastaların tütün kullanım durumu çoğu zaman reçeteleme kararlarına sistematik olarak entegre edilmemektedir.^{7,8}

Amaç: Bu çalışmanın amacı, tütün kullanımının ilaç metabolizması ve hasta güvenliği üzerindeki etkilerini değerlendirmek ve tütün kullanım statüsünü dinamik bir veri olarak kullanan, reçeteleme süreçlerine entegre edilebilecek bir klinik karar destek (KKD) algoritması önermektir.

Yöntem: Bu çalışma, literatür taramasına dayalı olarak yürütülen ve elde edilen bulgular doğrultusunda KKD önerisi geliştirilen tanımlayıcı ve metodolojik bir çalışmadır. Uluslararası yüksek etki faktörlü dergilerde yayımlanmış çalışmalar, Dünya Sağlık Örgütü raporları, klinik farmakoloji rehberleri ve ulusal tütün kontrol mevzuatları incelenmiştir.^{7,9,10} Özellikle tütün-ilaç etkileşimleri, CYP enzim indüksiyonu, sigara bırakma sonrası farmakokinetik değişiklikler değerlendirilmiştir.¹¹ Elde edilen bulgular doğrultusunda, Türkiye’deki Reçete Bilgi Sistemi (RBS) ve Aile Hekimliği Bilgi Sistemleri’ne (AHBS) entegre edilebilecek bir klinik karar destek (KKD) algoritması tasarlanmıştır. Ayrıca ABD ve İngiltere modelleri karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.^{2,8,12} Bu kapsamda geliştirilen ve tütün kullanımının farmakoterapi üzerindeki etkilerini klinik karar süreçlerine entegre etmeyi amaçlayan sistem, TÜFAR-KDS (Tütün-Farmakoterapi Karar Destek Sistemi) olarak adlandırılmıştır.

Bulgular: Literatüre göre; teofilin, klozapin, olanzapin, haloperidol, varfarin ve erlotinib gibi ilaçlarda, sigara içenlerde değişen oranlarda daha yüksek doz gereksinimi ortaya çıkmaktadır.^{4,5,13} Tütün dumanı, CYP1A2 başta olmak üzere çeşitli enzimleri indükleyerek ilaç metabolizmasını hızlandırmakta ve terapötik etkinliği azaltmaktadır.¹⁴ Sigaranın bırakılması ile birlikte enzim indüksiyonunun ortadan kalkması, bu ilaçların plazma düzeylerinde artışa ve toksisite riskine neden olabilmektedir.^{6,14} Bu durum, tütün kullanım durumunun “sosyal anamnez”den öte, reçetelemede önemli bir kriter olduğunu göstermektedir. Geliştirilen algoritma; hastanın tütün kullanım durumunu (kullanıyor/kullanmıyor/bırakma sürecinde/bıraktı) sorgulayan, ilaç veri tabanı ile çapraz analiz yapan ve riskli durumlarda otomatik uyarı veren bir yapıdadır. ABD ve İngiltere’de mevcut sistemler tütün kullanımını kaydetme ve bırakma müdahalelerini destekleme açısından gelişmiş olmakla

✉ Burcu Özarslan • burcukarauzum@gmail.com

Geliş tarihi / Received: 13.04.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlık Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

birlikte, farmakokinetik temelli doz ayarlaması ve toksisite uyarısı sunan entegre karar destek mekanizmaları sınırlıdır.^{2,8} TÜFAR-KDS bu boşluğu doldurmayı amaçlayan yenilikçi bir modeldir.

Tartışma: Tütün kullanımının farmakoterapi üzerindeki etkileri hasta güvenliği açısından kritik olup klinik uygulamalarda çoğunlukla göz ardı edilmektedir.^{3,5} Uluslararası rehberler sigara kullanımının değerlendirilmesini önermekle birlikte, bu bilginin reçeteleme sistemlerine entegrasyonu sınırlıdır.^{2,7} Önerilen KKD algoritması, hekimlere gerçek zamanlı uyarılar sunarak daha güvenli ve bireyselleştirilmiş tedavi kararları alınmasını sağlayabilir. Ayrıca birinci basamakta sigara bırakma danışmanlığını destekleyici bir araç olarak kullanılabilir.

Sonuç: Tütün kullanımı, göz ardı edilen bir klinik değişken değil; reçete güvenliğini doğrudan belirleyen kritik bir biyobelirteçtir.⁵ TÜFAR-KDS, bu bilgiyi görünür kılarak farmakoterapiyi daha güvenli, akılcı ve kişiselleştirilmiş hale dönüştürmeyi hedeflemektedir. Bu yaklaşımın yaygınlaştırılması, hasta güvenliğinin artırılması, akılcı ilaç kullanımı ilkelerinin desteklenmesi, önlenebilir advers etkilerin mali yükünün azaltılması ve tütün kontrol stratejilerinin güçlendirilmesi açısından önemli katkılar sağlayacaktır.

Anahtar kelimeler: tütün kullanımı, ilaç-tütün etkileşimleri, farmakoterapi, hasta güvenliği, klinik karar destek sistemleri, CYP1A2 indüksiyonu, akılcı ilaç kullanımı

Kaynakça

1. World Health Organization. WHO report on the global tobacco epidemic 2025: warning about the dangers of tobacco [Internet]. 2025. Available at: <https://www.who.int/publications/i/item/9789240098909> (Accessed on 13 Apr 2026).
2. NHS Specialist Pharmacy Service. Considering drug interactions with smoking [Internet]. 2023. Available at: <https://www.sps.nhs.uk/articles/considering-drug-interactions-with-smoking/> (Accessed on 2026 Apr 13).
3. Zevin S, Benowitz NL. Drug interactions with tobacco smoking: an update. *Clin Pharmacokinet* 1999; 36(6): 425–438. [\[Crossref\]](#)
4. Kroon LA. Drug interactions with smoking. *Am J Health Syst Pharm* 2007; 64(18): 1917–1921. [\[Crossref\]](#)
5. Zanni S, Del Prete J, Capogrossi A, et al. Influence of cigarette smoking on drugs' metabolism and effects: a systematic review. *Eur J Clin Pharmacol* 2025; 81(5): 667-695. [\[Crossref\]](#)
6. Barrangou-Pouey-Darlas M, Guerlais M, Laforgue EJ, et al. CYP1A2 and tobacco interaction: a major pharmacokinetic challenge during smoking cessation. *Drug Metab Rev* 2021; 53(1): 30–44. [\[Crossref\]](#)
7. World Health Organization. WHO clinical treatment guideline for tobacco cessation in adults [Internet]. 2024. Available at: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK604674/> (Accessed on 13 Apr 2026).
8. UK Medicines Information (UKMi). Smoking and medicines interactions [Internet]. 2023. Available at: <https://greatermanchester.communitypharmacy.org.uk/wp-content/uploads/sites/118/2023/06/3.-UKMI-Smoking-and-medicines-interactions.pdf> (Accessed on 12 Apr 2026).
9. US Department of Health and Human Services. Smoking cessation: a report of the Surgeon General [Internet]. 2020. Available at: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK555541/> (Accessed on 13 Apr 2026).
10. Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı. Tütün kontrolü strateji belgesi ve eylem planı (2024–2028) [Internet]. 2024. Available at: <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/component/weblinks/weblink/346-tuetuen-kontrolue-strateji-belgesi-ve-eylem-plan.html> (Accessed on 13 Apr 2026).
11. Klomp F, Wenzel C, Drozdik M, Oswald S. Drug-drug interactions involving intestinal and hepatic CYP1A enzymes. *Pharmaceutics* 2020; 12(12): 1201. [\[Crossref\]](#)
12. Medicines and Healthcare products Regulatory Agency (MHRA). Smoking and drug interactions [Internet]. 2021. Available at: <https://www.gov.uk/drug-safety-update/smoking-and-drug-interactions> (Accessed on 13 Apr 2026).
13. Lucas C, Martin J. Smoking and drug interactions. *Aust Prescr* 2013; 36(3): 102-104. [\[Crossref\]](#)
14. Hukkanen J, Jacob P 3rd, Peng M, Dempsey D, Benowitz NL. Effect of nicotine on cytochrome P450 1A2 activity. *Br J Clin Pharmacol* 2011; 72(5): 836-838. [\[Crossref\]](#)

Tıp fakültesi öğrencilerinin tütün kullanım alışkanlıklarının ve tütünsüz kampüs hedefine yönelik önerilerinin değerlendirilmesi

Özge Tonbuloğlu Altınır¹, Kadir Serdar Yılmaz¹, Seçil Özkan¹

¹Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

öz

Giriş ve Amaç: Tütün kullanımı, dünyada ve ülkemizde önemli bir halk sağlığı sorunudur.^{1,2} Türkiye’de 1991- 2022 yılları arasında tıp fakültesi öğrencilerinde yürütülen çalışmalarda tütün kullanımı sıklığının %9,3-28,7 arasında olduğu bildirilmiştir.³ Bu çalışmada, Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin tütün kullanım alışkanlıklarının belirlenmesi ve tütünsüz kampüs hedefine yönelik önerilerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı tipteki bu araştırmanın evrenini Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde 2025-2026 eğitim-öğretim yılında öğrenim görmekte olan toplam 2750 öğrenci oluşturmaktadır. %95 güven aralığında, %5 hata payı, 1.0 tasarım etkisi ve %28,7 beklenen tütün kullanım sıklığı esas alınarak hesaplanan minimum örneklem büyüklüğü 282 olarak belirlenmiştir. Veriler, yüz yüze görüşme yöntemiyle Google Forms üzerinde oluşturulan anket aracılığıyla toplanmıştır. Veri toplama formunun ilk bölümünde sosyodemografik özelliklere ilişkin 7 soru, ikinci bölümünde tütün kullanım alışkanlıkları ile ilgili 8 soru, üçüncü bölümünde 6 maddeden oluşan “Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi” ve son bölümünde tütünsüz kampüs hedefine yönelik önerilerle ilgili açık uçlu 1 soru yer almaktadır. Elde edilen nicel veriler SPSS 23.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Tanımlayıcı istatistikler kapsamında sürekli değişkenler ortalama±standart sapma veya ortanca(minimum–maksimum) değerleri ile, kategorik değişkenler ise sayı ve yüzde olarak sunulmuştur. Açık uçlu sorudan elde edilen nitel verilerin içerik analizinde ve görselleştirilmesinde MAXQDA 2024 programından yararlanılmıştır. Araştırma için Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu’ndan etik onay alınmıştır.

Bulgular: Bu çalışmaya, toplam 299 katılımcı dahil edilmiştir. Katılımcıların %51,5’ini prelinik, %48,5’ini ise klinik dönem öğrencileri oluşturmaktadır. Katılımcıların %70,6’sı yaşamının herhangi bir döneminde en az bir kez tütün ürünü kullanmayı denediğini belirtmiştir. Tütün ürünü ilk kez deneme yaşı ortalaması 17,5±3,2 yıl olup, ortancası 18,0(8,0–30,0) olarak saptanmıştır. Katılımcıların %11,7’si nargileyi, %9,7’si e-sigarayı ve %9,7’si diğer tütün ürünlerini her gün en az bir kez veya ara sıra kullandığını ifade etmiştir. Katılımcıların %24,4’ü her gün en az bir adet sigara içtiğini, %13,7’si ara sıra içtiğini, %10,7’si daha önce içtiğini ancak bıraktığını belirtirken, %51,2’si hiç sigara içmediğini ifade etmiştir. Her gün veya ara sıra sigara içtiğini belirten katılımcıların “Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi” ortalama puanı 2,4±2,6; ortancası 2,0(0,0- 9,0) olarak saptanmıştır. Katılımcılara tütün kullanımına başlama motivasyonları sorulduğunda, en sık belirtilen

✉ Kadir Serdar Yılmaz ▪ kadirserdary@gmail.com

Geliş tarihi / Received: 13.04.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlığı Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

nedenin stres olduğu, bunu sosyal çevre ve akademik yükün izlediği görölmüştür. Açık uçlu soruya gönüllülük esasına dayalı olarak yanıt veren katılımcıların (n=167) tütünsüz kampüs hedefine yönelik önerileri; çevresel düzenlemeler, yaptırımlar/cezai uygulamalar, eğitim ve bilgilendirme faaliyetleri ile davranışsal ve sosyal destek mekanizmaları olmak üzere dört kategori altında sınıflandırılmıştır. Katılımcı önerileri içerisinde en yüksek frekans çevresel düzenlemeler kategorisinde yer almıştır.

Sonuç: Bu araştırmada öğrencilerin %70,6'sının yaşamlarının herhangi bir döneminde en az bir kez tütün ürünü denediği ve önemli bir kısmının aktif kullanımını sürdürdüğü saptanmıştır. Tütün kullanımına başlamada öne çıkan faktörlerin stres ve sosyal çevre etkisi olması, tütün kontrolüne yönelik müdahalelerin yalnızca bilgilendirme temelli yaklaşımlarla sınırlı kalmaması gerektiğini göstermektedir. Öğrenci görüşleri de dikkate alındığında, tütünsüz kampüs hedefi doğrultusunda çevresel düzenlemeler, kurumsal politikalar ve davranışsal destek stratejilerinin birlikte ele alınması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: tıp fakültesi, öğrenci, tütün kullanımı, bağımlılık

Kaynakça

1. World Health Organization (WHO). WHO report on the global tobacco epidemic, 2023: protect people from tobacco smoke. Geneva: WHO; 2023.
2. T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. Tütün Kontrolü Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2024-2028. Ankara; 2024.
3. Seven F, Günay T. Tıp Öğrencilerinin Tütün Kullanım Durumu ve Etkileyen Faktörler. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 2023; 37(2): 199-214.

Ankara ilinde aile sağlığı merkezlerine başvuranlarda tütün ve nikotin ürünleri kullanım durumu, nikotin bağımlılığı ve sigara içme davranışının yaşam kalitesi ile ilişkisi

Esra Gültekin Koç¹, Kadir Serdar Yılmaz¹, Ezgi Aysu Şahin Mavi¹, Cansu Özbaş¹, Seçil Özkan¹

¹Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

Öz

Giriş: Sigara ve tütün ürünlerinin kullanımı, dünya genelinde morbidite ve mortalitenin başlıca önlenemez nedenlerinden biri olup, bireylerin yaşam kalitesi üzerinde önemli etkiler oluşturmaktadır.¹ Türkiye’de ise yetişkin nüfusun yaklaşık %30’u sigara veya tütün ürünlerini kullanmaktadır.² Nikotin bağımlılığı, hem fiziksel hem de davranışsal bileşenleri olan çok boyutlu bir yapıya sahip olmakla beraber bu bileşenlerin ayrı ayrı değerlendirilmesi bağımlılığın daha kapsamlı anlaşılmasına olanak sağlamaktadır. Bu bağlamda, tütün bağımlılığının farklı yönlerinin yaşam kalitesi ile ilişkisini ortaya koymak, etkili müdahale stratejilerinin geliştirilmesi açısından önem taşımaktadır. Türkiye’de tütün bağımlılığının fiziksel ve davranışsal boyutlarını ayrı ayrı değerlendiren çalışmalar bulunmakla birlikte, bu iki boyutu birlikte ele alarak yaşam kalitesi ile ilişkisini inceleyen çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu nedenle, mevcut çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada Ankara ilinde aile sağlığı merkezlerine başvuranlarda tütün ve nikotin ürünleri kullanım durumu, nikotin bağımlılığı ve sigara içme davranışının yaşam kalitesi ile ilişkisinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışma kesitsel türde bir çalışmadır. Örneklem büyüklüğü %95 güven aralığında, %50 bilinmeyen sıklığı ve tasarım etkisi 1 kabul edilerek 384 olarak hesaplanmıştır. Anket formu 41 sorudan oluşmakta olup, sosyodemografik sorular, Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi, Glover–Nilsson Sigara İçme Davranış Ölçeği ve Kısa Form-12 Sağlık Anketi kullanılarak hazırlanmıştır. Nisan 2026 tarihleri arasında Ankara ilinde bazı ASM’lere başvuran bireylere yüz yüze uygulanmıştır. Tanımlayıcı değişkenler yüzdelik dağılım ile sunulmuştur. İkili karşılaştırmalarda ise Normal dağılım gösteren sürekli değişkenler için bağımsız gruplarda Student’s t-testi ve tek yönlü varyans analizi, normal dağılım göstermeyen sürekli değişkenler için ise Mann Whitney-U ve Kruskal-Vallis testi kullanılmıştır. Kategorik değişkenlerin ikili karşılaştırmasında ise Pearson Ki-kare testi kullanılmıştır. Korelasyon analizinde Spearman korelasyon testi kullanılmıştır.

Bulgular: Katılımcıların %60.6’sı tütün ve/veya nikotin ürünü kullanmaktadır. Kadınların %44.7’si, erkeklerin ise %73.3’ü tütün ve/veya nikotin ürünü kullanmaktadır (p=0,001). 45-64 yaş grubunda yer alan

✉ Kadir Serdar Yılmaz ▪ kadirserdary@gmail.com

Geliş tarihi / Received: 13.04.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlığı Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

katılımcıların diğer yaş gruplarına göre tütün ve/veya nikotin ürünü kullanma sıklığının %73.3 daha yüksek olduğu saptanmıştır (p=0.012). Erkeklerin Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi ortanca puanının ve Glover–Nilsson Sigara İçme Davranış Ölçeği ortalama puanının kadın katılımcılara kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur (p=0.001). Arkadaş çevresinde sigara kullanan kişiler çoğunlukta olan katılımcıların Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi ortanca puanının olmayanlara kıyasla daha yüksek olduğu saptanmıştır (p=0.001). Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi puanı ile Glover–Nilsson Sigara İçme Davranış Ölçeği puanı arasında orta düzeyde pozitif korelasyon saptandı. Kısa Form-12 Sağlık Anketi fiziksel ve mental sağlık alt boyut puanları ile Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi puanı arasında zayıf düzeyde negatif korelasyon bulundu. Benzer şekilde, Glover–Nilsson Sigara İçme Davranış Ölçeği puanı ile Kısa Form-12 Sağlık Anketi mental sağlık alt boyutu arasında da zayıf düzeyde negatif korelasyon saptandı.

Sonuç: Tütün bağımlılığının fiziksel ve davranışsal boyutlarının birbiriyle ilişkili olduğu ve artan bağımlılık düzeyinin yaşam kalitesini olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Bu doğrultuda, bağımlılığın çok boyutlu yapısını hedef alan bütüncül müdahalelerin geliştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: tütün, tütün kullanımı, nikotin bağımlılığı, davranışsal bağımlılık, yaşam kalitesi

Kaynakça

1. Asi E, Gözüm S. Tütün ürünlerine yönelik oluşturulan politikalara verilen tepkiler ve Türkiye'deki karşılığı. *Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences* 2020; 23(2): 319-330.
2. Dagli Guner E, Evrengil E, Gezer T, et al. Why is tobacco consumption increasing in Turkey? *Tobacco Prevention & Cessation* 2024; 10(Suppl 1): A46. [[Crossref](#)]

Bir sigara bırakma polikliniğine başvuran bireylerin klinik ve davranışsal profili ile kısa dönem bırakma sonuçları

Meryem Merve Ören Çelik¹, Burcu Özkan¹, Mustafa Oğuz Altuğ¹, Gülsüm Nurhan İnce¹, Ayşe Emel Önal¹, Selma Karabey¹

¹İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

Öz

Giriş ve Amaç: Tütün kullanımı, yüksek morbidite ve mortalite yükü nedeniyle en önemli önlenebilir halk sağlığı sorunlarından biri olmaya devam etmektedir. Sigara bırakma süreci ise nikotin bağımlılığının biyolojik boyutunun yanı sıra klinik özellikler, önceki bırakma deneyimleri, davranışsal tetikleyiciler ve sosyal çevre tarafından şekillenen çok boyutlu bir yapı göstermektedir. Bu nedenle sigara bırakma poliklinikleri, farmakolojik ve davranışsal tedavinin sunulduğu klinik birimler olmanın yanında, bırakma sürecini etkileyen hasta özellikleri ile erken dönem sonuçların birlikte değerlendirilebildiği önemli hizmet alanlarıdır. Bu merkezlere başvuran bireylerin klinik ve davranışsal profillerinin ve kısa dönem bırakma sonuçlarının değerlendirilmesi, sigara bırakma hizmetlerinin gereksinime duyarlı biçimde yapılandırılmasına katkı sağlayabilir. Bu çalışmada, bir sigara bırakma polikliniğine başvuran bireylerin klinik ve davranışsal profili ile kısa dönem bırakma sonuçlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Bu araştırma retrospektif tanımlayıcı tiptedir. İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Sigara Bırakma Polikliniğine 17.10.2025–05.04.2026 tarihleri arasında başvuran 110 danışanın muayene kayıtları geriye dönük olarak incelendi. Sosyodemografik özellikler, sigara kullanım öyküsü, nikotin bağımlılık düzeyi, davranışsal tetikleyiciler, tedavi yaklaşımları ve 1. ile 3. ay bırakma durumları değerlendirildi. Veriler tanımlayıcı istatistiklerle özetlendi.

Bulgular: Başvuranların %66,4'ü erkek olup yaş ortalaması 42±12 yıl idi. Katılımcıların yarısı sağlık çalışanıydı ve %58,2'sinde en az bir kronik hastalık öyküsü vardı. Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi medyan puanı 7 (0–10), sigaraya başlama yaşı ortalaması 17±4 yıl, günlük tüketim ortalaması 1,3±0,6 (0,2-3) paket ve ortalama paket-yıl değeri 25,6±19,9 (2-110) olarak bulundu.

En sık bildirilen tetikleyiciler stres (%86,4), yemek sonrası sigara isteği (%80,9) ve sigara içen bireylerle birlikte bulunmaydı (%60,0). Katılımcıların %83,6'sının çevresinde en az bir sigara içen birey bulunuyordu. Ev içinde kapalı alanda sigara içme oranı %35,5 (n=39), çalışan katılımcılar (n=89) arasında işyerinde kapalı alanda sigara içme oranı ise %31,5'tir (n=28/89).

✉ Meryem Merve Ören Çelik ▪ meryem.oren@istanbul.edu.tr

Geliş tarihi / Received: 13.04.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlığı Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

Sigara bırakma nedenleri içinde en sık ileriye yönelik hastalanma endişesi (%70,9; n=78), çevreye zarar verme (%30,0; n=33) ve çevreye iyi örnek olma isteği (%29,1; n=32) bildirilirken, sigarayı sürdürme nedenleri arasında alışkanlık/bağımlılık (%73,6; n=81) ilk sırada yer almıştır.

Daha önce sigarayı bırakmayı deneme oranı %80,0 olmasına karşın, bu grubun %46,4'ü önceki denemelerinde profesyonel destek almamıştı. Başarısız bırakma denemelerinden sonra yeniden başlama nedenleri içinde stres (%30,7; n=27) ve arkadaş etkisi (%17,0; n=15) öne çıkmıştır. Bırakma sürecinde bildirilen en sık güçlükler ise sinirlilik (%60,2; n=53), yoğun sigara içme isteği (%50,0; n=44), iştah artışı (%37,5; n=33) ve konsantrasyon güçlüğü (%26,1; n=23) olmuştur.

Başvuran 110 danışanın 78'ine farmakolojik tedavi başlandı. İzlemede bu hastaların 58'i 1. ay, 36'sı ise 3. ay değerlendirmesine ulaşmıştır. Tedavi başlanan ve izlem değerlendirmesine ulaşan katılımcılar arasında başarı oranı 1. ayda %56,9, 3. ayda %38,9 olarak saptandı.

Sonuç: Sigara bırakma polikliniğine başvuran bireylerin, yüksek nikotin bağımlılığı, erken başlama yaşı ve uzun süreli yoğun tütün kullanımı ile karakterize olduğu; stres ve sigara içen sosyal çevreye ilişkin davranışsal özelliklerin sık bildirildiği görülmüştür. Kısa dönem izlemede, başarı oranının birinci aya kıyasla üçüncü ayda daha düşük olduğu saptanmıştır. Bu bulgular, sigara bırakma polikliniği başvurularında klinik ve davranışsal profil ile kısa dönem sonuçların birlikte değerlendirilmesinin önemini ortaya koymaktadır.

Anahtar kelimeler: sigara bırakma polikliniği, tütün bağımlılığı, nikotin bağımlılığı, sigara bırakma başarısı, kısa dönem izlem

Üniversite öğrencilerinin elektronik sigara kullanım durumu ve elektronik sigara kullanımına etki eden faktörlerin değerlendirilmesi

Merve Bek¹, Rüveyda Gürkan Yüksel¹, Sema Nur Eryılmaz Alkan¹, Gülsüm Öztürk Emiral¹, Egemen Ünal¹, Mehmet Enes Gökler¹

¹Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

Öz

Giriş: Elektronik sigaralar (e-sigara), ilk kez 2003 yılında patentlenmiş olup kısa sürede küresel bir pazar hacmine ulaşmıştır.¹ Temelde bir batarya ve ısıtma elemanı içeren bu cihazlar, nikotin ve çeşitli aromaları içeren likitleri aerosol haline getirerek kullanıcıya ulaştırır.^{2,3} Sigara içme deneyimini taklit eden birinci nesil cihazlardan, günümüzdeki gelişmiş tank sistemlerine kadar evrilen bu ürünler, özellikle aromatik içerikleri sayesinde ilk kez deneyen genç kullanıcılar için cazip bir başlangıç noktası oluşturmaktadır.^{4,5} Nikotinli e-sigaraların yüksek bağımlılık potansiyeline sahip olduğu ve EVALI gibi akut, ciddi akciğer hasarlarına yol açabildiği kanıtlanmış olmasına rağmen, ürünlerin uzun vadeli sağlık etkileri üzerindeki endişeler sürmektedir.^{6,7} Dünya genelinde 34 ülkede satışı yasaklanmış olsa da, pek çok ülkede hala yeterli yasal düzenleme bulunmamaktadır.⁶

Amaç: Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin e-sigara kullanım prevalansını ve kullanım alışkanlıklarını saptamak; bağımlılık düzeyleri ile duyuşsal beklentiler arasındaki ilişkiyi ve bağımlılığa etki eden temel faktörleri değerlendirerek sağlık politikalarına ışık tutacak veriler sunmaktır.

Gereç ve Yöntemler: Araştırma, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören yaklaşık 1900 öğrenciyi kapsayan kesitsel tipte epidemiyolojik bir çalışmadır. Araştırmanın örneklem büyüklüğü; beklenen prevalans %50, güven aralığı %99 ve hata payı %5 kabul edilerek 492 olarak hesaplanmıştır.⁸ Çalışma sürecinde hedeflenen bu sayıya ulaşarak toplam 497 öğrenci ile araştırma tamamlanmıştır. Veriler, 2025 yılının aralık ayında çevrimiçi anket formu aracılığıyla toplanmıştır. Veri toplama aracında sosyodemografik soruların yanı sıra Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi^{9,10}, E-Sigara Bağımlılığı Ölçeği (EBÖ)^{11,12} ve Duyusal Elektronik Sigara Beklentileri Ölçeği (DESBÖ)^{12,13} kullanılmıştır. İstatistiksel değerlendirmede tanımlayıcı analizler, ki-kare testi ve verilerin normal dağılmaması nedeniyle non-parametrik testler (Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis ve Spearman Korelasyon) uygulanmıştır.

Bulgular: Çalışmaya katılan öğrencilerin 416'sı kadın (%83,7), 81'i erkekti (%16,3) ve yaş ortalamaları 20,39 (±4,91) idi. Katılımcıların %35,0'inin sigara, %7,6'sının e-sigara ve %3,4'ünün ısıtılmış tütün ürününü aktif olarak kullandığı saptandı. E-sigara kullanımı sıklığı; erkeklerde, alkol kullananlarda ve eş zamanlı geleneksel sigara kullanımı olanlarda daha fazla idi (p<0,001). Analiz sonuçları, e-sigara bağımlılığı ölçeğinden (EBÖ) alınan

✉ Merve Bek • drmervebek@gmail.com

Geliş tarihi / Received: 13.04.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlığı Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

toplam puan ile günlük seans sayısı ($r=0,585$, $p<0,001$), DESBÖ “Haz” ($r=0,654$, $p<0,001$) ve “Buhar Bulutları” ($r=0,380$, $p=0,019$) alt boyutları arasında pozitif korelasyon olduğunu gösterdi. Ayrıca e-sigara içicilerinin vücut kitle indekslerinin, içmeyenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edildi ($p=0,029$).

Tartışma ve Sonuç: Üniversite öğrencilerinin yaklaşık 6’da biri e-sigara kullanmaktadır. Alkol ve geleneksel sigara kullanımı ile e-sigara kullanımının bir arada görülmesi, riskli sağlık davranışlarının bir arada bulunduğunu göstermektedir.¹⁴ Bulgular, e-sigara kullanımının, yalnızca nikotin isteğini karşılamaya yönelik olmadığını, aynı zamanda duyuşal beklentiler ile şekillenen bir davranış olduğunu düşündürmektedir. Bağımlılığın haz faktörü ile güçlü ilişkisinin olması, duyuşal pazarlama stratejilerine karşı önlem alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Gelecekte, gençlerin e-sigaraya erişimini zorlaştıran ve e-sigaranın duyuşal çekiciliğini azaltmaya yönelik politika önlemleri geliştirilmelidir.

Anahtar kelimeler: elektronik sigara, bağımlılık, üniversite öğrencileri, duyuşal beklentiler, halk sağlığı

Kaynakça

1. Maraşoğlu T. Dünya Elektronik Sigara ile Nasıl Mücadele Ediyor? [Internet]. 2022. Available at: <https://www.yesilay.org.tr/tr/makaleler/dunya-elektronik-sigara-ile-nasil-mucadele-ediyor> (Accessed on 2023 Dec 19).
2. World Health Organization. Tobacco: E-cigarettes [Internet]. 2022. Available at: <https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/tobacco-e-cigarettes> (Accessed on 2023 Dec 15).
3. Centers for Disease Control and Prevention. Quick facts on the risks of e-cigarettes for kids, teens, and young adults [Internet]. 2022. Available at: https://www.cdc.gov/tobacco/basic_information/e-cigarettes/Quick-Facts-on-the-Risks-of-E-cigarettes-for-Kids-Teens-and-Young-Adults.html (Accessed on 2023 Dec 15).
4. Zhu SH, Sun JY, Bonnevie E, Cummins SE, Gamst A, Yin L, et al. Four hundred and sixty brands of e-cigarettes and counting: implications for product regulation. *Tob Control* 2014; 23(Suppl 3):iii3–9. [\[Crossref\]](#)
5. Barrington-Trimis JL, Leventhal AM. Adolescents’ Use of “Pod Mod” E-Cigarettes — Urgent Concerns. *N Engl J Med* 2018; 379(12): 1099-1102. [\[Crossref\]](#)
6. World Health Organization. Urgent action needed to protect children and prevent the uptake of e-cigarettes [Internet]. 2023. Available at: <https://www.who.int/news/item/14-12-2023-urgent-action-needed-to-protect-children-and-prevent-the-uptake-of-e-cigarettes> (Accessed on 2023 Dec 14).
7. Centers for Disease Control and Prevention. Outbreak of Severe Pulmonary Disease Linked with E-cigarette Product Use [Internet]. 2020. Available at: https://www.cdc.gov/tobacco/basic_information/e-cigarettes/severe-lung-disease.html (Accessed on 2023 Dec 28).
8. OpenEpi. OpenEpi - Toolkit Shell for Developing New Applications [Internet]. 2025. Available at: <https://www.openepi.com/SampleSize/SSPropor.htm> (Accessed on 2025 Jan 8).
9. Heatherton TF, Kozlowski LT, Frecker RC, Fagerström KO. The Fagerström Test for Nicotine Dependence: a revision of the Fagerström Tolerance Questionnaire. *Br J Addict* 1991; 86(9): 1119-1127. [\[Crossref\]](#)
10. Uysal MA, Kadakal F, Karşıdağ C, Bayram NG, Uysal O, Yılmaz V. Fagerström test for nicotine dependence: reliability in a Turkish sample and factor analysis. *Tuberk Toraks* 2004; 52: 115-121.
11. Morean ME, Krishnan-Sarin S, Sussman S, et al. Psychometric Evaluation of the E-cigarette Dependence Scale. *Nicotine Tob Res* 2019; 21(11): 1556-1564. [\[Crossref\]](#)
12. Aslan B, Onal O. Validity and Reliability of Four Instruments for E-Cigarette Dependence and Sensory Factors in E-Cigarette Use and Correlations Between These Measurements. *J Drug Issues* 2024; 56: 17-34. [\[Crossref\]](#)
13. Morean ME, Krishnan-Sarin S, Sussman S, et al. Development and psychometric validation of a novel measure of sensory expectancies associated with E-cigarette use. *Addict Behav.* 2019;91:208-215. [\[Crossref\]](#)
14. Leatherdale ST, Ahmed R. Alcohol, Marijuana, and Tobacco Use Among Canadian Youth: Do We Need More Multi-Substance Prevention Programming? *J Prim Prev* 2010; 31(3): 99-108. [\[Crossref\]](#)

Adölesanlarda elektronik sigara kullanımı ve algılanan zararlar üzerine kesitsel bir çalışma

Sefer Ayca¹, Ezgi Aysu Şahin Mavi¹, Aslı Saltabaş Şahin¹, Esra Gültekin Koç¹,
Ayşe Gül Güven², Zehra Ayca³

¹Gazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

²Ankara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Ergen Sağlığı Bilim Dalı, Ankara, Türkiye

³Ankara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Çocuk Endokrinolojisi Bilim Dalı, Ergen Sağlığı Bilim Dalı, Ankara, Türkiye

Öz

Giriş: Elektronik sigara (e-sigara) kullanımı adölesanlarda giderek artan bir halk sağlığı sorunudur.¹ Adölesanlar, Türkiye nüfusunun %15'ini oluşturmaktadır.² Konvansiyonel sigara kullanımının adölesanlarda gözlenen yüksek prevalansı, son yıllarda yerini e-sigara gibi yeni nesil tütün ve nikotin ürünlerine bırakma eğilimi göstermektedir.³ E-sigara'nın yüksek nikotin içeriği ile bağımlılık gelişimini hızlandırması, akran etkisi ve konvansiyonel sigaraya geçişi kolaylaştırabilmesi sebebiyle bir tehdit haline gelmiştir.⁴ Nörotoksik etkileri ve solunum sistemi üzerindeki patolojik yükleri nedeniyle erken yaş grubunda ciddi kronik hastalık risklerini beraberinde getirmektedir.⁵

Bu çalışmada adölesanlarda e-sigara kullanım durumu ile algılanan zarar, tutum ve inanç düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Gereç ve Yöntem: Çalışma kesitsel tipte planlanmış olup Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi ve Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi pediatri polikliniklerine Şubat-Nisan 2026 tarihleri arasında başvuran 10-19 yaş arası 488 adölesan araştırma kapsamına alınmıştır. Veriler yüz yüze, öz-bildirim esaslı 35 maddelik anket ile toplanmıştır. Anketin ilk bölümünde sosyodemografik bilgilerin yer aldığı 17 soru yer almaktadır. İkinci bölümünde ise e-sigaraya yönelik tutum ve inançların değerlendirildiği, beş alt boyut içeren 18 maddeli ECABA ölçeği kullanılmıştır. Ölçek Can Oksay ve arkadaşları tarafından 2025 yılında geliştirilmiştir (Cronbach alfa=0,88).⁶ Ölçekten minimum 18, maksimum 90 puan alınabilmektedir. Yüksek puanlar e-sigara kullanma eğiliminin fazla olduğu ve e-sigaranın zararları konusunda tutum ve inancın düşük olduğunu göstermektedir. Verilerin analizinde ki-kare testi, Mann-Whitney U testi ve Spearman korelasyon analizi kullanılmıştır. $p < 0,05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular: Katılımcıların yaş ortalaması 15,14 olup %49,8'i erkektir. %21,9'unun en az bir kez e-sigara kullandığı, %12,5'inin ise son 30 gün içinde e-sigara kullandığı saptanmıştır. Ev içi sigara dumanına maruziyet %43,4, yakın arkadaşta konvansiyonel sigara kullanımı %46,1, yakın arkadaşta e-sigara kullanımı %35,9 ve sosyal medyada e-sigara içerik/reklam maruziyeti %27'dir. Erkek cinsiyette e-sigara deneme ve güncel kullanım durumu anlamlı olarak daha yüksektir ($p < 0,001$). Yakın arkadaşında konvansiyonel sigara veya e-sigara kullanımı bulunanlarda

✉ Ezgi Aysu Şahin Mavi • ezgiaysu.sahinmavi@gazi.edu.tr

Geliş tarihi / Received: 13.04.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlığı Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

ve ev içi sigara dumanına maruz kalanlarda e-sigara deneme ve son 30 gün içinde e-sigara kullanım durumu anlamlı olarak daha yüksektir ($p<0,05$).

ECABA toplam puanı ve tüm alt boyut puanları, e-sigara kullananlarda anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p<0,001$). ECABA toplam ve alt boyut puanları, erkek cinsiyette, ev içi sigara dumanı maruziyetinde ve yakın arkadaşta konvansiyonel sigara/e-sigara kullanım durumu olan adölesanlarda anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p<0,05$). Yaş ile ECABA toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Ölçeğin alt boyutları olan fiziksel sonuçlar ve sosyal onay alt boyutları ile yaş arasında düşük düzeyde anlamlı pozitif ilişki saptanmıştır ($p<0,05$). Adölesanlarda yaşın artması ile e-sigaranın fiziksel olarak zararsız olduğuna dair inanışları ve ürünü bir sosyal kabul aracı olarak görme eğilimleri artmaktadır.

Sonuç: Bu çalışma, adölesanlarda e-sigara kullanımının erkek cinsiyet, yakın arkadaşının tütün ürünü kullanımı ve ev içi sigara maruziyeti ile arttığını göstermektedir. Ayrıca adölesanlarda e-sigara kullanma eğilimi ve düşük zarar algısının e-sigara kullanımı ile arttığı görülmüştür. Bulgular, adölesanlara yönelik yalnızca bireyi değil; okul, aile ve arkadaş çevresini de kapsayan koruyucu halk sağlığı müdahalelerinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda gerekli müdahaleler yapılmalıdır.

Anahtar kelimeler: adölesan, elektronik sigara, tütün kullanımı, ECABA ölçeği

Kaynakça

1. Taş D. The rising epidemic of e-cigarette use among adolescents: an unpredictable threat. Turk J Pediatr 2025; 67: 773-775. [\[Crossref\]](#)
2. Türkiye İstatistik Kurumu. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçları, 2024 (Haber Bülteni No: 53899). 2025. Available at: <https://veriportali.tuik.gov.tr/press/53899>
3. Can Oksay S, Bilgin G, Gürler E, et al. Prevalence and predictors of e-cigarette use among adolescents in a tertiary pediatric clinic: insights from the new ECABA Scale. Turk J Pediatr 2025; 67: 776-788. [\[Crossref\]](#)
4. Villanueva-Blasco VJ, Belda-Ferri L, Vázquez-Martínez A. A systematic review on risk factors and reasons for e-cigarette use in adolescents. Tobacco Induced Diseases 2025; 23: 1. [\[Crossref\]](#)
5. Livingston JA, Chen CH, Kwon M, Park E. Physical and mental health outcomes associated with adolescent E-cigarette use. J Pediatr Nurs 2022; 64: 1-17. [\[Crossref\]](#)
6. Can Oksay S, Alpar G, Bilgin G, et al. E-cigarette attitude and belief scale in adolescents: a validity and reliability study. Thorac Res Pract 2025; 26(6): 290-297. [\[Crossref\]](#)

Üniversite öğrencilerinde elektronik sigara kullanımı ve e-sigaraya ilişkin bilgi ve görüşler: Betimsel bir çalışma

Hülya Doğan Tiryaki¹, Nefise Şeker²

¹Gaziantep Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Gaziantep, Türkiye

²Şanlıurfa İl Sağlık Müdürlüğü, Şanlıurfa, Türkiye

Öz

Amaç: Elektronik sigaralar (e-sigara), özellikle genç yetişkinler arasında hızla yaygınlaşan ve tütün kontrolü açısından yeni zorluklar ortaya çıkaran ürünlerdir. Geleneksel sigaraya daha güvenli bir alternatif olarak pazarlanmalarına rağmen, içeriklerine ve uzun dönem sağlık etkilerine ilişkin yanlış inanışlar yaygınlığını sürdürmektedir.^{1,2} Bu çalışma, üniversite öğrencilerinde sigara ve e-sigara kullanım yaygınlığını, e-sigaraya ilişkin bilgi ve tutumları değerlendirmeyi ve gençleri korumaya yönelik müdahale alanlarını belirlemeyi amaçlamaktadır.

Yöntem: Bu kesitsel tanımlayıcı çalışma, farklı fakültelerde öğrenim gören 168 üniversite öğrencisi ile yürütülmüştür. Veriler, sosyodemografik özellikler ile sigara ve e-sigara kullanım durumu ve e-sigaraya ilişkin bilgi ve görüşleri içeren yapılandırılmış öz bildirim anketi aracılığıyla toplanmıştır. İstatistiksel analizler SPSS 26.0 programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir; kategorik değişkenler sayı ve yüzde ile ifade edilmiş, gruplar arası karşılaştırmalarda ki-kare testi kullanılmış ve $p < 0,05$ anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular: Katılımcıların yaş ortalaması $21,7 \pm 2,7$ yıl olup %51,2'si kadındır. Katılımcıların %22,0'si aktif sigara kullanıcısıdır. E-sigara farkındalığı yüksek (%76,8) olmasına rağmen, katılımcıların %26,2'si en az bir kez e-sigara denediğini bildirmiştir. E-sigara deneme nedenleri arasında merak (%18,5) ve tat/aroma (%12,5) öne çıkarken, sigarayı bırakma amacıyla kullanımın oldukça sınırlı olduğu (%2,4) görülmüştür. Katılımcıların %44,6'sının çevresinde e-sigara kullanan bireylerin bulunması, sosyal çevre etkisinin önemli bir belirleyici olabileceğini düşündürmektedir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu e-sigaranın sağlığa zararlı olduğunu (%91,7) ve gebelikte kullanılmaması gerektiğini (%89,3) ifade etmiştir. Bununla birlikte, e-sigaranın nikotin içerdiğini bilmeyenlerin oranı %66,7, ağır metal içerdiğini bilmeyenlerin oranı ise %59,5 olarak saptanmış; bu durum bilgi düzeyinin yüzeysel kaldığını ve içerik temelli farkındalığın yetersiz olduğunu göstermektedir.

Karşılaştırmalı analizlerde, aktif e-sigara kullanımı sağlık dışı fakülte öğrencilerinde sağlık fakültesi öğrencilerine kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur (%16,1'e karşı %3,6; $p=0,020$). Bu bulgu, sağlık eğitiminin koruyucu etkisine işaret etmekle birlikte, yanlış inanışların sağlık öğrencileri arasında da tamamen ortadan kalkmadığını düşündürmektedir.

✉ Hülya Doğan Tiryaki • hdogan4687@gmail.com

Geliş tarihi / Received: 12.04.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlığı Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

Sonuç: Bu alıŐma, üniversite öğrencilerinde e-sigara kullanımının kayda değer düzeyde yaygın olduğunu ve genel sağlık risklerine ilişkin farkındalık yüksek olmasına rağmen, ürün içeriği ve bağımlılık potansiyeline yönelik bilgi düzeyinin heterojen ve yetersiz kaldığını ortaya koymaktadır. E-sigaranın ağırlıklı olarak merak ve sosyal etkileşim temelli denenmesi, gençlerin bu ürünlere yönelik algılarının riskten ziyade deneyim odaklı olduğunu göstermektedir.

Özellikle sağlık dışı fakültelerde daha yüksek kullanım oranlarının saptanması, müdahalelerin hedef gruplara göre farklılaştırılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu bulgular, tütün kontrolü politikalarının yalnızca kullanım prevalansını azaltmaya değil, aynı zamanda yanlış risk algılarını düzeltmeye, e-sigara içeriklerine ilişkin doğru bilgiyi yaygınlaŐtırmaya ve sosyal etki mekanizmalarını hedef alan önleyici stratejiler geliŐtirmeye odaklanması gerektiğini göstermektedir. Üniversite temelli eğitim programları ve gençlere yönelik düzenleyici yaklaŐımlar, uzun vadede nikotin bağımlılığının önlenmesinde kritik öneme sahiptir.

Anahtar kelimeler: elektronik sigara, tütün kontrolü, nikotin, risk algısı, farkındalık

Kaynakça

1. Gebeyehu NA, Gelaw KA, Atalay YA, Walle BG, Gesese MM, Admass BA, et al. Global prevalence of E-cigarette use among students: Systematic review and meta-analysis. PLoS One. 2025;20(12):e0332160.
2. Rocha-Ávila LR, Núñez-Baila M, González-López JR. E-Cigarette Use Among University Students: A Structured Literature Review of Health Risks, Behavioral and Social Determinants, and Nursing Implications. Healthcare (Basel). 2025;13(17).

Türkiye’de hanehalkı bütçesinde tütün ve alkol harcamalarının seyri (TÜİK 2002-2024)

Gülsüm Nurhan İnce¹, Burcu Özkan¹, Mustafa Oğuz Altuğ¹, Meryem Merve Ören Çelik¹

¹İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

öz

Giriş ve Amaç: Dünya genelinde her yıl 7 milyondan fazla insanın ölümüne yol açan tütün kullanımı, en önemli önlenebilir halk sağlığı tehditlerinden biridir.^{1,2} Türkiye, tütün kullanım oranlarının oldukça yüksek olduğu ülkeler arasında yer almakta olup, 2019 yılında %28,0 olan sigara kullanım oranı 2022 yılında %28,3’e yükselmiştir.³ Bu araştırma, Türkiye’de 2002-2024 yılları arasında hanehalklarının temel gelir kaynaklarına göre alkol ve tütün ürünlerine ayırdıkları bütçe paylarının zaman içindeki değişimini tanımlamayı ve bu değişimi sağlık ve diğer temel harcama kalemlerindeki dönüşüm bağlamında tartışmayı amaçlamaktadır.

Yöntem: Çalışmada, Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK) “Hanehalkı Bütçe Araştırması” kapsamındaki 2002-2024 yılı “Temel Gelir Kaynağının Hanehalkı Tüketim Harcamasının Türlerine Göre Dağılımı” tablolarına dayalı ikincil veri analizidir. Analizde hanehalkı toplam tüketim harcaması içinde “alkollü içecekler ile tütün/tütün ürünleri” kalemine ayrılan yüzdesel pay yıllara ve temel gelir kaynağı gruplarına göre tanımlayıcı olarak değerlendirilmiştir. Bulgular, sağlık, konut-kira ve ulaştırma gibi diğer temel harcama kalemlerindeki değişimlerle birlikte yorumlanmıştır, veriler SPSS 31 programı aracılığıyla analiz edilmiştir

Bulgular: Toplam hanehalkı bütçesinden alkollü içecekler ile tütün/ tütün ürünlerine ayrılan pay, 2002-2019 yılları arasında yaklaşık %4 bandında istikrarlı bir seyir izlerken, 2019 sonrası mevcut verilerde belirgin bir düşüş göstermiş; 2022’de %3,20’ye, 2023’te %2,76’ya ve 2024’te %2,52’ye gerilemiştir. Böylece 2019-2024 döneminde bu harcama grubunun bütçe payında yaklaşık %41,8 oranında azalma meydana gelmiştir. Gelir gruplarına göre değerlendirildiğinde, müteşebbis geliri olan hanehalklarının birçok yılda daha yüksek pay ayırdığı (2024’te %2,87), ancak bazı yıllarda maaş/ücret gelirine sahip hanelerin ilk sıraya geçtiği izlenmiştir. Toplam harcama dağılımı incelendiğinde, ulaştırma harcamalarının bütçe içindeki payının 2002’de %8,70’ten 2024’te %21,59’a yükseldiği, konut ve kira harcamalarının ise 2024 yılında %26,01 ile en yüksek paya sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, 2019’da sağlık harcamalarının yaklaşık iki katı düzeyinde olan alkol ve tütün harcama payının, 2024’te sağlık harcamalarına (%2,27) belirgin biçimde yaklaştığı görülmüştür.

Tartışma ve Sonuç: Türkiye’de hanehalkı bütçesinde alkollü içecekler ile tütün/tütün ürünlerine ayrılan pay, özellikle 2019 sonrası dönemde belirgin biçimde azalmıştır. Ancak bu azalma doğrudan tütün kullanımındaki düşüş ya da tütün kontrolünde başarı olarak yorumlanmamalıdır. Bulgular, bu düşüşün özellikle konut, gıda ve ulaştırma gibi zorunlu harcama kalemlerinin bütçe içindeki payının artmasıyla ilişkili olabileceğini düşündürmektedir. Harcama kalemlerine göre fiyat artışlarının farklı seyretmesi de bütçe dağılımını etkilemiş olabilir. Bu çerçevede, özellikle konut ve ulaştırma gibi temel giderlerdeki artışların, alkollü içecekler ile

✉ Burcu Özkan • burcu.ozkan@istanbul.edu.tr

Geliş tarihi / Received: 08.04.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlığı Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

tütün/tütün ürünlerinin toplam tüketim harcaması içindeki payını azaltmış olması mümkündür. Bu nedenle, hanehalkı bütçesindeki yüzdesel değişimlerin yorumunda ekonomik bağlam dikkate alınmalı; kayıt dışı tüketim, ürün ikamesi ve tüketim sıklığı gibi mekanizmalar ise ek veri kaynaklarıyla ayrıca incelenmelidir.

Anahtar kelimeler: Türkiye tütün kullanımı, hanehalkı bütçesi, tüketim harcamaları, tütün kontrolü

Kaynakça

1. World Health Organization. (n.d.). Tobacco. World Health Organization. Erişim Tarihi: 16 Mart 2026 <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/tobacco>
2. World Health Organization. (2025). Tobacco. World Health Organization. Erişim Tarihi: 16 Mart 2026 https://www.who.int/health-topics/tobacco#tab=tab_1
3. Türkiye İstatistik Kurumu. (2022). Türkiye Sağlık Araştırması, 2022. Erişim tarihi: 16 Mart 2026 <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turkiye-Saglik-Arastirmasi-2022-49747>

Türkiye’de günlük tütün kullanımının yaş ve cinsiyete göre değişimi: 2010-2022 Türkiye sağlık araştırması sonuçlarının değerlendirilmesi

Burcu Özkan¹, Mustafa Oğuz Altuğ¹, Meryem Merve Ören Çelik¹, Gülsüm Nurhan İnce¹

¹İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

öz

Giriş: Tütün kullanımı, her yıl 7 milyondan fazla ölüme yol açarak küresel düzeyde en büyük önlenabilir halk sağlığı tehditlerinden biri olmaya devam etmektedir.^{1,2} Türkiye’de son yıllarda dumansız hava sahası mevzuatı, düz ambalaj uygulaması, vergi artışları ve sağlık uyarıları gibi çok bileşenli tütün kontrol politikası uygulanmış olmasına karşın, mevcut göstergeler kullanım sıklığında sürdürülebilir bir düşüşe işaret etmemektedir. Tütün kullanım oranı 2019’da %28,0 iken 2022’de %28,3’e yükselmiştir.³ Bu durum, tütün kullanımının yaş ve cinsiyet gruplarına göre gösterdiği örüntülerin nüfus düzeyinde ayrıntılı biçimde incelenmesini gerekli kılmaktadır. Yaş ve cinsiyet temelinde eğilimlerin ortaya konması, hem artışın yoğunlaştığı grupların belirlenmesi hem de mevcut tütün kontrol yaklaşımının demografik farklılıklar açısından değerlendirilmesi bakımından önem taşımaktadır.

Amaç: Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de 2010–2022 döneminde yaş ve cinsiyet gruplarına göre günlük tütün kullanım oranlarındaki değişimi ortaya koymak ve bu eğilimleri mevcut tütün kontrol politikaları bağlamında yorumlamaktır.

Gereç ve Yöntem: Araştırma, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yürütülen Türkiye Sağlık Araştırması’nın 2010, 2012, 2014, 2016, 2019 ve 2022 yılı sonuç tablolarına dayalı tekrarlı kesitsel nitelikte ikincil veri analizidir. Analizde, yaş grubu ve cinsiyete göre “her gün tütün ve tütün mamulü kullanan” bireylerin oranları değerlendirilmiş, yıllar içindeki değişim betimsel olarak karşılaştırılmıştır.

Bulgular: TÜİK verileri, Türkiye’de günlük tütün kullanımının 2010–2022 döneminde dalgalanmakla birlikte genel olarak artış gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Türkiye genelinde her gün tütün kullanan bireylerin oranı 2010 yılında %25,4 iken 2022 yılında %28,3’e yükselmiştir. Aynı dönemde bu oran erkeklerde %39,0’dan %41,3’e, kadınlarda ise %12,3’ten %15,5’e çıkmıştır. Toplam nüfusta en belirgin artış 55–64 yaş grubunda gözlenmiş; günlük tütün kullanımı %20,4’ten %27,4’e yükselerek 7,0 yüzde puanlık artış göstermiştir. Bu grubu, %28,8’den %34,5’e yükselen 45–54 yaş grubu (5,7 yüzde puan) ve %11,2’den %15,2’ye çıkan 65–74 yaş grubu (4,0 yüzde puan) izlemiştir.

Kadınlarda artış özellikle orta yaş gruplarında belirginleşmiştir; en dikkat çekici yükseliş 45–54 yaş grubunda görülmüş ve oran %13,8’den %20,6’ya çıkarak 6,8 yüzde puan artmıştır. Bunu 55–64 yaş grubundaki 5,5 yüzde

✉ Burcu Özkan • burcu.ozkan@istanbul.edu.tr

Geliş tarihi / Received: 08.04.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlığı Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

puanlılık artış (%8,8'den %14,3'e) izlemiştir. Erkeklerde ise en yüksek artış 55-64 yaş grubunda saptanmış; oran %32,7'den %40,9'a yükselerek 8,2 yüzde puanlık artış göstermiştir. Buna karşın, erkeklerde en yüksek prevalansın 2022 yılında 25-34 yaş (%51,4), 35-44 yaş (%49,0) ve 45-54 yaş (%48,4) gruplarında sürdüğü görülmüştür. Genç yaş grubunda da bir gerileme izlenmemiş; 15-24 yaş grubunda günlük kullanım oranı erkeklerde %27,1'den %29,0'a, kadınlarda ise %6,1'den %9,0'a yükselmiştir. Cinsiyetler arasındaki fark devam etmekle birlikte, 2010 yılında 26,7 yüzde puan olan fark 2022'de 25,8 yüzde puana gerilemiştir.

Sonuç: Bulgular, Türkiye'de 2010-2022 döneminde günlük tütün kullanımının dalgalı bir seyir izlemekle birlikte dönem sonunda daha yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Artışın özellikle kadınlarda bazı yaş gruplarında belirginleşmesi ve erkeklerde kullanımın geniş bir yaş aralığında yüksek düzeyini koruması, tütün kullanım yükünün demografik alt gruplar arasında farklılaşmasına işaret etmektedir. Bu tablo, mevcut tütün kontrol stratejilerinin yaş ve cinsiyete duyarlı biçimde yeniden gözden geçirilmesini ve farklı nüfus gruplarına özgü önleme ile bırakma yaklaşımlarının güçlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Özellikle orta ve ileri yaş kadınlara yönelik bırakma desteklerinin, yüksek prevalansın sürdüğü erkek yaş gruplarına yönelik müdahalelerin ve gençlere yönelik önleme programlarının etkinliğinin öncelikli olarak ele alınması yararlı olabilir.

Anahtar kelimeler: tütün kullanımı, tütün kontrolü, yaş ve cinsiyet farklılıkları, Türkiye sağlık araştırması

Kaynakça

1. World Health Organization. (n.d.). Tobacco. World Health Organization. Erişim Tarihi: 16 Mart 2026 <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/tobacco>
2. World Health Organization. (2025). Tobacco. World Health Organization. Erişim Tarihi: 16 Mart 2026 https://www.who.int/health-topics/tobacco#tab=tab_1
3. Türkiye İstatistik Kurumu. (2022). Türkiye Sağlık Araştırması, 2022. Erişim tarihi: 16 Mart 2026 <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turkiye-Saglik-Arastirmasi-2022-49747>

Sağlığın geliştirilmesi bağlamında tütün kontrolü: Etik bir çerçeve

Ahmet Özdiñç¹

¹İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

öz

Tütün kullanımı, küresel halk sağlığına yönelik en büyük tehditlerden biri olmaya devam etmektedir. Tütünle mücadele stratejileri, sadece teknik veya tıbbi müdahaleler değil, aynı zamanda etik tartışmaları da içeren bir süreçtir. Bu bildiri; modern tıp etiğinin ana ilkeleri olan özerklik, yararlılık, zarar vermeme ve adalet ışığında tütün kontrolünün etik zeminini özetlemektedir.

Yararlılık ve Zarar Vermeme İlkeleri

Tıp etiğinin en temel taşları olan yararlılık ve zarar vermeme ilkeleri, tütün kontrol politikalarının birincil meşruiyet kaynağıdır. Tütün kullanımı, önlenabilir hastalık ve ölüm yükünün başat faktörüdür.

Toplum Sağlığını Koruma: Devletin ve sağlık kurumlarının, bireyleri tütünün yıkıcı etkilerinden koruma ve sağlığı geliştirme ödevi bulunmaktadır. Reklam yasakları, yüksek vergilendirme ve kapalı alan sınırlamaları, toplumun genel sağlık düzeyini yükseltmeyi hedefleyen “yararlı” müdahalelerdir.

Pasif Etkilenim: Zarar vermeme ilkesi, sadece içiciyi değil, tütün dumanına maruz kalan üçüncü kişileri de kapsar. Kamusal alanlardaki kısıtlamalar, bireylerin kendi iradeleri dışında fiziksel zarara uğramasını engelleme amacı taşıdığı için ahlaki açıdan zorunludur.

Özerklik Paradoksu ve Bağımlılık

Tütün endüstrisi sıklıkla “seçim özgürlüğü” argümanına sığınsa da, etik açıdan özerklik kavramı burada sorunludur.

Karar Verme Yetisi: Gerçek bir özerklik, bireyin rasyonel ve dış baskılardan bağımsız karar verebilmesini gerektirir. Nikotin bağımlılığı, bireyin özgür iradesini kısıtlayan psikolojik ve fizyolojik bir prangadır. Bu bağlamda, tütünle mücadele aslında bireyin özerkliğini iade etme süreci sayılabilir.

Bilgilendirilmiş Onam: Tütün ürünlerinin riskleri konusundaki şeffaflık, tıbbi etik ilkelerinden biri olan bilgilendirilmiş onamın kamusal bir yansımasıdır.

Sosyal Adalet ve Sağlıkta Hakkaniyet

Adalet ilkesi, sağlık kaynaklarının ve yüklerinin toplumun tüm kesimlerine eşit dağıtılmasını savunur.

✉ Ahmet Özdiñç ▪ ahmet.ozdinc@iuc.edu.tr

Geliş tarihi / Received: 27.03.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlığı Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

Kırılğan Grupların Korunması: Tütün kullanımı genellikle sosyoekonomik düzeyi düşük gruplarda, gençlerde ve dezavantajlı topluluklarda daha yaygındır. Endüstrinin bu grupları hedef alan pazarlama stratejileri etik açıdan tartışmalıdır.

Erişilebilirlik: Etik bir çerçeve, sadece kısıtlamaları değil, aynı zamanda tütün bırakma yardımlarının (ilaçlar, danışmanlık) toplumun her kesimi için ücretsiz veya erişilebilir olmasını da şart koşar.

İlımlı Paternalizm ve Kamu Yararı

Tütün kontrolü politikaları bazen “ılımlı paternalizm” olarak adlandırılır. Devletin bireyi, kendi uzun vadeli çıkarları doğrultusunda korumasıdır. Ancak bu müdahale, bireysel özgürlükleri asgari düzeyde etkileyecek şekilde orantılı olmalıdır. “Zarar İlkesi” uyarınca, bir bireyin özgürlüğü başkalarına (sağlık sistemine mali yük, pasif etkilenim) zarar verdiği noktada kısıtlanması tartışılabilir.

Sonuç

Sağlığın geliştirilmesi bağlamında tütünle mücadele, sadece bireysel bir yaşam tarzı tercihi değil, kolektif bir sorumluluktur. Etik bir çerçeve; endüstrinin manipölasyonlarını engellemeyi, bağımlılıkla mücadelede hakkaniyeti sağlamayı ve gelecek nesillerin sağlıklı bir çevrede büyüme hakkını savunmayı merkeze almalıdır. Bu süreçte tıp etiği, politikacıların ve sağlık profesyonellerinin yolunu aydınlatan temel rehberdir.

Anahtar kelimeler: tütün kontrol, etik, özerklik, paternalizm

Tuberculosis awareness and preparedness among undergraduate health professional students in Baghdad: A KAP study highlighting tobacco smoke exposure and curriculum gaps

Thamer Al-Hilfi¹

¹Madenat Alelem University College, Baghdad, Iraq

ABSTRACT

Background: Tuberculosis (TB) remains a major public health concern in Iraq. Tobacco smoke exposure is a well-established yet under-recognized risk factor that exacerbates TB transmission and disease progression. Undergraduate health professional students represent the future frontline workforce; however, evidence regarding their preparedness to address TB is limited.

Objective: This study aimed to assess the knowledge, attitudes, and practices (KAP) related to tuberculosis among final-year medical undergraduate health professional students in Baghdad, with particular focus on tobacco smoke as a TB risk factor and the adequacy of undergraduate curricula.

Methods: A cross-sectional questionnaire-based study was conducted among 400 final-year at medical, Nursing, Health technician, and Allied health workers colleges in Baghdad City (Madenat Alelem University, and Al Kindy College of Medicine). A validated KAP instrument was used. Descriptive and inferential statistical analyses were performed using SPSS v26.

Results: Overall knowledge of TB risk factors was suboptimal. Only 42% of medical students and fewer than one-third of allied health students correctly identified tobacco smoke as a significant TB risk factor. Less than 40% of students across all disciplines reported confidence in diagnosing or managing TB. Perceived adequacy of TB curriculum varied significantly by discipline ($p < 0.05$), with non-medical programs reporting lower satisfaction.

Conclusion: Substantial gaps exist in TB-related knowledge, clinical confidence, and curricular coverage among undergraduate health students in Baghdad. Integrating tobacco control, interprofessional education, and community-based TB training into undergraduate curricula is essential to strengthen Iraq's future healthcare workforce.

Keywords: tuberculosis, knowledge attitude practice, tobacco smoke, medical education, undergraduate health students, Iraq

✉ Thamer Al-Hilfi ▪ thamerls.yousif804@gmail.com

Received / Geliş tarihi: 09.03.2026 **Accepted / Kabul tarihi:** 05.05.2026 **Published / Yayın tarihi:** 22.05.2026

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlık Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Tıp fakültesi öğrencilerinin tütün ürünleri ve elektronik sigara kullanım alışkanlıkları: Bağımlılık türleri ve depresyon ile ilişkisinin değerlendirilmesi

Ahmet Arslan¹, Ercan Koral¹, İrem Duman¹, İbrahim Sefa Güneş¹, Hatice Aygar¹, Hülya Şirin¹

¹Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Gülhane Tıp Fakültesi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Ankara, Türkiye

ÖZ

Arka Plan: Tütün kullanımı önlenemez hastalık ve ölümlerin başlıca nedenlerinden biridir. Gençler arasında artan e-sigara kullanımı ise yeni halk sağlığı sorunları yaratmaktadır. Geleceğin hekimleri olan tıp öğrencilerinde tütün kullanımı, bağımlılık ve psikolojik etkilerinin incelenmesi önemlidir. Bu çalışmada tıp öğrencilerinde tütün ve e-sigara kullanım sıklığının belirlenmesi, ilişkili faktörlerin incelenmesi ve bağımlılık ile depresyon durumlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Yöntemler: 2025 yılında Gülhane Tıp Fakültesi öğrencileri (n=496) arasında kesitsel anket uygulanmıştır. Anket; sosyodemografik özellikler, tütün ve e-sigara kullanımı, öz-bildirim bağımlılık durumu ve Beck Depresyon Envanteri'ni içermiştir. Verilerin analizinde sayısal değişkenler için Student's t-testi veya Mann-Whitney U testi; kategorik değişkenler için ise Pearson ki-kare, Yates düzeltmeli ki-kare ve Fisher's exact test kullanılmıştır. Tütün kullanımıyla ilişkili bağımsız belirleyicileri saptamak amacıyla çok değişkenli ikili lojistik regresyon analizi uygulanmıştır. Anlamlılık düzeyi p<0.05 olarak kabul edilmiştir.

Bulgular: Katılımcıların yaş ortalaması 22,6 yıl olup %50'si erkektir. Öğrencilerin %26'sı tütün, %5,2'si e-sigara kullanmaktadır. En sık kullanılan ürünler sigara (%98.4) ve e-sigara (%20.2) olmuştur. Tütün kullanımı erkeklerde, yüksek BKİ'ye ve ailede tütün öyküsüne sahip olanlarda daha yüksektir. Tüm tütün kullanıcıları kendilerini bağımlı olarak tanımlamıştır. E-sigara kullanımında en sık neden hoş tat ve sigarayı bırakma isteği olmuştur. Kronik hastalık oranı e-sigara kullanıcılarında daha yüksektir. Depresyon puanları minimal düzeyde olup gruplar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Sonuçlar: Tütün ve e-sigara kullanımı tıp öğrencileri arasında yaygındır ve çeşitli sosyodemografik faktörlerle ilişkilidir. Yüksek bağımlılık oranı, nikotinin güçlü bağımlılık yapıcı özelliğini göstermektedir. E-sigara güvenliğine dair yanlış algılar, önleyici stratejiler, üniversite temelli tütün kontrol programları ve tıp eğitimine bağımlılık farkındalığının entegre edilmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Anahtar kelimeler: tütün, e-sigara, tıp öğrencileri, bağımlılık, depresyon

✉ Ahmet Arslan ▪ ahmetarslan2099@gmail.com

Geliş tarihi / Received: 08.03.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlığı Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

Tütün kontrolü ve sigara bırakma alanında hemşirelik araştırmalarının haritalandırılması: Bibliyometrik bir analiz (2000-2026)

Belgin Varol¹, Ercan Özpolat²

¹Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı, Gülhane Hemşirelik Fakültesi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Ankara, Türkiye

²Hemşirelik Anabilim Dalı, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ankara Medipol Üniversitesi, Ankara, Türkiye

ÖZ

Hemşireler, bağımlılıklar alanında önemli sorumluluklar üstlenen sağlık ekibinin temel üyelerinden biridir. Hemşirelik bakımının niteliği, sağlık hizmetlerinin genel kalitesi ile doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle hemşirelerin tütün kullanımının önlenmesi, kontrolü ve sigara bırakma müdahalelerine yönelik yürüttükleri çalışmalar hem bireysel sağlık sonuçları hem de toplum sağlığı açısından büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, hemşirelerin tütün kontrolü alanında yürüttükleri araştırmaların kapsamının ve eğilimlerinin haritalandırılması önem taşımaktadır.

Bu bibliyometrik analiz, 2000-2026 yılları arasında hemşirelik literatüründe tütün/nicotine bağımlılığı ve sigara bırakma müdahalelerine ilişkin araştırmaların yapısını ve gelişimini incelemiştir. Scopus veri tabanından elde edilen veri seti 269 farklı kaynaktan toplam 1.191 yayını içermektedir. Çalışmaların büyük bölümü özgün araştırma makalesi (n=986) olup, kalan kısmını derleme çalışmalar (n=205) oluşturmaktadır. Literatürün ortalama doküman yaşı 13,8 yıl, makale başına ortalama atıf sayısı ise 15,17'dir. Toplam 3.422 yazar katkı sağlamış olup doküman başına ortalama ortak yazar sayısı 3,72, uluslararası ortak yazarlık oranı ise %11,92 olarak bulunmuştur. Yıllık bilimsel üretim eğilimi incelendiğinde literatürün iki belirgin büyüme dönemi yaşadığı görülmektedir. İlk genişleme 2006-2008, ikinci ivmelenme ise 2013-2014 yıllarında gerçekleşmiştir. Kaynak üretkenliği açısından literatürün belirli çekirdek dergilerde yoğunlaştığı görülmektedir. En üretken dergiler Journal of Advanced Nursing, Journal of Clinical Nursing ve Journal of Addictions Nursing'dir. Bununla birlikte obstetrik, kardiyovasküler ve onkoloji hemşireliği gibi farklı uzmanlık alanlarına ait dergilerde de çalışmaların olması tütün bırakma ile ilgili çalışmaların multidisipliner bir yaklaşım sergilediğini de göstermektedir.

Ülke bazlı üretim ve iş birliği analizleri, araştırma liderliğinin büyük ölçüde ABD, Birleşik Krallık ve Avustralya tarafından yönlendirildiğini göstermektedir. ABD tek başına yayınların yaklaşık %31'ini oluşturarak literatürde baskın bir konuma sahiptir. Türkiye ise 25 yayın (%2,1) ile sorumlu yazar ülkeleri arasında ilk 10'da yer almakta, ancak uluslararası ortak yazarlık oranının düşük olması dikkat çekmektedir. Ülke bazlı atıf analizi, yayın sayısı ile etki arasında farklılıklar olduğunu göstermektedir. Birleşik Krallık, Hollanda ve İsveç gibi ülkeler daha düşük üretim hacmine rağmen yüksek makale başına atıf oranları ile öne çıkmaktadır.

✉ Belgin Varol ▪ varolbelgin@yahoo.com

Geliş tarihi / Received: 05.03.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlığı Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

Tematik kümelenme analizi literatürde beş ana araştırma hattı bulunduğunu göstermektedir: Hemşire liderliğinde davranış değişikliği ve danışmanlık müdahaleleri, kronik hastalık yönetimi bağlamında sigara bırakma, gebelik ve maternal sağlık odaklı çalışmalar, yeni nikotin ürünleri (e-sigara, vaping), hemşirelik eğitimi ve yetkinlik geliştirme. Overlay analizine göre özellikle 2010 sonrası dönemde literatürde kavramsal çeşitlenme artmış ve e-sigara, vaping, teknoloji destekli müdahaleler ve öz-yönetim yaklaşımları gibi yeni temalar ortaya çıkmıştır.

Bu bibliyometrik analiz, hemşirelik literatüründe tütün ve nikotin bağımlılığına yönelik araştırmaların zaman içinde önemli bir gelişim gösterdiğini ve özellikle sigara bırakma müdahaleleri, sağlık geliştirme ve koruyucu bakım çerçevesinde yoğunlaştığını ortaya koymuştur. Bu bulgular, hemşirelerin tütün kontrolündeki kritik rolünü desteklerken, gelecekte özellikle uluslararası iş birliklerinin artırılması ve yeni nikotin ürünlerine yönelik araştırmaların geliştirilmesinin önemli olduğunu düşündürmektedir.

Anahtar kelimeler: tütün kontrolü, sigara bırakma, hemşirelik, nikotin bağımlılığı, bibliyometrik analiz, bilimsel haritalama

Elektronik sigara ve ısıtılmış tütün ürünü kullanan bireylerde idrarda 1-Hidroksipiren (1-OHP) düzeylerinin LC-MS/MS yöntemi ile belirlenmesi

Aslı Sena Ay¹, Göksel Koç Morgil², İsmet Çok³, Toker Ergüder⁴

¹Eczacılık Fakültesi, Fırat Üniversitesi, Elazığ, Türkiye

²Toksikoloji Laboratuvarı, Tüketici Güvenliği ve Halk Sağlığı Laboratuvarları Dairesi, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Sağlık Bakanlığı, Ankara, Türkiye

³Farmasötik Toksikoloji Anabilim Dalı, Eczacılık Fakültesi, Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye

⁴Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Gülhane Tıp Fakültesi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Ankara, Türkiye

Öz

Son yıllarda ülkeler ve sağlık otoriteleri tarafından birçok sigara karşıtı politika geliştirilmesinin sonucu küresel tütün kullanım oranlarının düşüyor olmasına karşın, tütün endüstrisinin pazar payını ve gelirlerini artırma umuduyla piyasaya sürdüğü birçok yeni alternatif tütün ürününün kullanıcı miktarının arttığına tanık oluyoruz. Bu alternatif ürünlerin başında elektronik sigaralar (e-sigaralar) ve ısıtmalı tütün ürünleri (HTP) gelmektedir. E-sigaralar tütün içermeyip nikotin içeren e-sıvıyı aerosole dönüştürürler. HTP'ler e-sigara değildir, gliserol, su, selüloz lifi ve guar zıncığı ile hazırlanmış tütün tozu içeren bir tütün çubuğunu yakmadan 350 °C'nin altında ısıtan ve nikotin içeren solunabilir bir aerosol üreten elektronik cihazlardır. Bu ürünler, üreticilere bağlı olarak farklı isimler altında çeşitli pazarlarda mevcuttur. IQOS, bu pazarda en çok ilgi gören üründür. E- sigaralar piyasaya sürüldükleri son 20 yıl içinde her gün değiştirilerek tasarım olarak da çeşitlendirilerek bugün kısa sürede 5. nesil ürünlerine ulaşmışlardır. Bu yeni tütün ürünleri, özellikle gençler olmak üzere toplum sağlığı için bir tehdit haline gelmiştir. Dahası, dünya çapında e-sigaralara ve HTP'lere artan ilgiye rağmen, bu yeni ürünlerin güvenliği büyük ölçüde kanıtlanmamıştır. Günümüzde bu ürünlerin kullanımının sağlık üzerindeki etkilerine ilişkin bilimsel bilgiler artsa da, e-sigara ve HTP kullanımının sağlık riskleri hakkındaki bilgilerimiz henüz başlangıç aşamasındadır.

Bu çalışma, e-sigara, HTP ürünü kullanan bireylerin bu kullanımlarından kaynaklanan karsinojenik bileşikler olan polisiklik aromatik hidrokarbonlar (PAH) maruziyetlerinin, bu bileşiklere maruziyetin biyolojik göstergesi olan 1-hidroksipiren (1-OHP) düzeylerinin belirlenerek, bu iki yeni tütün ürünün PAH maruziyetleri açısından karşılaştırılması şeklinde planlanmıştır. Bu amaçla e-sigara kullanan (n=32), IQOS kullanan (n=32), klasik sigara kullanan (n=32) ve herhangi bir tütün ürünü kullanmayan (n=29) bireylerden 18-60 yaş aralığındaki kadın ve erkek gönüllülerden 5-20 ml idrar örnekleri alınmıştır. Sağlanan idrar numunelerinde Yüksek Performans Likit Kromatografi ve Kütle Spektrometrisi (LC-MS/MS) yöntemi ile 1-OHP analizleri gerçekleştirilmiştir.

Tespit edilen 1-OHP düzeyleri göz önüne alındığında, e-sigara (1,53 ng/g kreatinin) ve IQOS (1,57 ng/g kreatinin) kullanıcılarında sağlıklı sigara içmeyenlere (0,96 ng/g kreatinin) göre istatistiksel olarak (p<0.015; p<0.05) daha

✉ Aslı Sena Ay ▪ asay@firat.edu.tr

Geliş tarihi / Received: 03.02.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlığı Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

yüksek PAH maruziyetinin olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde sigara kullanan grup (1,98 ng/g kreatinin) ile içmeyen grubu karşılaştırıldığında da anlamlı PAH maruziyet farklılıklarının olduğu belirlenmiştir ($p<0.001$). Diğer yandan IQOS kullanan bireylerle e-sigara kullanan bireyler arasında PAH maruziyetleri açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p=0.493$). Çalışmamızın anlamlı bulgularından biri ise sigara kullanan grup ile e-sigara kullanan grup arasında 1-OHP düzeyleri açısından anlamlı bir fark bulunmuş olmasına karşın ($p=0.019$) bu farkın sigara kullanan grup ile IQOS kullanan grup arasında sağlanamamış olmasıdır ($p=0.077$). Saptanan bu durum IQOS kullananların maruz kaldıkları PAH oranının e-sigaraya göre daha yüksek sağlık riski teşkil edebilecek şekilde yorumlanmasına olanak tanımaktadır.

E-sigara ve IQOS kullanan kişilerin, tütün ürünleri kullanmayanlara göre karsinojenik PAH maruziyetleri ve dolayısıyla genotoksisite riski daha yüksek olabileceği bu çalışmanın çıktılarından biridir. Çalışma sonuçları ayrıca IQOS kullanıcıların PAH maruziyeti açısından sigara kullanan bireylere göre daha az fakat e-sigara kullanan bireylere göre PAH bileşiklerine daha fazla kalma durumları söz konusu olduğunu göstermektedir.

Anahtar kelimeler: e-sigara, HTP, IQOS, PAH, 1-hidroksipiren

Sigara kullanan şizofreni hastalarında Monosit/HDL oranı ve klinik değişkenlerle ilişkisi

Erkan Filiz¹, Gülay Taşcı¹

¹Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kliniği, Elazığ Fethi Sekin Şehir Hastanesi, Elazığ, Türkiye

Öz

Amaç: Şizofreni, inflamatuvar süreçlerin rol oynadığı düşünülen kronik bir psikiyatrik hastalıktır. Monosit/HDL oranı (MHR), sistemik inflamasyonu yansıtan yeni bir biyobelirteçtir.¹ Bu çalışmada, sigara kullanan şizofreni tanılı hastalarda MHR düzeylerinin sağlıklı kontrollerle karşılaştırılması ve klinik değişkenlerle ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Bu çalışma, gözlemsel ve prospektif bir araştırma olarak yürütülmüştür. Çalışmaya sigara kullanan 51 şizofreni hastası ile sigara kullanmayan 51 sağlıklı gönüllü dahil edilmiştir. Demografik veriler, sigara kullanım özellikleri ve biyokimyasal parametreler kaydedilmiştir. MHR hesaplanmış; gruplar arası karşılaştırmalar, korelasyon analizleri, ROC analizi ve lojistik regresyon analizleri yapılmıştır.

Bulgular: Hasta grubunda MHR düzeyleri kontrol grubuna göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p<0.001$). ROC analizinde MHR'nin ayırt edici gücü orta düzeyde bulunmuştur (AUC=0.721). Lojistik regresyon analizinde MHR'nin yaş, cinsiyet ve BMI kontrol edildiğinde bağımsız bir belirleyici olduğu gösterilmiştir. Sigara kullanımı ile MHR arasında anlamlı ilişki saptanmıştır ($p<0.001$).

Sonuç: MHR, şizofreni hastalarında inflamasyonu değerlendirmede kullanılacak potansiyel bir biyobelirteçtir.^{1,2} Bu çalışmada, şizofreni hastalarında MHR düzeylerinin arttığı ve sigara kullanımı ile ilişkili olduğu gösterilmiştir.³ MHR'nin bağımsız bir belirleyici olarak bulunması, bu parametrenin hastalık patofizyolojisinde rol oynayabileceğini düşündürmektedir. MHR, düşük maliyetli ve kolay erişilebilir bir biyobelirteç olarak, şizofreni hastalarında inflamatuvar durumun değerlendirilmesinde ve klinik izlemde yardımcı bir araç olarak kullanılabilir.

Anahtar kelimeler: şizofreni, sigara, monosit/HDL oranı, inflamasyon, biyobelirteç

✉ Erkan Filiz • dr.erkafiliz@icloud.com

Geliş tarihi / Received: 17.04.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlık Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

Kaynakça

1. Cheng N, Ma H, Zhang K, Zhang C, Geng D. The predictive value of monocyte/high-density lipoprotein ratio (MHR) and positive symptom scores for aggression in patients with schizophrenia. *Medicina (Kaunas)* 2023; 59: 503. [\[Crossref\]](#)
2. Qiu M, Zhang C, Zhang H, et al. Retrospective evaluation of novel serum inflammatory biomarkers in first-episode psychiatric disorders: diagnostic potential and immune dysregulation. *Front Psychiatry* 2024; 15: 1442954. [\[Crossref\]](#)
3. Muneer A, Saghir H, Zahoor A, Tariq M, Uddin H, Abid S. Investigation of the monocyte to high density lipoprotein ratio as an inflammatory marker in schizophrenia. *Ann Pak Inst Med Sci* 2023; 19(3): 251-255. [\[Crossref\]](#)

Türkiye’de yeni uygulama: Aile sağlığı merkezinde sigara bırakma polikliniğinin ilk sonuçları

Ramazan Altun¹, Tijen Acar²

¹30 Ekim TOKİ Aile Sağlığı Merkezi, Kars, Türkiye

²Düzce Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Düzce, Türkiye

ÖZ

Amaç: Tütün kullanımı, dünya genelinde yılda yaklaşık 8,7 milyon, Türkiye’de ise yaklaşık 110.000 kişinin ölümüne neden olan, önlenemez hastalık ve ölümlerin başlıca nedenidir. Türkiye’de tüm ölümlerin %41,6’sının, tüm kanserlerin yaklaşık üçte birinin ve akciğer kanseri ölümlerinin %90’ının tütün kullanımıyla ilişkili olduğu bildirilmektedir. Türkiye Hanehalkı Araştırması 2023 verilerine göre ülkemizde sigara içme prevalansı %36,6 olup erkeklerde %48,9, kadınlarda %24,4 düzeyindedir. 2017 verileriyle kıyaslandığında kullanım oranının arttığı dikkat çekmektedir.¹

Sağlık Bakanlığı tarafından yapılan yeni düzenleme ile aile sağlığı merkezlerinde (ASM) gerekli koşulları sağlayan birimlerin sigara bırakma polikliniği olarak hizmet sunabilmesinin önü açılmıştır. Bu çalışma, Türkiye’de erken uygulayıcı örneklerden biri olan Kars, 30 Ekim TOKİ Aile Sağlığı Merkezi’nde yürütülen sigara bırakma hizmetinin ilk sonuçlarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Gereç ve Yöntem: Çalışma kapsamında 30 Ekim TOKİ Aile Sağlığı Merkezi’ne Mayıs 2025 tarihinden itibaren sigara bırakma amacıyla başvuran bireylerin verileri retrospektif olarak incelenmiştir.

Başvuruda tüm hastalarda tütün kullanma durumu sorgulanmış; aktif içici oldukları saptanan ve bırakmak isteyen bireyler tedavi sürecine alınmıştır.

Kafkas Üniversitesi Tıp Fakültesi Sigara Bırakma Polikliniği ile Sağlık Bakanlığı standart protokolü doğrultusunda tüm katılımcılardan aşağıdaki veriler toplanmıştır:

- Sosyodemografik özellikler
- Sigara içme öyküsü ve önceki bırakma girişimleri
- Aile öyküsü ve kronik hastalıklar
- Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi
- Beck Anksiyete ve Depresyon Ölçekleri
- Ekspirasyon CO ölçümü (non-invaziv, objektif)

Katılımcılara klinik uygunluklarına göre farmakolojik tedavi düzenlenmesi yanı sıra; yoksunluk yönetimi, stres kontrolü, motivasyon güçlendirme ve nüksü önleme stratejilerini kapsayan yapılandırılmış psikososyal danışmanlık verilmiştir. Sigara bırakma durumu; öz-beyan ve CO düzeyinin 3 ppm altında olması kriteri ile 1.,

✉ Ramazan Altun • rmzn_altun@hotmail.com

Geliş tarihi / Received: 17.04.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlığı Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

3. ve 6. aylarda doğrulanmıştır.² Araştırmaya katılmayı kabul eden tüm bireylerden yazılı aydınlatılmış onam alınmıştır.

Bulgular: Çalışmaya toplam 110 katılımcı dahil edilmiş olup %54,5'i erkek (n=60), %45,5'i kadındır (n=50). Yaş ortalaması 45,3±13,2 yıl (aralık: 19–73 yıl) idi. Günlük sigara tüketimi ortalama 26,1±11,1 adet (aralık: 5–60 adet/gün), sigara içme süresi ise 27,2±14,5 yıl (aralık: 2–58 yıl) olarak saptandı. Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi ortalama puanı 6,2±2,5 olup katılımcıların %66,4'ünde (n=73) yüksek veya çok yüksek düzey bağımlılık belirlendi. Katılımcıların %73,6'sı (n=81) daha önce en az bir kez sigara bırakma girişiminde bulunmuştur.

Eğitim durumu incelendiğinde; katılımcıların %24,5'i lise, %22,7'si ilkokul, %20,0'si üniversite, %16,4'ü ortaokul mezunu olup geri kalanı okur-yazar ya da okur-yazar değil grubundadır. Bu dağılım, hizmetin sosyodemografik açıdan geniş ve heterojen bir nüfusa ulaştığını ortaya koymaktadır.

İzlem sürecinde 6. ay sonunda hastaların %56,0'sında sigara bırakma başarısının sürdürüldüğü saptanmıştır. Bu oran, uzun süreli sigara kullanım öyküsü ve yüksek bağımlılık profili göz önünde bulundurulduğunda klinik açıdan anlamlı bir başarı olarak değerlendirilmektedir.

Sonuç ve Tartışma: Bu çalışma, aile sağlığı merkezine başvuran bireylerin büyük bölümünün uzun süreli tütün kullanım öyküsüne, orta-yüksek düzey nikotin bağımlılığına ve önceki başarısız bırakma girişimlerine sahip olduğunu ortaya koymuştur. Buna karşın birinci basamakta uygulanan kombine yaklaşım, 6. ayda %56,0 oranında kalıcı bırakma başarısı sağlamıştır.

Bu bulgular, birinci basamak temelli sigara bırakma hizmetlerinin; (1) farmakolojik tedavi, (2) yapılandırılmış psikososyal danışmanlık ve (3) düzenli izlem protokolünün bir arada uygulandığında etkili sonuçlar ürettiğini desteklemektedir.³ Heterojen sosyodemografik profil, bu modelin geniş nüfus gruplarına uygulanabilirliğini de teyit etmektedir.

Aile sağlığı merkezleri, tütün bağımlılığıyla mücadelede yalnızca erişilebilir değil, aynı zamanda uygulanabilir, etkili ve sürdürülebilir bir hizmet modeli sunmaktadır. Bırakma başarısını etkileyen bireysel faktörlerin daha geniş örneklerle analiz edilmesi hem birinci basamak uygulamalarına hem de ulusal tütün kontrolü politikalarına önemli katkı sağlayacaktır.

Anahtar kelimeler: tütün kullanımı, sigara bırakma tedavisi, birinci basamak, aile hekimliği, farmakolojik tedavi, davranışsal danışmanlık

Kaynakça

1. Arslan R, Ergüder T. Tütün kullanımı ve ilişkili risk faktörlerinin değişimi: Türkiye hanehalkı sağlık araştırması bulaşıcı olmayan hastalıkların risk faktörleri prevalansı 2017-2023 (WHO steps) bulgularının değerlendirilmesi. *Turkish Journal of Tobacco Control* 2025; 5(3): 134-144. [\[Crossref\]](#)
2. Benowitz NL, Bernert JT, Foulds J, et al. Biochemical Verification of Tobacco Use and Abstinence: 2019 Update. *Nicotine & Tobacco Research* 2020; 22(7): 1086–1097. [\[Crossref\]](#)
3. Pınar Önen Z, Şen E, Eriş Gülbay B, et al. Farklı tedavi yöntemlerinin sigara bırakma başarısı üzerine etkileri. *Tüberküloz ve Toraks Dergisi* 2010; 58(4): 385–392.

Suçta sürüklenen çocuklarda tütün bağımlılığı: Klinik psikoloji perspektifinden epidemiyoloji, mekanizmalar ve müdahale

Ayfer Hatipoğlu¹

¹Sosyal Hizmet Bölümü, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Fırat Üniversitesi, Elazığ, Türkiye

öz

Amaç: Suçta sürüklenen çocuklar (SSÇ), tütün ve madde kullanımı açısından ciddi risk altında olan, ancak tütün kontrolü politikası gündeminde sistematik biçimde görünmez kalan bir gruptur. Bu bildiri; SSÇ'lerde tütün bağımlılığının epidemiyolojik boyutunu, altında yatan psikolojik mekanizmaları ve kanıta dayalı müdahale yaklaşımlarını klinik psikoloji perspektifinden ele almayı amaçlamaktadır.

Yöntem: Çalışma, derleme ve kavramsal analiz niteliğinde olup üç temel kaynak üzerine inşa edilmiştir: (1) TBMM Suçta Sürüklenen Çocuklara İlişkin Araştırma Komisyonu'nun 2026 yılında açıkladığı, 607 tutuklu/hükümlü çocukla yürütülen tabakalı örneklemlili saha araştırması; (2) çocukluk çağı olumsuz deneyimleri (Adverse Childhood Experiences-ACE) ile tütün kullanımı ilişkisine dair uluslararası sistematik derleme ve meta-analizler; (3) adalet sistemiyle temas etmiş gençlerde bağımlılık ve travma müdahalelerine ilişkin güncel klinik literatür.

Bulgular: TBMM Komisyonu'nun resmi araştırma verileri, 12-17 yaş grubundaki SSÇ'lerde tütün kullanım oranının %83,4 olduğunu ortaya koymaktadır; bu oran genel nüfustaki aynı yaş grubunun yaklaşık sekiz-dokuz katına karşılık gelmektedir. Alkol kullanımı %47,3, uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı ise %52,9 düzeyinde seyretmektedir. Sosyoekonomik tablo da son derece ağırdır: çocukların %51'i okulu bırakmış, %47,9'u hiç düzenli okula devam etmemiş, %87,1'i daha önce en az bir işte çalışmıştır. Ailede suç işleyen birinin varlığı durumunda çocukların suçta karışma oranı %43 iken bu oran çevresel etkiyle birlikte %60,6'ya yükselmektedir.

Araştırmanın duygusal profil bulguları da tablonun derinliğini gözler önüne sermektedir. Çocukların yaklaşık yarısı cezaevine girmeden önce kendini öfkeli ve üzgün hissetmekteydi; mutlu ve gururlu olanların oranı yalnızca %16-17'de kalmaktadır. Ebeveynsizlik ile evden kaçma, ailede şiddet ile kendine zarar verme ve çevresel madde kullanımı ile çocuğun madde kullanımı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Çocukların %27,8'i ise uygun bir rehabilitasyon verildiğinde yüksek olasılıkla cezaevine dönmeyecek profil sergilemektedir — bu, müdahalenin ne kadar kritik bir pencere sunduğunu somutlaştıran bir bulgudur.

Psikolojik mekanizmalar incelendiğinde, tütün kullanımının çocukluk çağı olumsuz deneyimleriyle güçlü bir doz-yanıt ilişkisi sergilediği görülmektedir. Olumsuz deneyimlerin sayısı arttıkça sigara başlangıcı erkenleşmekte ve bağımlılık derinleşmektedir. Bağlanma kuramı perspektifinden ele alındığında, güvensiz ve

✉ Ayfer Hatipoğlu ▪ ahatipoglu@firat.edu.tr

Geliş tarihi / Received: 17.04.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlığı Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

disorganize bağlanma örüntüleri taşıyan bu çocuklar için nikotinin taşınabilir, öngörülebilir ve terk etmeyen bir i düzenleyici işlevi üstlendiği anlaşılmaktadır. z-ilaçlama kuramı çerçevesinde nikotinin anlık duygu düzenleyici etkileri, SS için işlevsel bir başa çıkma stratejisine dönüşmektedir. Eş zamanlı DEHB varlığı bu riski katlamakta; ilgili boyuna araştırmalar DEHB tanılı ergenlerde nikotin bağımlılığı gelişme tehlikesinin sekiz kattan fazla yükseldiğini göstermektedir. Tütün ayrıca suç ağlarında sosyal para birimi olarak işlev görmekte; akran dışlanması yaşayan ve kimlik krizindeki gençlerde aidiyetin ve özerkliğin simgesine dönüşmektedir.

Sistem düzeyinde üç kritik boşluk saptanmıştır: yargılama sürecinde standardize ACE ve bağımlılık taramasının yokluğu; ocuk islahevlerinde sigara bırakma hizmetlerinin son derece kısıtlı kalması; tahliye sonrası bağımlılık takibini kapsayan geçiş planlaması mekanizmalarının yetersizliği. Uluslararası literatür, Travma Bilgili Bakım felsefesi çerçevesinde uygulanan Motivasyonel Görüşme ve Travma Odaklı Bilişsel Davranışçı Terapi'yi bu popülasyon için en güçlü kanıt tabanına sahip yaklaşımlar olarak öne çıkarmaktadır.

Sonuç: Suça sürüklenen çocuklardaki tütün bağımlılığı; salt bir alışkanlık ya da bireysel tercih değil, ihmalin, travmanın ve toplumsal dışlanmanın bütünleşik bir ürünüdür. Tütünsüz ve nikotinsiz bir geleceğe yönelik politika çabaları bu çocukları görünür kılmak ve ocuk adalet sistemini travma bilgili bir sağlık hizmeti alanına dönüştürmek zorundadır. “Neden sigara içiyorsun?” sorusunun yerini “Bu sigara sana ne yapıyor?” sorusu almalı; klinik ve sistemik eylem bu yanıt üzerine inşa edilmelidir.

Anahtar kelimeler: suça sürüklenen ocuk, tütün bağımlılığı, çocukluk ağı olumsuz deneyimleri, bağımlılık, klinik psikoloji, ocuk adalet sistemi

Anksiyete bozukluğu tanılı hastalarda sigara kullanımı, anksiyete düzeyi ve sigara bırakma motivasyonu arasındaki ilişki

Tuğçe Aksoy¹*, Gülay Taşcı¹*

¹Elazığ Fethi Sekin Şehir Hastanesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kliniği, Elazığ, Türkiye

öz

Amaç: Bu çalışmada, nikotin bağımlılığı, anksiyete düzeyi ve motivasyon arasındaki ilişkinin incelenmesi ve motivasyonu yordayan faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Çalışmaya 51 hasta ve 51 sağlıklı kontrolden oluşan toplam 102 katılımcı dahil edilmiştir. Katılımcıların anksiyete düzeyleri Beck Anksiyete Ölçeği ile, nikotin bağımlılık düzeyleri Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi ile değerlendirilmiştir. Motivasyon düzeyleri ilgili ölçekler aracılığıyla ölçülmüş olup, gruplar arası karşılaştırmalar ve değişkenler arası ilişkiler uygun istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiştir.

Bulgular: Gruplar arasında cinsiyet dağılımı açısından anlamlı fark saptanmamıştır ($\chi^2=0.165$, $p=0.685$). Hasta grubunda Beck Anksiyete Ölçeği puanlarının kontrol grubuna göre anlamlı derecede daha yüksek olduğu bulunmuştur (Mann-Whitney $U=653.5$, $p<0.001$). Hasta grubunda yapılan korelasyon analizinde, Fagerström nikotin bağımlılık puanı ile motivasyon arasında güçlü ve negatif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır ($r=-0.898$, $p<0.001$). Fagerström puanı ile Beck anksiyete puanı arasında orta düzeyde pozitif korelasyon bulunmuştur ($r=0.357$, $p=0.010$). Ayrıca Beck anksiyete puanı ile motivasyon arasında orta düzeyde negatif korelasyon saptanmıştır ($r=-0.344$, $p=0.013$). Motivasyon puanını yordayan faktörleri değerlendirmek amacıyla yapılan çoklu doğrusal regresyon analizinde kurulan modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($F=124.786$, $p<0.001$) ve model motivasyon puanındaki varyansın %83.9'unu açıklamaktadır ($R^2=0.839$). Modelde Fagerström nikotin bağımlılık puanı motivasyonun bağımsız ve güçlü bir yordayıcısı olarak saptanmıştır ($\beta=-0.888$, $p<0.001$). Beck anksiyete puanı ise modele dahil edildiğinde anlamlılığını kaybetmiştir ($p=0.244$). Nikotin bağımlılığı düzeyine göre yapılan grup karşılaştırmasında, yüksek bağımlılık grubunda motivasyon puanlarının anlamlı derecede daha düşük olduğu bulunmuştur (Mann-Whitney $U=14.0$, $p<0.001$). Beck anksiyete puanlarının yüksek bağımlılık grubunda daha yüksek olduğu gözlenmiş, ancak bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($U=222.5$, $p=0.059$).

Sonuç: Nikotin bağımlılığı motivasyonun en güçlü belirleyicisi olup, bağımlılık düzeyi arttıkça sigara bırakma motivasyonunun azaldığı görülmektedir. Güncel literatürle uyumlu olarak, sigara bırakma süreçlerinde bağımlılık düzeyini hedefleyen müdahalelerin motivasyonu artırmada kritik öneme sahip olduğu düşünülmektedir.¹⁻³

Anahtar kelimeler: nikotin bağımlılığı, anksiyete, motivasyon, Fagerström, Beck Anksiyete Ölçeği

✉ Tuğçe Aksoy • tugceaksoy2004@gmail.com

Geliş tarihi / Received: 17.04.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlık Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

Kaynakça

1. World Health Organization (WHO). WHO report on the global tobacco epidemic 2023: Protect people from tobacco smoke. Geneva: WHO; 2023.
2. Centers for Disease Control and Prevention (CDC). Smoking cessation: a report of the Surgeon General. Atlanta, GA: CDC; 2024.
3. Cochrane. Interventions for tobacco smoking cessation (systematic reviews). Cochrane Database of Systematic Reviews; 2023.

Psikiyatri polikliniğine başvuran hastalarda nikotin bağımlılığı ile anksiyete ve depresyon düzeyleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi

Melih Taha Aytepe¹, Şüheda Kaya¹

¹Elazığ Fethi Sekin Şehir Hastanesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kliniği, Elazığ, Türkiye

Öz

Amaç: Bu çalışmanın amacı, psikiyatri polikliniğine başvuran hastalarda nikotin bağımlılığı ile anksiyete ve depresyon düzeyleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesidir.

Yöntem: Bu kesitsel çalışmaya psikiyatri polikliniğine başvuran toplam 104 hasta dahil edildi. Katılımcılar sigara kullanan (n=52) ve sigara kullanmayan (n=52) olmak üzere iki gruba ayrıldı. Tüm katılımcıların sosyodemografik verileri, Beck Anksiyete Ölçeği (BAÖ), Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ) ile sigara kullanan grubun Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi (FNBT) verileri kaydedildi. Gruplar arası karşılaştırmalarda uygun istatistiksel testler (Mann-Whitney U ve Ki-kare testleri) kullanıldı. Ayrıca sigara kullanımının depresyon üzerindeki bağımsız etkisini değerlendirmek amacıyla çok değişkenli lineer regresyon analizi yapıldı.

Bulgular: Sigara kullanan grupta BAÖ ve BDÖ skorlarının, sigara kullanmayan gruba göre daha yüksek olduğu gözlemlendi. Ancak bu farklılıklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmadı (BAÖ: p=0.205; BDÖ: p=0.098). BDÖ skorları açısından sigara kullanan grupta anlamlılığa yakın bir artış eğilimi dikkat çekti. Sigara kullanan grupta FNBT ortalama puanı 5.6 ± 2.1 (orta-yüksek) olarak bulundu. Sosyodemografik değişkenler açısından gruplar arasında anlamlı fark saptanmadı (p>0.05). Çok değişkenli regresyon analizinde, sigara kullanımının BDÖ ile pozitif ilişkili olduğu ancak bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görüldü (p>0.05). Depresyon düzeyleri ile en güçlü ilişkiyi suisid öyküsü gösterdi.

Sonuç: Sigara kullanımı ile depresyon ve anksiyete arasındaki ilişki klinik açıdan önemlidir. Bu birlikteliği açıklamak için, bireylerin belirtilerini azaltmak amacıyla sigara içtiğini öne süren “kendi kendine tedavi” yaklaşımı öne sürülmektedir. Diğer bir görüş ise, nikotinin nörobiyolojik etkileriyle stres duyarlılığını artırarak depresyon ve anksiyeteye katkıda bulunabileceğidir. Bu nedenle ilişki muhtemelen çift yönlüdür.¹⁻³ Bulgularımız, nikotin bağımlılığı ile psikiyatrik semptomlar arasındaki ilişkinin daha büyük örneklemelerle ve ileri analiz yöntemleriyle araştırılması gerektiğini düşündürmektedir.

Anahtar Kelimeler: nikotin bağımlılığı, anksiyete, depresyon, sigara kullanımı, psikiyatrik semptomlar

✉ Melih Taha Aytepe ▪ aytepmelihtaha@gmail.com

Geliş tarihi / Received: 17.04.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlık Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

Kaynakça

1. Akgöz E. Nikotin (sigara) bağımlılığının anksiyete ve depresyonla ilişkisi. Topkapı Sosyal Bilimler Dergisi 2025; 4(2): 170-185.
2. Fluharty M, Taylor AE, Grabski M, Munafò MR. The association of cigarette smoking with depression and anxiety: a systematic review. Nicotine Tob Res 2017; 19(1): 3-13. [\[Crossref\]](#)
3. Çaykara B, Tuna R, Sağlam ZA, Pençe HH. Sigara bağımlılarında depresyon, umutsuzluk ve anksiyete düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi. İzmir Göğüs Hastanesi Dergisi 2019; 33(1): 15-23.

Bir alışkanlıktan fazlası: Psikoz hastalarında tütün kullanımı ve antipsikotik doz gereksinimi

Handenur Gökçe¹*, Şüheda Kaya¹*

¹Elazığ Fethi Sekin Şehir Hastanesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kliniği, Elazığ, Türkiye

öz

Giriş: Psikoz hastalarında tütün kullanımının genel popülasyona kıyasla belirgin derecede daha yüksek olduğu bilinmektedir.¹ Sigara dumanının sitokrom P450 1A2 (CYP1A2) enzimini indüklemesi, bazı antipsikotiklerin metabolizmasını hızlandırarak daha yüksek doz gereksinimine yol açabilmektedir.^{2,3} Bu çalışmanın amacı, psikoz hastalarında tütün kullanımının antipsikotik doz gereksinimi üzerindeki etkisini değerlendirmektir.

Yöntem: Bu çalışma retrospektif bir tasarıma sahiptir. Çalışmaya Elazığ Fethi Sekin Şehir Hastanesi Yüksek Güvenlikli Psikiyatri Servisinde yatarak takip edilen psikoz tanılı hastalar dahil edilmiş ve hastalar sigara içenler ve sigara içmeyenler olarak iki gruba ayrılmıştır. Sosyodemografik veriler ve klinik özellikler kaydedilmiştir. Antipsikotik dozlar klorpromazin eşdeğeri (mg/gün) cinsinden hesaplanmıştır. Veri dağılımı Shapiro–Wilk testi ile değerlendirilmiş, gruplar arası karşılaştırmalar Mann–Whitney U testi ve uygun durumlarda ki-kare testi ile analiz edilmiştir. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

Bulgular: Çalışmaya toplam 110 hasta dahil edilmiştir. Sigara içen ve içmeyen gruplar arasında yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, medeni durum ve çalışma durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır ($p > 0.05$). Benzer şekilde kullanılan antipsikotik sayısı, klozapin kullanımı ve uzun etkili enjekte edilebilir antipsikotik kullanım oranları açısından da gruplar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p > 0.05$). Buna karşılık, antipsikotik doz gereksinimi açısından gruplar arasında belirgin fark izlenmiştir. Klorpromazin eşdeğeri doz, sigara içen hastalarda anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur (945.5 ± 487.5 mg/gün), sigara içmeyen hastalarda ise bu değer 448.5 ± 375.2 mg/gün olarak saptanmıştır ($U = 2508.5$, $p < 0.001$).

Tartışma: Bu çalışma, psikoz hastalarında tütün kullanımının antipsikotik doz gereksinimini anlamlı ve klinik olarak önemli düzeyde artırdığını göstermektedir. Sigara içen hastalarda gözlenen yaklaşık iki kat daha yüksek doz gereksinimi, sigara dumanının CYP1A2 enzimi üzerinden antipsikotik metabolizmasını artırması ile açıklanabilir.^{2,3}

Çalışmamızda sosyodemografik ve temel klinik değişkenlerin gruplar arasında benzer olması, gözlenen doz farkının bağımsız olarak tütün kullanımı ile ilişkili olabileceğini düşündürmektedir. Antipsikotik doz titrasyonu sırasında sigara içen hastalarda daha yüksek doz gereksinimi olabileceği göz önünde bulundurulmalı; yetersiz tedavi yanıtı durumunda yalnızca ilaca direnç değil, artmış ilaç metabolizması da akılda tutulmalıdır. Sonuç olarak, tütün kullanımı psikoz hastalarında yalnızca bir alışkanlık değil, aynı zamanda tedavi yönetimini doğrudan etkileyen önemli bir biyolojik ve klinik faktördür.

Anahtar Kelimeler: psikoz, tütün kullanımı, antipsikotik, CYP1A2, klorpromazin eşdeğeri

✉ Handenur Gökçe • hanndegokce@gmail.com

Geliş tarihi / Received: 17.04.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlık Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

Kaynakça

1. Combs DR, Advokat C. Antipsychotic medication and smoking prevalence in acutely hospitalized patients with chronic schizophrenia. *Schizophr Res* 2000; 46(2-3): 129-137. [\[Crossref\]](#)
2. Tsuda Y, Saruwatari J, Yasui-Furukori N. Meta-analysis: the effects of smoking on the disposition of two commonly used antipsychotic agents, olanzapine and clozapine. *BMJ Open* 2014; 4(3): e004216. [\[Crossref\]](#)
3. Scherf-Clavel M, Samanski L, Hommers LG, Deckert J, Menke A, Unterecker S. Analysis of smoking behavior on the pharmacokinetics of antidepressants and antipsychotics: evidence for the role of alternative pathways apart from CYP1A2. *Int Clin Psychopharmacol* 2019; 34(2): 93-100. [\[Crossref\]](#)

Dönem 6 tıp fakültesi öğrencilerinin elektronik sigara (e-sigara) kullanım durumlarının değerlendirilmesi

İrem Bulut¹, Edibe Pirinççi¹, Abror Rajabbaev Abdukholik Ugli², Abduraxmanov Qarshixon Xolxo'jayevich²

¹Fırat Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Elazığ, Türkiye

²Gulistan Devlet Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Temel Tıp Bilimleri Bölümü, Gulistan, Özbekistan

Öz

Giriş: E-sigara, görünüm olarak sigaraya benzeyen, kullanımı sırasında sigara benzeri keyif veren bir üründür.¹ Bu çalışmanın amacı, Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi Dönem 6 öğrencilerinin elektronik sigara kullanımı hakkındaki bilgi düzeyini ve elektronik sigara kullanım durumlarını belirlemektir.

Gereç ve Yöntem: Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi Dönem 6 öğrenci sayısı 185 olup Google Form ile hazırlanan anket öğrencilere ulaştırılmıştır. Gönüllülük esas olduğundan form 177 öğrenci tarafından doldurulmuştur. Anket; elektronik sigara ile ilgili bilgi soruları ve sosyodemografik sorular, E-Sigara Bağımlılık Ölçeğinden² oluşmaktadır. Ölçek 0 = Asla, 1 = Nadiren, 2 = Bazen, 3 = Sıklıkla ve 4 = Hemen Her Zaman olmak üzere 5 puanlık Likert tipi bir ölçekte puanlanır. Daha yüksek puan daha fazla bağımlılığı gösterir. 8 maddelik versiyonu kullanılmıştır (8 maddelik versiyon: $\alpha = 0,93$).

Bulgular: Katılımcıların %58,2'si kadındır. Bir ya da iki nefes bile olsa, E-sigara içen veya içmeyi deneyenlerin oranı %29,4'tür. 1-5 yıl e-sigara içenlerin oranı %2,3'tür. Kullanmaya başlama nedenleri arasında en sık bildirilen etken "merak" (%16,0) ve "yakın arkadaş çevresinin etkisi" (%10,9) olmuştur. Erkek öğrencilerin E-sigara deneme ve düzenli kullanım oranlarının kadın öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$).

Sonuç ve Öneriler: Elde edilen bulgular, tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinde e-sigara kullanımının büyük oranda üniversite yıllarında merak ve sosyal çevre etkisiyle başladığını göstermektedir. Geleceğin hekimleri olan bu grubun e-sigara içerik ve riskleri konusundaki farkındalığının artırılması, toplum sağlığı danışmanlığı rolleri açısından kritik önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: e-sigara, elektronik sigara, bağımlılık, tıp fakültesi öğrencileri

Kaynakça

1. Pepper JK, Brewer NT. Electronic nicotine delivery systems (e-cigarettes): a review. Tobacco Control 2014; 23(5): 369-376.
2. Aslan B, Onal O. Validity and Reliability of Four Instruments for E-Cigarette Dependence and Sensory Factors in E-Cigarette Use and Correlations Between These Measurements. J Drug Issues 2026; 56(1): 17-34. [\[Crossref\]](#)

✉ İrem Bulut • irem.bulut@firat.edu.tr

Geliş tarihi / Received: 17.04.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlığı Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

**The Society for Health Promotion
and Tobacco Control**